

FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA KUJAW I POMORZA NA LATA 2021-2027

Projekt wersja 1.0

zatwierdzony Uchwałą nr 37/1578/21
Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego
z dnia 22 września 2021 r.

SPIS TREŚCI:

WYKAZ SKRÓTÓW:	6
----------------	---

1. STRATEGIA PROGRAMU: GŁÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH POLITYKI	9
---	---

1.1. DIAGNOZA	9
BADANIA I ROZWÓJ ORAZ INNOWACYJNOŚĆ GOSPODARKI	9
TRANSFORMACJA GOSPODARCZA I CYFROWA REGIONU	11
ENERGIA	14
ŚRODOWISKO I KLIMAT	15
RYNEK PRACY	16
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE I KSZTAŁCENIE OGÓLNE	18
KSZTAŁCENIE ZAWODOWE	20
KSZTAŁCENIE DOROSŁYCH	21
WŁĄCZENIE SPOŁECZNE	22
INFRASTRUKTURA ZDROWOTNA	24
TRANSPORT I INFRASTRUKTURA DROGOWA	26
KULTURA	27
TURYSTYKA	28
UZDROWISKA	29
REWITALIZACJA	30
1.2. ZASTOSOWANE MECHANIZMY I INSTRUMENTY	30
POLITYKA TERYTORIALNA	30
FORMA WSPARCIA	31
1.3 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH	32

2. PRIORYTETY	70
---------------	----

2.1 PRIORYTET 1 INNOWACYJNOŚĆ I KONKURENCYJNOŚĆ REGIONU	70
2.1.1. Cel szczegółowy 1(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	70
2.1.2 Cel szczegółowy 1(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	76
2.1.3 Cel szczegółowy 1(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	80
2.1.4 Cel szczegółowy (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	86
2.2. PRIORYTET 2 CZYSTA ENERGIA DLA REGIONU	92
2.2.1. Cel szczegółowy 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	92
2.2.2 Cel szczegółowy 2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	97
2.2.3 Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	100
2.3 PRIORYTET 3 OCHRONA ZASOBÓW ŚRODOWISKA REGIONU	105
2.3.1 Cel szczegółowy 2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	105
2.3.2 Cel szczegółowy 2(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	109
2.3.3 Cel szczegółowy 2(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	113
2.3.4 Cel szczegółowy 2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	117
2.4 PRIORYTET 4 SPÓJNY I DOSTĘPNY REGION	122
2.4.1 Cel szczegółowy 3 (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	122
2.5 PRIORYTET 5 POTENCJAŁY ENDOGENICZNE REGIONU	127
2.5.1 Cel szczegółowy 5(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	127
2.5.2 Cel szczegółowy 5 (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	131

2.6 PRIORYTET 6 SPOŁECZNY WYMIAR REGIONU	136
2.6.1 Cel szczegółowy 4 (v) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej.	136
2.6.2 Cel szczegółowy 4(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz on-line	139
2.6.2 Cel szczegółowy 4 (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	144
2.6.3 Cel szczegółowy 4(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	147
2.7 PRIORYTET 7 ROZWÓJ LOKALNY REGIONU	151
2.7.1 Cel szczegółowy (5ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.....	151
2.8 PRIORYTET 8 REGION BLISKI MIESZKAŃCOM	155
2.8.1 Cel szczegółowy 4(a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej.....	155
2.8.2 Cel szczegółowy 4(d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględni zagrożenia dla zdrowia	159
2.8.3 Cel szczegółowy 4(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	165
2.8.4 Cel szczegółowy 4(g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	171
2.8.5 Cel szczegółowy 4(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	175
2.8.6 Cel szczegółowy 4(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	181
2.9 PRIORYTET 9 POMOC TECHNICZNA (EFRR).....	188
2.10 PRIORYTET 10 POMOC TECHNICZNA (EFS+)	191
PLAN FINANSOWY.....	194
WARUNKI PODSTAWOWE.....	197
INSTYTUCJE PROGRAMU	220
PARTNERSTWO	221
KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ	223
STOSOWANIE KOSZTÓW JEDNOSTKOWYCH, PŁATNOŚCI RYCZAŁTOWYCH, STAWEK RYCZAŁTOWYCH I FINANSOWANIA NIEPOWIĄZANEGO Z KOSZTAMI.....	225
OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	226
SPIS TABEL	227
ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU:	228
ANEKS 1 - WKŁAD UNII W OPARCIU O STAWKI JEDNOSTKOWE, KWOTY RYCZAŁTOWE I STAWKI RYCZAŁTOWE	228

ANEKS 2 – WKŁAD UNII W OPARCIU O FINANSOWANIE NIEPOWIĄZANE Z KOSZTAMI.....	228
ANEKS 3 - WYKAZ PLANOWANYCH OPERACJI O ZNACZENIU STRATEGICZNYM WRAZ Z HARMONOGRAMEM	228

CCI	
Tytuł w języku angielskim	
Tytuł w języku (językach) narodowym (narodowych)	Program Regionalny: Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027
Wersja	1.0
Pierwszy rok	2021
Ostatni rok	2027
Kwalifikowalny od	1.01.2021
Kwalifikowalny do	31.12.2029
Nr decyzji Komisji	
Data decyzji Komisji	
Nr decyzji zmieniającej w sprawie państwa członkowskiego	
Data wejścia w życie decyzji zmieniającej w sprawie państwa członkowskiego	
Przesunięcie inne niż istotne (art. 19.5)	Tak/Nie
Regiony NUTS objęte programem	
Dany fundusz	☒ EFRR
	☐ Fundusz Spójności
	☒ EFS+
	☐ EFMR
Program	☐ W ramach celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu” tylko dla regionów najbardziej oddalonych

WYKAZ SKRÓTÓW:

skrót	pełna nazwa
AOS	Ambulatoryjna opieka specjalistyczna
B+R	Działalność badawczo-rozwojowa
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
CIS	Centrum Integracji Społecznej
COVID-19	zakażenie i choroba zakaźna wywołana wirusem SARS-CoV-2
CP	Cel polityki
cs	Cel szczegółowy
CSR 2019	Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na 2019 r.
CWD	Centrum Wsparcia Doradczego
DSRK	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
EFSI	Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne
ERP	System planowania zasobów przedsiębiorstwa (ang. Enterprise Resource Planning)
FEKP	Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021-2027
GPR	Gminny Program Rewitalizacji
IIT	Inne Instrumenty Terytorialne
IK UP	Instytucja Koordynująca Umowę Partnerstwa
IOB	Instytucje otoczenia biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
ISP	Informacje sektora publicznego
ITS	Inteligentny system transportowy
IZ	Instytucja Zarządzająca
KE	Komisja Europejska
KGW	Koło Gospodyń Wiejskich
KIS	Klub Integracji Społecznej
KM	Komitety Monitorujące
KPEiK	Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPPUiWS	Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030

KSRR 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
LGD	Lokalna grupa działania
LLL	longlife learning
LSR	strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność
MPZ	Mapa potrzeb zdrowotnych
MŚP	Sektor małych i średnich przedsiębiorstw
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	organizacja pozarządowa
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
OPPT	Obszar Prowadzenia Polityki Terytorialnej
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OZE	Odnawialne źródła energii
PEP 2040	Polityka Ekologiczna Państwa 2040
PEP 2030	Polityka Ekologiczna Państwa 2030
PES/PS	Podmiot ekonomii społecznej/Przedsiębiorstwo społeczne
PIAAC	Międzynarodowe Badanie Kompetencji Osób Dorosłych
PIAAC	Międzynarodowe Badania Kompetencji Osób Dorosłych
PIFE	Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich
POZ	Podstawowa opieka zdrowotna
PSZOK	Punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych
PT	Pomoc techniczna
R&D	Prace badawczo-rozwojowe
RDW	Ramowa Dyrektywa Wodna
RIS	Regionalne Inteligentne Specjalizacje
RLKS	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
RLM	Równoważna liczba mieszkańców
RPO WK-P 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
RREDM	Regionalne Repozytorium Elektronicznych Danych Medycznych
RSI WK-P	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
SIIEG	Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
SRKL	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
SRKS 2030	Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

SRW	Strategia Rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+
SRW 2020	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020
SUMP	Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskie
SZRT 2030	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku
TEN-T	Transeuropejska Sieć Transportowa
TIK	Technologie informacyjno-komunikacyjne
UE	Unia Europejska
UM WKP	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
UP	Umowa Partnerstwa
WPGO	Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016- 2022 z perspektywą na lata 2023-2028
WTZ	Warsztat Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZSK	Zintegrowany System Kwalifikacji
ZZO	Zakład Zagospodarowania Odpadów

1. STRATEGIA PROGRAMU: GŁÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH POLITYKI

1.1. DIAGNOZA

Województwo kujawsko-pomorskie położone jest w północnej części centralnej Polski, zajmuje obszar 17 972 km² (5,7% powierzchni kraju), który zamieszkuje (wg stanu na 31.XII.2018 r.) 2 077,8 tys. osób (5,4% ludności kraju). Zarówno pod względem powierzchni, jak i liczby ludności, należy do województw średniej wielkości. Jest województwem, w którym wskazano dwie lokalizacje siedzib władzy – administracji rządowej (wojewody) w Bydgoszczy i samorządowej (sejmiku województwa) w Toruniu. Bydgoszcz i Toruń położone są w centrum niezbyt dużego i mającego zwarty kształt województwa, co stwarza wyjątkową w skali kraju możliwość zapewnienia mieszkańcom całego regionu dobrej dostępności do działalności o znaczeniu wojewódzkim, które realizowane są w obydwu tych miastach. Przestrzeń województwa jest dość mocno zróżnicowana pod względem warunków fizyczno-geograficznych, co sprzyja rozwojowi różnych funkcji społeczno-gospodarczych. Wizytówką kujawsko-pomorskiego jest bardzo dobrze rozwinięte rolnictwo, stanowiące bazę dla rozwoju przemysłu spożywczego.

BADANIA I ROZWÓJ ORAZ INNOWACYJNOŚĆ GOSPODARKI

Rozwój regionalnej gospodarki w oparciu o obszar badawczo-rozwojowy i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań należy ocenić w dalszym ciągu jako niezadowolający. Zgodnie z regionalną tablicą wyników innowacji (*ang. Regional Innovation Scoreboard*), opublikowaną przez Komisję Europejską w czerwcu 2021 r., przedstawiającą ocenę porównawczą systemów innowacji we wszystkich regionalnych jednostkach badawczych¹ w Europie i służącą monitorowaniu poziomu realizacji poszczególnych założeń Unii Europejskiej z zakresu nauki, techniki i gospodarki, województwo kujawsko-pomorskie zostało zaklasyfikowane do grona „wschodzących innowatorów” (*Emerging Innovator*).

W 2021 r. globalny wskaźnik innowacyjności województwa wyniósł 49,3, plasując je na 213 pozycji spośród 240 regionów europejskich oraz na miejscu 11 w grupie 17 regionów w Polsce. Pomimo, że w ciągu ostatnich lat, wartość tego wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego wzrosła to skala zmian była dość mała (RII 2011 = 45,9; RII 2021 = 49,3), co świadczy o niskiej innowacyjności regionu.

W przypadku województwa kujawsko-pomorskiego w 2017 r. skala poniesionych nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach², czyli wszelkich wydatków na innowacje produktowe i procesowe (bieżące i inwestycyjne), niezależnie od źródeł finansowania, poniesionych na prace zakończone sukcesem, czyli wdrożeniem innowacji, bądź niezakończone, ale kontynuowane oraz przerwane lub zaniechane była stosunkowo mała. Województwo pod względem wydawanych środków zajmowało 9 pozycję w kraju z wynikiem ok. 1 mld zł, co stanowiło 2,5% sumy krajowej. W podziale na przedsiębiorstwa usługowe i przemysłowe wartości te kształtowały się na poziomie ok. 115 mln zł w przypadku przedsiębiorstw usługowych (11,4% wszystkich nakładów w województwie) oraz ok. 895 mln zł w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych (88,6% wszystkich nakładów w województwie). Stanowiły one kolejno 0,9% i ok. 3,2% sumy krajowej, co odpowiadało 10 i 9 pozycji w kraju. Zatem odsetek przedsiębiorstw, zarówno przemysłowych, jak i usługowych, które w 2017 r. wykazały aktywność w zakresie działalności innowacyjnej poprzez wprowadzenie

¹ w 238 regionach 23 państw członkowskich Unii Europejskiej, Norwegii, Serbii i Szwajcarii. Państwa takie jak: Cypr, Estonia, Łotwa, Luksemburg i Malta zostały uwzględnione na poziomie krajowym, ponieważ w ich przypadku szczebel NUTS 1 i NUTS 2 odpowiada powierzchni całego państwa.

² łącznie w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych.

nowych lub istotnie ulepszonych produktów i/lub procesów był niższy od wartości wskazywanych dla kraju i większości pozostałych województw.

Chociaż w okresie trwania perspektywy finansowej 2014-2020 mieliśmy też do czynienia ze stagnacją w relacji patentów zgłoszonych dla województwa kujawsko-pomorskiego trwającą od 2016 r. to w omawianym okresie wzrosły choćby nakłady wewnętrzne na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw liczone na 1 mieszkańca oraz liczba pracujących w B+R w sektorze przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tys. pracujących. Wprawdzie wzrost poziomu nakładów przeznaczanych na działalność innowacyjną w województwie kujawsko-pomorskim w relacji do 2010 r. (w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych) należy uznać za pozytyw niemniej jednak ilość środków finansowych przekazywana na te cele w stosunku do pozostałych województw jest nadal na relatywnie niskim poziomie i stanowi pewne ograniczenie w rozwoju innowacyjności gospodarki województwa.

Pomimo intensywnego wspierania rozwoju obszaru B+R+I ze środków perspektywy finansowej 2014-2020 niska aktywność przedsiębiorstw na tym polu stanowi podstawę do dalszej kontynuacji interwencji, poprzez tworzenie zachęt do realizacji projektów badawczych ukierunkowanych na zastosowanie gospodarcze i wdrażanie ich wyników.

Kluczowe zatem znaczenie, dla rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego mają inwestycje wspierające rozwój umiejętności, innowacji oraz dotyczące infrastruktury innowacyjnej. Niezwykle ważnym elementem pozostaje wspieranie potencjału badawczo-rozwojowego przedsiębiorstw, w tym m.in. w zakresie nakładów na realizację prac badawczo-rozwojowych, aparatury, zatrudnienia, szkolenia kadr, jak również przedsięwzięć ułatwiających wprowadzanie innowacji oraz absorpcję zaawansowanych technologii.

Rozwój innowacyjności wymaga sprawnie funkcjonującego zaplecza badawczo-rozwojowego, w postaci ośrodków innowacji i przedsiębiorczości oraz uczelni wyższych. Celem ich działalności jest zaspokajanie potrzeb lokalnych przedsiębiorców związanych m.in. z rozwojem innowacyjności produktowej, procesowej, organizacyjnej lub marketingowej. W praktyce jednak ich działalność koncentruje się głównie na działaniach doradczych, szkoleniowych, marketingowych (wprowadzenie produktu na rynek). Znacznie rzadziej prowadzone jest doradztwo w zakresie komercjalizacji wyników badań, czy ochrony własności intelektualnej. Z tego względu szczególnie istotne jest wprowadzanie zaawansowanych, specjalistycznych, proinnowacyjnych usług świadczonych przez IOB na rzecz rozwoju działalności przedsiębiorstw w sektorze B+R+I.

Dalsze zwiększanie potencjału gospodarki do tworzenia innowacyjnych rozwiązań wymaga wzmocnienia podaży innowacji ze strony sektora nauki. Wyzwaniem jest wzmocnienie zarówno potencjału do tworzenia innowacji i ich komercjalizacji, jak i rozwój kadr oraz współpracy między jednostkami naukowymi. Braki, jakie jednostki naukowe posiadają w wyposażeniu zaplecza badawczego w znacznym stopniu utrudniają prowadzenie prac B+R, co przekłada się na ograniczone możliwości rozwojowe regionu, jak i sektora MŚP. Tym samym, istotnym aspektem jest dalsze wzmocnienie roli uczelni, bowiem często są one animatorami innowacji i motorami przemian technologicznych dla regionalnej gospodarki. Ze względu na relatywnie niską konkurencyjność gospodarki i małą zdolność do tworzenia innowacyjnych rozwiązań istnieje potrzeba poprawy dostępu do infrastruktury badawczej i usług wspierających ośrodki badawcze oraz dostosowanie ich oferty badawczej do potrzeb rynku. Powstające zasoby innowacyjne charakteryzują się nierównomiernym rozkładem, a skupienie prac B+R głównie w dwóch ośrodkach regionu (Toruniu i Bydgoszczy) utrudnia możliwości innowacyjne firm działających na pozostałym obszarze województwa. W związku z tym, konieczne jest by rozwijać w centralnej części regionu lokalną infrastrukturę kooperacyjną i umacniać współpracę interesariuszy poszczególnych procesów.

Co więcej, znaczącym wyzwaniem dla rozwoju regionu kujawsko-pomorskiego jest niedostosowanie kierunków studiów do potrzeb rynku pracy, co w konsekwencji powoduje brak odpowiednio wykształconych kadr do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i umiejętnościach. Bowiem to właśnie wykształcenie inżyniersko-techniczne i przyrodnicze jest obecnie szczególnie poszukiwane przez pracodawców, co jest związane m.in.

z potrzebą wdrażania innowacyjnych rozwiązań, automatyzacji procesów produkcji, cyfryzacji i informatyzacji oraz ze zmianami związanymi z koncepcją Przemysłu 4.0 i GOZ.

Warto w tym miejscu podkreślić, że w województwie kujawsko-pomorskim wzrost innowacyjności odbywał się i nadal będzie się odbywać m.in. w oparciu o koncepcję inteligentnych specjalizacji. Głównym założeniem tej koncepcji jest rozwój nowoczesnych dziedzin gospodarki regionu w oparciu o istniejący potencjał wewnętrzny (np. tradycje gospodarcze regionu, chłonność i atrakcyjność rynku pracy, pokrewieństwo technologiczne i kooperacyjne pomiędzy poszczególnymi sektorami, potencjał badawczo-rozwojowy oraz naukowy) oraz wyszukiwanie nisz o największym potencjale rozwojowym. Obok dobrze rozwiniętego sektora rolniczego (województwo należy do krajowych liderów w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej), sektora uzdrowiskowego (wysoki udział województwa w krajowej obsłudze ruchu uzdrowiskowego), kujawsko-pomorskie posiada także stosunkowo dobrze rozwinięte niektóre branże przemysłu (elektromaszynowy, elektroniczny, chemiczny, materiałów budowlanych, spożywczy), które to stały się podstawą do wyłonienia inteligentnych specjalizacji. Zakłada się, że w kolejnych latach przedsięwzięcia zaliczone do kategorii inteligentnych specjalizacji będą objęte szczególnym wsparciem w ramach finansowania polityki rozwoju w programie operacyjnym województwa, gdyż stanowią one swego rodzaju „dźwignie rozwojowe” cechujące się nie tylko wysoką efektywnością działań, ale i bezpośrednim wpływem na konkurencyjność regionu. Częściowa koncentracja na tradycyjnych potencjałach pozwoli osiągnąć efekt skali, a także rozwijać potencjał gospodarczy regionu przy optymalnym wykorzystaniu niezbędnych surowców oraz infrastruktury. W celu rozwoju obszaru inteligentnych specjalizacji konieczne jest wsparcie działań animacyjnych, w tym sieciowanie klastrów, a więc tworzenie sieci kontaktów, współpracy (między przedsiębiorstwami, jak również nauki i biznesu—szczególnie ważna jest tu rola uczelni, która powinna być postrzegana nie tylko jako instytucja o funkcji naukowej, ale także jako instytucja współpracująca z biznesem), wymiany doświadczeń, ale także tworzenie platform współpracy i komunikacji IS.

TRANSFORMACJA GOSPODARCZA I CYFROWA REGIONU

W 2017 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zarejestrowanych było prawie 196 tys. podmiotów gospodarczych. Wskaźnik liczby podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wynosił 940 i był niższy od średniej wartości krajowej (1121) oraz od wartości notowanych w większości województw (11 lokata). Oznacza to, że wskaźnik przedsiębiorczości w województwie rósł w sposób wolniejszy, niż przeciętnie w Polsce.

Także tempo wzrostu liczby przedsiębiorstw osób fizycznych wpisanych do rejestru REGON zarówno w ujęciu bezwzględnym, jak i w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym jest jednym z najwolniejszych w Polsce. W 2017 r. wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym, wynosił dla kujawsko-pomorskiego 11, co dawało 12. pozycję w kraju. W ostatnich latach kujawsko-pomorskie należało do regionów o najniższej dynamice zmian. MŚP nie wykorzystują również w pełni swojego potencjału związanego ze wzrostem poziomu innowacyjności. Województwo charakteryzuje się na tle kraju przeciętnym poziomem innowacyjności przedsiębiorstw (10 miejsce w kraju w 2018 r.), bowiem stosunkowo niski jest udział przedsiębiorstw przemysłowych, które wprowadziły innowacje produktowe, procesowe, marketingowe lub organizacyjne.

Zatem konieczne jest skupienie się na wspieraniu wdrażania innowacji produktowych, procesowych i usługowych. W perspektywie 2014-2020 wsparcie w tym zakresie cieszyło się największą popularnością (każdorazowo wartość dofinansowania dla składanych projektów przekraczała wartość alokacji dla naboru).

Region posiada rolniczy charakter, a w strukturze gospodarczej dominują przedsiębiorcy, działający w tradycyjnych przemysłach i usługach o małej wiedzochłonności. Przedsiębiorczość w województwie ogólnie zdaje się jednak zmierzać w odpowiednim kierunku. Powstają coraz częściej nowe przedsiębiorstwa, wzrasta wskaźnik PKB przeliczany na 1 mieszkańca, czy ilość występowania IOB na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej.

W bazie Kujawsko-Pomorskiego Centrum Obsługi Inwestora dostępnych jest 316 terenów inwestycyjnych, średnia powierzchnia dostępnych terenów to nieco ponad 11 ha. Jedną z barier do przeprowadzenia inwestycji w obrębie województwa jest przeciętny poziom uzbrojenia – 16% terenów nie ma dostępu do energii elektrycznej, a około 30% do kanalizacji sanitarnej, co niemal wyklucza je z możliwości przyjęcia inwestycji. Powyższe wskazuje na dalszą potrzebę przygotowania terenów do przyjęcia inwestorów. W okresie 2014-2020 działania z zakresu uzbrajania terenów inwestycyjnych wspierane w ramach RPO WK-P 2014-2020 cieszyło się nikłym zainteresowaniem wnioskodawców. Było to wynikiem warunków dofinansowania nałożonych unijnymi przepisami tj. koniecznością obniżenia wsparcia w przypadku lokowania na terenie inwestycyjnym dużego przedsiębiorstwa, nakazem niepowielania dostępnej infrastruktury oraz wymogiem maksymalnego wykorzystania tworzonych w ramach wspartego projektu terenów inwestycyjnych. Jeżeli dotychczasowe kryteria dofinansowania terenów inwestycyjnych nie zostaną zliberalizowane w perspektywie 2021-2027 kontynuacja wsparcia w tym obszarze nie będzie możliwa.

Wyzwaniem na obszarze Kujaw i Pomorza pozostaje jednak pobudzenie do wzrostu przedsiębiorstw oraz podniesienia ich produktywności. Zwiększenie produktywności rodzimych firm i generowanie większej wartości dodanej wiąże się jednak z koniecznością dokonania transformacji gospodarczej regionu i sprostaniu wyzwaniom związanym ze wsparciem zmiany modeli biznesowych MŚP w kierunku Przemysłu 4.0, gospodarki opartej na danych, gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki o obiegu zamkniętym i wykorzystaniu zielonej technologii. Powyższe będzie możliwe poprzez bezpośrednie wsparcie konkurencyjności przedsiębiorstw dzięki inwestycjom mającym na celu unowocześnienie ich oferty, skutecznej adaptacji do zmieniających się warunków zewnętrznych, sprostaniu międzynarodowej konkurencji, internacjonalizacji, automatyzacji i ucyfrowienia prowadzonej działalności gospodarczej.

Problemem firm z sektora MŚP jest konieczność samodzielnej budowy potencjału eksportowego. W regionie zróżnicowany jest poziom „dojrzałości” przedsiębiorstw w kontekście internacjonalizacji prowadzonej działalności gospodarczej. Kujawsko-pomorskie zajmuje 10 lokatę wśród polskich województw – zarówno jeśli chodzi o liczbę eksporterów, jak i o wartości eksportowanych towarów i usług. Widoczne są ograniczone kompetencje oraz doświadczenia przedsiębiorców w zakresie internacjonalizacji prowadzonej działalności gospodarczej, a także niska świadomość korzyści wynikających z umiędzynarodowienia. Firmy małe i mikro nawet posiadając konkurencyjny produkt dysponują bardzo ograniczoną możliwością zaistnienia na rynkach zagranicznych. Tym samym potrzebna jest kontynuacja wsparcia działalności eksportowej, jak i zaangażowanie we wsparcie IOB, które zwiększą zdolności do konkurowania na rynkach międzynarodowych i potencjał eksportowy firm z regionu, w tym w szczególności w obszarze zintensyfikowania ich udziału w sektorze handlu elektronicznego.

Mniej niż 10% IOB w regionie oferuje usługi z zakresu doradztwa specjalistycznego (np. dotyczące modelu biznesowego, ochrony własności intelektualnej, audytu innowacyjności, audytu technologicznego, badań rynku, certyfikacji). Natomiast usługi związane z eksportem (misje handlowe, giełdy kooperacyjne, poszukiwanie zagranicznych partnerów biznesowych), pracownikami (pośrednictwo i inne wsparcie w rekrutacji) lub najmem powierzchni innych niż biurowe – są oferowane przez mniej niż 5% IOB. Tym samym, dostępność specjalistycznych usług doradczych dla przedsiębiorców, a także wyspecjalizowanych inkubatorów świadczących konkretny typ usług jest niewystarczająca.

W związku z powyższym, wyzwaniem jest tworzenie korzystnych warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorstw, które dzięki podjętym działaniom unowocześnią wachlarz usług i produktów, wzmocnią kompetencje pracowników, jak również skutecznie zaadaptują się do wymogów nowoczesnej gospodarki.

Przechodząc do obszaru cyfryzacji należy wskazać, że zgodnie z Indekssem Gospodarki Cyfrowej i Społeczeństwa Cyfrowego 2020 KE zwraca uwagę, że aby UE mogła konkurować na arenie międzynarodowej, państwa członkowskie muszą zdecydowanie dążyć do rozwoju cyfryzacji. Nowoczesna gospodarka wiąże się z wprowadzeniem przez przedsiębiorców nowych modeli biznesowych odpowiadających wyzwaniom cyfrowej

i zielonej transformacji. Przedsiębiorstwa w coraz większym stopniu funkcjonować muszą w oparciu o technologie cyfrowe oraz nowe modele biznesowe.

Postępująca cyfryzacja stanowi jedno z kluczowych, a jednocześnie trwałych zjawisk, odzwierciedlających trendy w zakresie przemian społeczno-gospodarczych. Cyfryzacja w nadchodzącej dekadzie będzie procesem, który zawładnie wszystkimi dziedzinami życia. Już w najbliższych latach upowszechnią się technologie „Internetu rzeczy”, które będą stanowiły kolejny przełom w dostępie, gromadzeniu i wykorzystaniu informacji, z bardzo dużym wpływem na jakość życia i zachowania konsumenckie. Cyfryzacja z pewnością kształtować będzie jakość życia, bowiem wpłynie na sposób załatwiania części potrzeb w dziedzinie administracji, handlu i usług, a nawet zdrowia – może więc niwelować pewne rodzaje niedogodności, związanych z zamieszkiwaniem w obszarach, na terenie których nie można ich zrealizować w sposób tradycyjny czy zaoszczędzić czas tracony na przemieszczanie się. Niezbędnym warunkiem korzystania z technologii informacyjnych będą: obecność niezbędnej infrastruktury, świadomość możliwości wykorzystania rozwiązań w życiu codziennym oraz umiejętność swobodnego posługiwania się dostępnymi rozwiązaniami. Ostatnie dwa aspekty są immanentną częścią procesów rozwoju społecznego i muszą zostać zaimplementowane w społeczeństwie w procesach formalnej lub nieformalnej edukacji.

Cyfryzacja stanowi wyzwanie rozwojowe dla całego regionu. Interwencja w tym zakresie musi zapewnić realizację rozmaitych przedsięwzięć, zapewniających kompleksową transformację cyfrową. Kujawsko-pomorskie już od ubiegłej dekady realizuje projekty w obszarze cyfryzacji edukacji, kultury, zdrowia i usług publicznych oraz posiada funkcjonalny regionalny geoportal.

Umiejętności oraz wiedza związana z korzystaniem z technologii informacyjnych są obecnie ważną kompetencją społeczną. Pozwala ona na swobodne wykorzystywanie nowoczesnych narzędzi i kanałów w celu załatwiania spraw administracyjnych (np. poprzez elektroniczne składanie wniosków), rejestrowania się do lekarzy specjalistów, korzystania z systemów obywatelskich, dokonywania płatności bezgotówkowych, korzystania z sektora e-commerce oraz e-usług itd. Znaczenie nowoczesnych technologii cyfrowych rośnie z roku na rok, obejmując swym zasięgiem coraz to nowe obszary globalnej gospodarki – dlatego też tak ważna jest umiejętność dostosowania się społeczeństwa do funkcjonowania w nowym otoczeniu ewoluującej ery cyfryzacji. Kujawsko-pomorskie zalicza się do regionów, w których prawie 1/3 mieszkańców przynajmniej raz w roku 2018 skorzystała z dowolnej usługi w zakresie e-administracji, co pod tym względem pozycjonowało województwo na 11. pozycji w kraju. Jednocześnie znaczenie nowoczesnych technologii cyfrowych rośnie z roku na rok, obejmując swym zasięgiem coraz to nowe obszary globalnej gospodarki, wypierając coraz bardziej tradycyjne formy i metody przekazywania informacji, kontaktowania się, realizowania usług, zarządzania mieniem, dokonywania płatności itd. – dlatego też ważna jest umiejętność przystosowania się społeczeństwa do funkcjonowania w nowym otoczeniu ewoluującej ery cyfryzacji.

Obszar technologii cyfrowych nabrał jeszcze większego znaczenia w związku z wybuchem pandemii COVID-19. Sytuacja gospodarcza wywołana pandemią COVID-19 zmusiła do podjęcia szeregu działań mających na celu zniwelowanie negatywnych skutków pandemii w wielu obszarach życia społecznego i gospodarczego również poprzez transformację cyfrową. Rozbudowano technologie umożliwiające m.in. wprowadzenie pracy zdalnej, umożliwiono teleporady medyczne, naukę zdalną, zwiększyło się znaczenie handlu online. Obecnie jednak nadal istnieją niezaspokojone potrzeby, które uwiaryściły się poprzez pandemię COVID-19 – w szczególności trzeba przygotować system ochrony zdrowia na podobne sytuacje w przyszłości poprzez dostarczenie nowoczesnych i efektywnych narzędzi informatycznych tj. wsparcie w zakresie medycznych urządzeń cyfrowych, systemów HIS, infrastruktury IT, urządzeń i oprogramowania w celu dostosowania funkcjonowania jednostek do ery cyfrowej. Pandemia COVID-19 wzmocniła konieczność transformacji w nowoczesną cyfrową gospodarkę regionu np. poprzez uruchomienie rozbudowanego edytora procesów biznesowych pozwalającego na pełną obsługę spraw prowadzonych w ramach JST oraz wzmocnienia kompetencji cyfrowych mieszkańców.

Mając na uwadze powyższe, szczególnego znaczenia nabiera umiejętność adaptacji regionu do funkcjonowania w ucyfrowionym otoczeniu. Cyfryzacja stanowi warunek rozwoju dla całej sfery społeczno-gospodarczej regionu.

ENERGIA

Kujawsko-pomorskie nie należy do regionów o szczególnie niekorzystnym stanie środowiska, jednak występuje punktowe przekraczanie akceptowanych poziomów zanieczyszczeń (przede wszystkim pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu). Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), a w dalszej kolejności emisja pochodząca z komunikacji (emisja liniowa). Wysoki poziom emisji zanieczyszczeń do powietrza stwarza duże zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi. Przekroczenia stanów alarmowych, z uwagi na wzmożone zanieczyszczenia w sezonie zimowym, zdarzają się dość często, przy czym istotne są zwłaszcza występujące stężenia dobowe (np. w sezonie zimowym w roku 2017 bardzo często znajdowało się w grupie kilku województw z notowanymi przekroczeniami poziomu informowania (powyżej 200 µg/m³)).

Bardzo duże znaczenie przypisuje się działaniom mającym na celu radykalne zmniejszanie punktowych emiterów zanieczyszczeń, poprzez np. wyeliminowanie możliwości stosowania w nowo budowanych obiektach systemów ogrzewania na paliwa stałe, podłączanie istniejących już obiektów do sieci ciepłowniczych lub gazowych, czy też wymianę stosowanych w domach pieców na inne, bardziej ekologiczne źródła ogrzewania (np. pompy ciepła). Dodatkowo kompleksowa modernizacja systemów ogrzewania (połączona z termomodernizacją budynków), poza korzyściami środowiskowymi, pośrednio może przyczynić się do osiągnięcia innych korzyści, np. oszczędności ekonomicznej wskutek możliwości optymalizacji zapotrzebowania na ciepło. W kontekście zapotrzebowania na ciepło, w ostatnich latach na terenie województwa obserwuje się spadek wielkości sprzedaży ciepła na potrzeby budynków mieszkalnych (przy jednoczesnym wzroście na potrzeby urzędów i instytucji). Ocena tego trendu (w całym województwie od początku XXI wieku nastąpił spadek z około 11 mln GJ do około 7,5 mln GJ) nie jest jednoznaczna – zużycie ciepła zależy od przebiegu pogody i może być także efektem zmniejszania się liczby mieszkańców, postępujących termomodernizacji budynków, a także postępujących zmian postaw społecznych w kierunku oszczędzania ciepła. Co ważne, liczba mieszkań podłączonych do centralnego ogrzewania rośnie, a mimo to skala zakupu ciepła maleje. Niezależnie od pozytywnych niektórych trendów, dla województwa wyzwaniem w następnych latach będzie dalsze zmniejszanie poziomu emisyjności i energochłonności gospodarki regionu oraz poprawa jakości powietrza.

Województwo kujawsko-pomorskie posiada bardzo dobre uwarunkowania naturalne do rozwoju OZE, szczególnie w zakresie energetyki wodnej, wiatrowej, słonecznej i biomasy. Udział mocy ze źródeł odnawialnych, według mocy zainstalowanej na koniec 2018 r. stanowi 12% mocy krajowej i klasyfikuje województwo na 2 miejscu w kraju. Kujawsko-pomorskie wyróżnia się wyraźną dywersyfikacją rodzajów instalacji. Jest jedynym regionem, który posiada znaczące moce zainstalowane (powyżej 100 MW) jednocześnie w energetyce wiatrowej, słonecznej, wodnej i biomasy. 48,7% energii elektrycznej wyprodukowanej w województwie to produkcja z odnawialnych nośników energii. Stanowi to 4% krajowej produkcji energii (9 miejsce w kraju). Zdecydowanie dominuje energetyka wiatrowa, która stanowi ponad 59% mocy wszystkich instalacji OZE w regionie. Warto zauważyć, że znaczna część potencjału energetyki wiatrowej bazuje na dużej liczbie instalacji stosunkowo starych, a więc także o relatywnie niewielkich zainstalowanych mocach jednostkowych. Ich lokalizacje nie spełniają obecnie obowiązujących wymogów prawnych w zakresie minimalnych odległości od zabudowy mieszkaniowej (zostały zrealizowane przed wejściem w życie obecnie obowiązujących przepisów). Oznacza to, że wraz z ich technicznym wyeksploatowaniem i w efekcie - wyłączeniami z sieci, brak będzie możliwości łatwego zastąpienia nowymi instalacjami. Może to powodować spadek mocy zainstalowanej w energetyce wiatrowej. Łączna moc zainstalowana w panelach fotowoltaicznych w regionie, według Urzędu Regulacji Energetyki, wynosi ok. 11,6 MW, co stanowi ok. 1,5% mocy instalacji OZE. Dominują małe, rozproszone instalacje. W odniesieniu do 2010 roku województwo w znacznie większym stopniu zużycie energii pokrywa energią produkowaną na swoim obszarze (wzrost z ok. 48% w 2010 r. do ok.

80% w 2018 r.). Wyzwaniem dla województwa w kolejnych latach jest dalsza transformacja energetyczna regionu i wzrost udziału OZE w produkcji energii.

ŚRODOWISKO I KLIMAT

Narastająca antropopresja oraz postępujące zmiany klimatu wpływają negatywnie na stan różnorodności biologicznej w województwie. W wyniku tych czynników dochodzi do przekształceń, degradacji i fragmentacji siedlisk przyrodniczych oraz zmniejszania się populacji lub zaniku gatunków fauny i flory, a także do sukcesji nowych gatunków. Ze względu na stosunkowo duży udział obszarów chronionych w regionie (wg stanu na 2020 r. - 32,3%), poza ich ochroną, istotny staje się również aspekt zwiększania ich funkcjonalności. W związku z tym głównym wyzwaniem będzie zachowanie obecnego dziedzictwa naturalnego i związane z tym przeciwdziałanie czynnikom negatywnie wpływającym na jego stan, a także poprawa różnorodności biologicznej. Szczególnie istotne będzie w tym utrzymanie obszarów wodno-błotnych i ich odtwarzanie oraz kształtowanie właściwych postaw mieszkańców.

Obecne i oczekiwane zmiany klimatu wskazują, że największe zagrożenie dla gospodarki i społeczeństwa regionu będą stanowiły ekstremalne zjawiska pogodowe (nawalne deszcze, powodzie, podtopienia, fale upałów, susze, huragany, itp.). Konsekwencje zmian klimatu będą bardzo szerokie i będą miały wpływ właściwie na każdą dziedzinę życia i gospodarki człowieka. Zakłada się jednak, że największe straty wywołane ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi mogą dotyczyć rolnictwa, przemysłu i sektora energetycznego, a także horyzontalnie gospodarki wodnej i jakości życia.

W coraz większym stopniu zmiany klimatu wpływają na gospodarkę wodną, gdzie obserwuje się tendencje wzrostu zagrożenia deficytem wody z jednej i różnymi formami powodzi z drugiej strony. Województwo kujawsko-pomorskie leży w obszarze o najniższych opadach rocznych. Szczególnie w południowej jego części obserwuje się od wielu lat występowanie zjawiska suszy. Wynikiem tego jest znaczny spadek poziomu wód gruntowych, co z kolei skutkuje zmianami w ekosystemach roślinnych, a w przypadku ekstremalnych deficytów także nasilaniem się procesów erozji wietrznej i stepowaniem. Klimatyczny bilans wodny dla województwa wskazuje, że sytuacja jest bardzo trudna, szczególnie na obszarze Kujaw. Przyczyn tej sytuacji należy upatrywać zarówno w czynnikach klimatycznych (mniejsze opady atmosferyczne, wzrost temperatury powietrza), ale także i antropogenicznych (zmniejszanie powierzchni biologicznie czynnych na skutek zabudowy, osuszanie terenów podmokłych).

Ze względu na dużą gęstość zaludnienia efekty zmian klimatu są szczególnie uciążliwe w miastach. W województwie występuje stosunkowo duża ich liczba, tj. 52, w których mieszka 58,56% ludności województwa. Wzrost liczby dni z wysoką temperaturą, wzrost częstości występowania fal upałów i dodatkowo zwarta zabudowa utrudniająca cyrkulację powietrza powodują tworzenie się tzw. wyspy ciepła. Problemem są także silne ulewy powodujące podtopienia oraz susza powodująca deficyt wody w miastach. Wszystko to stanowi realne zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi lub co najmniej wpływa na komfort życia w miastach.

W związku z powyższym głównym wyzwaniem będą działania mające na celu zaadaptowanie regionu i jego gospodarki do postępujących zmian klimatu.

Zgodnie z Traktatem Akcesyjnym obszar Polski został uznany za zagrożony eutrofizacją ze źródeł komunalnych. W województwie kujawsko-pomorskim wśród 76 jednolitych części wód wrażliwych na eutrofizację pochodzenia komunalnego w latach 2013-2015 w 57 z nich stwierdzono występowanie zjawiska eutrofizacji. Badania jakości wód powierzchniowych w ostatnich 10 latach wskazują, że brak jest jednoznacznych tendencji zmian stężenia zanieczyszczeń powodujących eutrofizację (azot ogólny, fosfor ogólny), a okresowy wzrost w ciągu roku w pewnych obszarach powodowany jest zwiększoną sezonowo presją antropogeniczną. Analiza stanu wód przebadanych 124 jezior wykazała, że 90 zbiorników jest zagrożonych niespełnieniem wymogów

stawianych w RDW. W celu poprawy jakości wód powierzchniowych należy więc dążyć do możliwie najskuteczniejszego oczyszczania ścieków komunalnych poprzez unowocześnianie i usprawnianie metod oczyszczania, a także skuteczne rozwiązywanie problemów oczyszczania ścieków w obszarach o rozproszonej zabudowie i na terenach o sezonowo zwiększającej się presji antropogenicznej. Niezbędne jest też kontynuowanie działań mających na celu poprawę jakości wód podziemnych.

W województwie na 55 aglomeracji w przedziale 2-10 tys. RLM, 19 z nich nie spełnia wymogów RDW. Mimo istotnego rozwoju w ostatnich latach infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz zwiększenia liczby ludności korzystającej z ulepszanego systemu oczyszczania ścieków komunalnych, konieczna jest więc kontynuacja interwencji w aglomeracjach w celu wypełnienia zobowiązań w zakresie jakości oczyszczania ścieków komunalnych oraz poziomu wyposażenia w infrastrukturę ściekową.

Obecnie problemem jest niedostateczne zagospodarowanie, a w tym odzysk generowanych odpadów.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. tylko ok. 35% wytworzonych odpadów komunalnych zostało poddanych odzyskowi (recykling, kompostowanie), co odpowiada mniej więcej średniemu poziomowi odzysku dla kraju. Podobnie niewystarczający jest odzysk odpadów przemysłowych. W związku z tym niezmiernie ważnym zadaniem jest przechodzenie na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Oznacza to zmniejszenie do minimum produkcji odpadów oraz ponowne wykorzystanie i recykling wytworzonych już materiałów i produktów. W celu promowania przejścia do gospodarki o obiegu zamkniętym wyzwaniem jest wzrost recyklingu odpadów komunalnych i efektywnego gospodarowania zasobami w przedsiębiorstwach, wspieranie prowadzenia działalności edukacyjnej wpływającej na zmianę zachowań, podnoszenie świadomości obywateli oraz przedsiębiorstw.

RYNEK PRACY

Niekorzystne uwarunkowania społeczne stanowią główną determinantę niskiego poziomu konkurencyjności województwa kujawsko-pomorskiego pod względem atrakcyjności rynku pracy. Kujawsko-pomorskie od początku istnienia wykazuje poziom bezrobocia wyższy, niż przeciętnie w kraju, lokując się pod względem bezrobocia rejestrowanego wśród województw o najwyższych wartościach stopy bezrobocia. Spadek liczby i wskaźników bezrobocia w ostatnich latach doprowadził jednak do sytuacji, że obecnie notuje się niedobory siły roboczej – ogółem i o określonych kwalifikacjach. Obecnie osobami bezrobotnymi są przede wszystkim osoby o niskim wykształceniu i bez kwalifikacji zawodowych.

W 2018 r. aż 60,7% ogółu bezrobotnych nie posiadało wykształcenia wyższego niż zasadnicze zawodowe, a 36,7% nie posiadało kwalifikacji zawodowych. W przypadku obu wskaźników województwo osiąga wartości zdecydowanie wyższe niż w kraju (wartości dla Polski odpowiednio 52,7% i 30,9%). Są to więc przyczyny braku pracy bardzo trudne do przełamania. Przez szereg lat podstawowym problemem województwa w zakresie rynku pracy była nierównowaga popytu i podaży pracy, powodująca iż realnie nawet kilkadziesiąt tysięcy osób nie mogło znaleźć zatrudnienia. Obecnie w praktyce bezrobocie rozumiane jako problem ze znalezieniem zatrudnienia nie występuje, a przyczyny wykazywanego statystycznie bezrobocia związane są z uwarunkowaniami społecznymi a nie gospodarczymi (wykazywanie jako bezrobotne osób niezainteresowanych podjęciem pracy). Według oficjalnych statystyk rynku pracy (bezrobocie rejestrowane) w 2019 r. województwo kujawsko-pomorskie z wartością 7,9%, razem z podkarpackim, zajmowało trzecie od końca miejsce wśród regionów, wyprzedzając tylko województwa warmińsko-mazurskie i świętokrzyskie). Znacznie korzystniej prezentuje się statystyka bezrobocia wg BAEL, ale także ona klasyfikuje województwo wśród regionów słabszych (kujawsko-pomorskie z wartością 4,0% w 2019 r. zajmowało 13. pozycję). Obecnie utrzymujący się niski poziom bezrobocia nie determinuje braku konieczności aktywnej interwencji na rynku pracy. Co miesięczne napływy osób bezrobotnych rejestrujących się w urzędach pracy pozostają na wysokim poziomie. W 2020 roku w województwie kujawsko-pomorskim liczba nowych rejestracji (90 237 osób) była większa od liczby osób wyłączonych z ewidencji bezrobotnych (80 815 osób). W ciągu roku nastąpił roczny

spadek liczby zarówno osób wyłączonych z ewidencji bezrobotnych jak i nowych rejestracji. Przy czym dynamika spadku wyrejestrowań –28,0% (31 358 osób mniej) była ponad dwukrotnie wyższa niż w przypadku nowych rejestracji –12,9% (13 341 osób mniej). Nawet w 2019 roku, postrzeganym jako lepszy pod względem społeczno-gospodarczym niż rok 2020, napływ osób również był wysoki i wyniósł 103 578 bezrobotnych. W tym samym czasie z rejestrów wyłączono 112 173 bezrobotnych. Z tego względu, niezależnie od korzystnej sytuacji na rynku pracy, identyfikuje się grupy wymagające wciąż aktywizacji zawodowej w szczególności: osoby długotrwale zarejestrowane jako bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach, kobiety (w tym kobiety powracające na rynek pracy po urlopach macierzyńskich lub wychowawczych), osoby młode (do 34 roku życia), osoby starsze (po 50 roku życia, ze szczególnym uwzględnieniem mężczyzn). Niezależnie od wykazywanych powyżej statystyk dotyczących wielkości bezrobocia, w trudniejszej sytuacji na rynku pracy znajdują się również osoby z niepełnosprawnościami, wymagając tym samym szczególnego wsparcia.

Należy zauważyć, że w 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata osiągnął wartość 63,4%, co dawało 13 miejsce w kraju. W 2017 r. wskaźnik zatrudnienia w grupie 55-64 lata dla województwa kujawsko-pomorskiego osiągnął wartość 44,3% i był on o 4,0 p. proc. niższy niż w kraju i o 12,8 p. proc. niższy niż średnia dla krajów UE. W analizowanym okresie wskaźnik zatrudnienia kobiet wynosił dla województwa 55,6% i był jednym z najniższych w kraju. Nadal wyzwaniem pozostaje wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych wśród ogółu osób pozostających bez pracy. Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wzrósł z 57,2% do 60,2%. Z BAEL wynika, że w 2017 r. w niepełnym wymiarze czasu pracy w regionie pracowało 61 tys. osób (7,1% wobec 7,3% w Polsce). W porównaniu z 2015 r. liczba osób pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wzrosła o 2 tys., a udział tej zbiorowości wśród pracujących zwiększył się o 0,2 p. proc.

Niekorzystne uwarunkowania społeczne, brak wykształcenia i kwalifikacji, a tym samym słaba atrakcyjność na rynku pracy, nie muszą wiązać się z bezrobociem, zwłaszcza przy obecnie panującej dobrej koniunkturze gospodarczej. Pamiętać jednak należy, że ich pochodną są również niskie dochody (grupa osób tzw. „ubogich pracujących”) i brak perspektyw znalezienia lepiej płatnej pracy, jak również czasem możliwość zatrudnienia jedynie na umowach krótkoterminowych. Dla tej grupy osób występuje konieczność objęcia wsparciem w zakresie poprawy kwalifikacji zawodowych bądź przebranżowienia, umożliwiających polepszenie atrakcyjności jako pracowników i uzyskanie awansu zawodowego lub lepiej płatnej pracy. Ważne jest: „Podjęcie działań w celu zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy, w tym przez poprawę dostępu do opieki nad dziećmi i do opieki długoterminowej, oraz w celu likwidacji utrzymujących się przeszkód dla bardziej trwałych form zatrudnienia. Wspieranie wysokiej jakości kształcenia i umiejętności odpowiadających potrzebom rynku pracy, zwłaszcza poprzez kształcenie dorosłych.” (CSR 2019 oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2019 r.) Materialne warunki życia mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego są gorsze niż przeciętnie w kraju. Wynika to między innymi z niższych niż średnio w kraju wynagrodzeń, co w dalszej perspektywie przekłada się na niższy poziom życia w województwie. Wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w 2017 r. wynosiła 87% wartości dla kraju i tym samym plasowała województwo kujawsko-pomorskie dopiero na 13. miejscu wśród pozostałych regionów. Wartość tego wskaźnika w przeciągu ostatnich 10 lat stale rośnie (tempo wzrostu jest zbliżone do tempa wzrostu dla całego kraju), jednak województwo utrzymuje stałą pozycję w stosunku do pozostałych regionów. Przy stałym utrzymywaniu znacznej różnicy wartości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej dla województwa w stosunku do średniej dla kraju bardzo negatywnym zjawiskiem jest coroczne pogłębianie dysproporcji wartości tych wskaźników.

Zgodnie z zapisami SRKL 2030 w 2020 r. największym wyzwaniem dla rynku pracy – zarówno w Polsce, jak i w Europie i na świecie - był wybuch pandemii COVID-19. W swoim Komunikacie z 20 maja 2020 r. KE (Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Banku Centralnego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów, Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego pt. Europejski Semestr 2020: zalecenia dla poszczególnych krajów, 20 maja 2020 r., <https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-commission-communication-country->

specific-recommendations_en.) stwierdziła, że pandemia będzie miała poważny wpływ na rynek pracy oraz na warunki socjalne, zwłaszcza w odniesieniu do grup szczególnie wrażliwych. Priorytetem stało się złagodzenie skutków społecznych i uniknięcie trwałego wzrostu ubóstwa i nierówności oraz to, by obecne i przyszłe środki chroniły wszystkie osoby pracujące. W kontekście długofalowym do najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed nami na drodze rozwoju gospodarczego, należą negatywne zjawiska demograficzne. Konsekwencją zjawiska starzenia się społeczeństwa będzie zwiększenie się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (65+) i zmniejszenie się liczby ludności w wieku produkcyjnym (15-64 lata). Jednocześnie prognozuje się spadek liczby aktywnych zawodowo w kategorii wieku 15-24 lata oraz 25-34 lata. Dodatkowym elementem wynikającym z procesu starzenia się społeczeństwa jest postępująca utrata sprawności fizycznej jak i psychicznej ludności, w szczególności w wieku 50+, wpływająca negatywnie na możliwość udziału w życiu społecznym i zawodowym tych osób. Rynek pracy charakteryzuje obecnie kilka słabości. Na pierwszym miejscu należy wymienić rosnący deficyt pracowników, szczególnie w tych zawodach, w których oferowane są niskie wynagrodzenia i nieatrakcyjne warunki zatrudnienia. Segmentacja rynku pracy (wciąż istnieją bariery dostępu do stabilnych form zatrudnienia), w szczególności zatrudnienie na podstawie umów czasowych, w tym cywilnoprawnych, zjawisko wymuszonego samozatrudnienia oraz praca nierejestrowana powoduje, że duża część pracowników narażona jest na wyższe ryzyko utraty pracy, ograniczenie w dostępie do rozwoju zawodowego, brak należytego zabezpieczenia w dostępie do praw pracowniczych i systemu zabezpieczenia społecznego. Jednym z czynników decydujących o gotowości pracownika lub osoby bezrobotnej do podjęcia lub zmiany zatrudnienia jest jakość oferowanej pracy rozumiana jako warunki płacowe, stabilność zatrudnienia i pozapłacowe warunki pracy.

Po stronie pracowników na rynku pracy problemem jest brak wymaganych umiejętności i brak doświadczenia na podobnym stanowisku pracy, które wciąż stanowią podstawowy wymóg przy rekrutacji w dużej części branż. Problemem jest brak aktualnych umiejętności praktycznych, występujący zwłaszcza wśród absolwentów i osób mających dłuższą przerwę w wykonywaniu zawodu, brak lub nieaktualne uprawnienia, które często mogą się wiązać z długotrwałym procesem ich odzyskiwania. Jak pokazały badania prowadzone w ramach projektu Bilans Kapitału Ludzkiego z 2017 r. pracodawcy oczekują od idealnych kandydatów przynajmniej wykształcenia zasadniczego zawodowego (obecnie: zasadniczego branżowego). Konieczne są też działania na rzecz rozbudowania modelu aktywności społecznej i zawodowej osób starszych - promowanie zachowań prozdrowotnych, w tym aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia wśród pracowników dla wydłużenia aktywności zawodowej i utrzymania dobrego stanu zdrowia. Wyzwaniem dla instytucji rynku pracy jest znalezienie takich rozwiązań, które pozwolą na uzupełnienie niedoboru pracowników. Wiąże się z tym poprawa dostępu do opieki nad dziećmi i osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, rozwijanie umiejętności przydatnych na rynku pracy, zwłaszcza przez wspieranie uczenia się dorosłych, likwidacja przeszkód dla bardziej trwałych form zatrudnienia, zapewnienie mechanizmów uczenia się przez całe życie, równość szans na rynku pracy bez względu na płeć, zapewnienie skutecznego wsparcia osób niepełnosprawnych, zapewnienie bezpiecznych warunków pracy, sprawiedliwe wynagradzanie pracy, zapewnienie łączenia życia zawodowego z życiem prywatnym, lepsze ukierunkowanie szkoleń, doradztwa zawodowego na potrzeby lokalnego rynku pracy (SRKL 2030).

Zwiększenie inwestycji w potencjał kadrowy jest jednym z kluczowych czynników poprawiających zarówno pozycję firm oraz samych pracowników na wymagającym rynku pracy. Zmiany demograficzne i stopniowe zmniejszanie się zasobów pracy wymagają stałego monitoringu potrzeb kompetencyjnych pracodawców, jak i kompetencji posiadanych przez osoby w wieku aktywności zawodowej, aby możliwe było odpowiednie dostosowywanie do nich usług rynku pracy oraz systemu edukacji formalnej i pozaformalnej.

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE I KSZTAŁCENIE OGÓLNE

Z danych zawartych w dokumencie pn. Wychowanie przedszkolne w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2019 z uwzględnieniem wykorzystania środków UE wskazano (stan na 31.12.2020) wskazano, iż liczba miejsc opieki przedszkolnej (dla dzieci powyżej 3 roku życia) w roku 2019 wynosiła 54 035, co w porównaniu do

roku 2010 kiedy liczba miejsc wynosiła 37 247 ukazuje znaczny wzrost w tym zakresie. Jak wynika z przedstawionych danych liczba miejsc wychowania przedszkolnego w województwie kujawsko-pomorskim od kilkunastu lat systematycznie rośnie na co z całą pewnością wpływ ma dofinansowanie ze środków EFS. Ponadto pozytywnie należy ocenić zmiany, które dokonały się w ostatnich latach w zakresie poprawy dostępności wychowania przedszkolnego oraz jakości świadczonych usług na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Również dane dotyczące odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wskazują na pozytywne zmiany w tym zakresie, odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie kujawsko-pomorskim w roku w 2019 r. wynosił 82%, co oznacza wzrost rzędu 14,6 p. proc. W stosunku do 2013 roku (67,4%). Warto jednak zaważyć, iż pomimo tak wielu pozytywnych zmian w zakresie wychowania przedszkolnego, jak również pomimo zmniejszającej się w województwie kujawsko-pomorskim liczby dzieci w wieku 3-6 lat oraz w wieku do 3 lat, które w najbliższym czasie zasilą szeregi ośrodków wychowania przedszkolnego, co może sugerować brak konieczności inwestycji w te formy wsparcia, wciąż istnieją realne niezaspokojone potrzeby w zakresie powstawania nowych miejsc i udoskonalania już istniejących miejsc wychowania przedszkolnego, co powoduje, iż konieczne jest kontynuowanie działań na rzecz rozwoju bazy edukacji przedszkolnej oraz działań związanych z upowszechnieniem i podnoszeniem jakości edukacji przedszkolnej w województwie kujawsko-pomorskim.

Analiza wykształcenia mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego z 2019 r. wskazuje, iż najliczniejszą grupę mieszkańców tj. 28,5% ogółu, stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Na kolejnym miejscu znajdują się osoby z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym, które stanowią 23,3% ogółu mieszkańców województwa, nieco mniej bo 21,6% mieszkańców województwa posiada wykształcenie wyższe. Natomiast osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym stanowią 15,7% wszystkich mieszkańców, a osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym 10,8% mieszkańców regionu. Warto w tym miejscu zauważyć, iż zgodnie z Analizą sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa kujawsko-pomorskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2017-2019 przez ostatnie 10 lat w województwie kujawsko-pomorskim dało się zauważyć zmniejszającą się liczbę osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz przyrost populacji z wykształceniem wyższym oraz z policealnym i średnim zawodowym. Niemniej jednak struktura ludności województwa na tle całego kraju charakteryzuje się niższym udziałem osób z wykształceniem wyższym (21,6% wobec 28,2%) oraz wyższym udziałem osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28,5% wobec 23,8%). Taka struktura może z jednej strony cieszyć gdyż duży udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym jest z całą pewnością sytuacją korzystną gdyż pozwala w mniejszym stopniu odczuwać deficyt w zawodach związanych z tym typem kształcenia. Z drugiej jednak strony mniejsza ilość osób z wykształceniem wyższym nie sprzyja dynamicznemu rozwojowi innowacyjnych gałęzi gospodarki i jej nowocześnień. Biorąc pod uwagę powyższe niezwykle istotnym jest wspieranie kształcenia ogólnego, gdyż to absolwenci tych typów szkół częściej decydują się na kontynuowanie nauki na uczelniach wyższych. Realizowany w regionie system kształcenia ogólnego w dalszym ciągu wymaga wsparcia na wielu płaszczyznach. Wyniki egzaminów ósmoklasisty (j. angielski w 2021 r. średnia wojewódzka: 62, średnia krajowa: 65; matematyka w 2021 r. średnia wojewódzka: 43, średnia krajowa: 46) oraz egzaminów maturalnych (j. angielski w 2021 r. średnia wojewódzka: 73, średnia krajowa: 76; matematyka średnia wojewódzka: 53, średnia krajowa: 56) wskazują na tendencję, zgodnie z którą średni wynik wojewódzki jest w każdym roku niższy od średniej krajowej, konieczne jest zatem podjęcie działań przyczyniających się do poprawy wyników egzaminów. Zgodnie z Załącznikiem D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019: Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027 należy położyć nacisk na poprawę umiejętności przekrojowych uczniów. Niewystarczający poziom umiejętności podstawowych i przekrojowych oraz kompetencji kluczowych, charakteryzujący uczniów szkół kształcenia ogólnego, powoduje problemy w odnalezieniu się na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy, z tego względu konieczne jest kontynuowanie wsparcia w tym zakresie. W okresie 2015-2017 w województwie kujawsko-pomorskim nastąpił niewielki wzrost udziału uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych i gimnazjalnych (bez szkół specjalnych), również w szkołach ponadgimnazjalnych wzrost tej grupy osób był niewielki i w 2016 roku wzrósł jedynie o 0,5 p. proc. Tym samym należy stwierdzić, iż względnie stała liczba uczniów ze specjalnymi

potrzebami edukacyjnymi na przestrzeni ostatnich lat oraz nieznaczny wzrost odsetka tej grupy uczniów w szkołach/placówkach oświatowych realizujących kształcenie ogólne i zawodowe (bez specjalnych) powoduje, iż w dalszym ciągu konieczne jest kontynuowanie wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Według danych uzyskanych z Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy w 2020 roku w szkołach kształcenia ogólnego zatrudnionych było jedynie 40 doradców zawodowych. Pokazuje to, iż mamy do czynienia z niewystarczającą liczbą doradców zawodowych. Ponadto zgodnie z zapisami Załącznika D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019: Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027, „dostęp do doradztwa edukacyjnego i zawodowego na wszystkich poziomach kształcenia oraz jakość tego doradztwa są nadal niewystarczające”, należy więc uznać, iż działania związane z rozwojem i podnoszeniem jakości doradztwa edukacyjno-zawodowego w szczególności w szkołach podstawowych powinny być kontynuowane. Przyczyni się to do zwiększenia świadomości osób młodych odnośnie możliwych kierunków kształcenia, a co za tym idzie pozwoli na bardziej trafne decyzje dotyczące kariery zawodowej i skuteczniejszą budowę fachowej siły roboczej.

Innym problemem występującym w regionie w obszarze kształcenia ogólnego jest brak dostępu do nowoczesnej edukacyjnej bazy sportowej. Z diagnozy potrzeb w zakresie przyszłolnej bazy sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego przeprowadzonej wśród samorządów (opracowanie własne UM WKP) wynika, że duża liczba placówek edukacyjnych nie posiada żadnej infrastruktury sportowej (nie wliczając starych, zużytych boisk lub klas lekcyjnych/korytarzy zaadaptowanych na potrzeby w tym zakresie), w tym w szczególności obiektów kubaturowych (hale sportowe/sale gimnastyczne). Ponadto obiekty sportowe już istniejące, zwłaszcza te budowane w latach 1970-2000, są w złym stanie i nie nadają się do prawidłowego użytkowania, a wykorzystywane są tylko dlatego, że szkoła nie posiada innej infrastruktury. W szkołach brakuje również odpowiedniej infrastruktury sportowej na potrzeby organizacji szkolnych zawodów sportowych i współzawodnictwa sportowego. Istotnym jest zatem aby podjąć działania służące wyrównywaniu szans w dostępie do nowoczesnej edukacyjnej bazy sportowej.

KSZTAŁCENIE ZAWODOWE

Zgodnie z Załącznikiem D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019: Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027 priorytetową potrzebą inwestycyjną w ramach CP 4 jest poprawa dopasowania kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, w tym poprzez uczenie się oparte na pracy, rozwijanie kompetencji nauczycieli oraz wspieranie dobrej jakości i skutecznych systemów przyuczania do zawodu i praktyk zawodowych. Wg Ewaluacji działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020 (2018) nadal występuje problem niskiej adaptacyjności kształcenia zawodowego do wyzwań lokalnych rynków pracy, niedoinwestowania infrastruktury oraz niskiej jakości kształcenia. W przypadku absolwentów technikum można mówić o niewystarczającym przygotowaniu do wykonywania zawodu i niskiej konkurencyjności wobec osób o doświadczeniu zawodowym, podczas gdy w przypadku absolwentów zasadniczych szkół zawodowych silniej wpływa jeszcze czynnik niskiego dopasowania kierunku kształcenia do wymagań rynku pracy. W części ogólnej Zintegrowanej Strategii Umiejętności (2019) zauważono, że niepokojąca jest liczba bezrobotnych absolwentów szkół zawodowych (28% absolwentów techników i 20% absolwentów szkół zawodowych wśród podejmujących pracę po raz pierwszy w roku 2018). Pozytywne zmiany na rynku pracy w minimalnym stopniu zwiększyły zatrudnialność absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (obecnie szkół branżowych I stopnia). Absolwenci szkół zawodowych wykazują niewystarczający poziom umiejętności praktycznych oraz brak doświadczenia zawodowego (Efektywne szkolnictwo zawodowe jako kluczowy element nowoczesnej gospodarki, WEI 2016). W Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności podkreślono, że wyzwaniem jest lepsze dopasowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, ponieważ możliwości uczenia się w miejscu pracy są nadal niewystarczające (w latach 2017–2018 tylko 15% uczniów wzięło udział w programach łączących naukę w szkole z praktyką w miejscu pracy). Jednocześnie województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje się drugim najwyższym w kraju odsetkiem uczniów szkół zawodowych w stosunku do wszystkich

uczniów szkół ponadpodstawowych oraz bardzo dobrze rozwiniętą siecią kształcenia zawodowego (98,3% powierzchni regionu znajduje się w dogodnej strefie dostępności do szkoły) (Szkolnictwo zawodowe w województwie kujawsko-pomorskim. Rok szkolny 2019-2020, 2020). Przesłanki te stanowią solidną podstawę skutecznej inwestycji w rozwój kształcenia zawodowego w regionie, która przyczyni się do osiągnięcia celów określonych w Zaleceniu Rady z 24 listopada 2020 r. w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego, zgodnie z którymi do 2025 r. odsetek zatrudnionych absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego powinien wynosić przynajmniej 82%, a odsetek niedawnych absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego korzystających z możliwości uczenia się w rzeczywistych warunkach pracy w trakcie szkolenia i kształcenia zawodowego powinien wynosić 60%.

KSZTAŁCENIE DOROSŁYCH

Zaplanowanie wsparcia w postaci zapewnienia dostępu do usług rozwojowych i ścieżek poprawy umiejętności dla osób dorosłych wynika z zalecenia Rady UE dla Polski, którym jest rozwijanie umiejętności odpowiadających potrzebom rynku pracy, zwłaszcza poprzez kształcenie dorosłych: „Wyposażenie pracowników w umiejętności i kompetencje niezbędne do znalezienia zatrudnienia na szybko zmieniającym się rynku pracy ma kluczowe znaczenie dla zwiększenia zarówno aktywności zawodowej ludności, jak i zdolności gospodarki do innowacji. Wskaźnik uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu jest znacznie niższy od średniej UE (...)” (CSR 2019 – Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na 2019 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2019 r.).

Wskazany kierunek interwencji potwierdza zidentyfikowanie potrzeby inwestycyjnej w ramach CP 4 określonej jako „zapewnienie środków w zakresie podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowania (...)” (Załącznik D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019: Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027). Inwestycja w kompetencje i kwalifikacje osób dorosłych odzwierciedla odpowiedź na potrzebę inwestycyjną określoną jako podnoszenie podstawowych umiejętności i promowanie uczenia się dorosłych oraz wspieranie systemów walidacji uczenia się pozaformalnego. Stworzenie warunków do uczenia się przez całe życie nabiera szczególnej wagi w kontekście celów transformacyjnych europejskiej gospodarki wyrażonych w Europejskim Zielonym Ładzie i Europejskiej Agendzie Cyfrowej, do których realizacji ma przyczynić się Umowa Partnerstwa.

Wg danych BDL GUS odsetek osób dorosłych w wieku 25-64 uczestniczących w kształceniu ustawicznym w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. wyniósł 3,8%, co jest wynikiem znacznie odstającym od średniej dla UE, która w 2019 r. wynosiła 10,8%. Na przestrzeni ostatnich lat wzrosła różnica między wartością powyższego wskaźnika osiąganego dla Polski i UE (2009 r.: Polska – 4,7%, UE – 7,9%; 2019 r.: Polska – 4,8%, UE – 10,8%) (Monitor edukacji i kształcenia 2020). W związku z tym konieczna jest zmiana podejścia do kształcenia osób dorosłych poprzez zastosowanie bardziej efektywnego i elastycznego systemu popytowego. Dalsze wspieranie tego obszaru może przyczynić się do pełniejszej realizacji odsetka osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, który został ustalony na co najmniej osiągnięcie poziomu unijnego na rok 2030 (Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030). Jednocześnie umożliwienie atrakcyjnych warunków uczestnictwa w uczeniu przez całe życie sprzyja osiągnięciu celu określonego w Planie działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych, który zakłada, że co najmniej 60% wszystkich dorosłych powinno co roku uczestniczyć w szkoleniach. Dostęp do usług rozwojowych powinien zostać powiązany z potrzebami regionalnej gospodarki, aby łagodzić zjawisko niedopasowania kompetencyjnego uczestników rynku pracy.

Konieczność podjęcia skoordynowanych i zintegrowanych działań w celu podniesienia podstawowych umiejętności osób dorosłych wynika z Zalecenia Rady z 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych. W Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (2017) zidentyfikowano brak wystarczająco atrakcyjnej i elastycznej oferty wsparcia dla osób o najniższych umiejętnościach podstawowych. Wyniki ostatniego przeprowadzonego Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób Dorosłych (PIAAC) wskazują, że niski poziom badanych kompetencji charakteryzuje w Polsce

wyrażnie większy odsetek dorosłych niż przeciętnie w krajach OECD – prawie 20% ma poważne problemy z rozumieniem czytanego tekstu, a wykorzystanie prostych kalkulatorów jest znacznym problemem dla prawie 25% osób w wieku 16-65. Z kolei w części ogólnej Zintegrowanej Strategii Umiejętności (2019) określono, że wg Eurostatu 54% osób dorosłych w Polsce nie posiada podstawowych umiejętności cyfrowych (zgodnie ze Strategią Rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ brakuje kompleksowych danych dotyczących umiejętności cyfrowych w województwie kujawsko-pomorskim). Co więcej Polska znajduje się na 23 miejscu w UE w rankingu Cyfrowej Gospodarki i Społeczeństwa Cyfrowego (The Digital Economy and Society Index 2020). W kontekście wyzwania, jakim jest zapewnienie kadr dla nowoczesnej gospodarki, kluczowe jest zwiększenie odsetka osób posiadających podstawowe umiejętności cyfrowe (Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030).

WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Kolejnym aspektem charakteryzującym poziom rozwoju społecznego danego obszaru, jest poziom szeroko rozumianej aktywności społecznej. Bierność społeczeństwa zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej zalicza się obecnie do podstawowych barier rozwoju regionalnego. Brak motywacji i postaw pro-społecznych stanowi przejaw niskiego stopnia rozwoju. Aktywność mieszkańców w wymiarze społecznym w pośredni sposób wyraża się poprzez zaangażowanie w NGO, wolontariacie, KGW czy OSP. Trzeba jednak zaznaczyć, że takie ujęcie uwzględnia tylko jeden aspekt aktywności społecznej, jaką stanowi aktywność zinstytucjonalizowana. W analizach nie brano pod uwagę aktywności społecznej indywidualnej obejmującej dobrowolne działania na rzecz rodziny, przyjaciół i sąsiadów, która również odgrywa istotną rolę dla rozwoju społeczności lokalnych (są one niemożliwe do ujęcia statystycznego). Biorąc pod uwagę uczestnictwo w NGO mieszkańcy kujawsko-pomorskiego nie wykazują się znaczącą aktywnością na tle kraju. W 2017 r. na terenie województwa funkcjonowało 6 356 NGO (84% -stowarzyszenia, 15,8% - fundacje), co stanowi zaledwie ok. 5% całego polskiego sektora pozarządowego i lokuje województwo dopiero na 10. pozycji w kraju (w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców 15. pozycja). Ponad połowa NGO w województwie kujawsko-pomorskim zajmuje się działalnością związaną ze sportem, turystyką, rekreacją i hobby (43% organizacji) oraz wychowaniem i edukacją (13% organizacji). Największa liczba siedzib NGO w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w całej Polsce, znajduje się w dużych miastach, tj. w Bydgoszczy i Toruniu (40,1%), a łącznie w pięciu największych miastach województwa funkcjonuje 52,3%, w miastach poniżej 50 tys. 21,1%, natomiast na obszarach wiejskich 26,6 %. Sektor NGO w województwie odznacza się dość dużą stabilnością działania - średni wiek organizacji w regionie wynosi 14,5 lat (co również świadczy o małej liczbie nowozakładanych organizacji), a najstarsze organizacje, założone jeszcze przed 1987 r. stanowią 10% wszystkich organizacji. Choć w województwie przeważają postawy bierne, to zauważyć można także dziedziny stanowiące enklawy zaangażowania mieszkańców na rzecz swojej społeczności. Zaliczyć do nich można uczestnictwo w KGW oraz OSP, które są ważnym przejawem aktywności społecznej zwłaszcza na terenach wiejskich. Stanowią one bowiem dobrowolne społeczne organizacje mieszkańców wsi, aktywnie działające na rzecz środowisk wiejskich. Ich członkowie aktywnie działają w sferze rozwoju społecznego wsi uczestnicząc i współpracując z innymi NGO, urzędami gmin i gminnymi instytucjami kultury, często są źródłem wyłaniania się lokalnych liderów. W województwie kujawsko-pomorskim funkcjonuje 279 KGW, co stanowi 5% KGW zarejestrowanych łącznie w kraju. Jeśli chodzi natomiast o liczbę funkcjonujących na terenie województwa OSP, to w 2017 r. wyniosła ona 854, co stanowi 5,4% OSP w Polsce i odnosząc tę liczbę do liczby mieszkańców, aktywną działalność w regionie prowadzi 4,3 OSP na 10 tys. mieszkańców, przy średniej dla kraju wynoszącej 3,9. W OSP w województwie kujawsko-pomorskim zrzeszonych jest blisko 45 699 członków, co stanowi 6,5% członków OSP w kraju. Widocznym problemem OSP regionu jest wymiana pokoleniowa i małe zainteresowanie działalnością młodzieży w OSP.

Wskaźnik zasięgu ubóstwa, liczony jako udział osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej granicy ubóstwa w ogóle ludności (według różnych granic ubóstwa – ustawowej, relatywnej, ubóstwa skrajnego), generalnie w okresie 2008-2017 kształtował się powyżej wartości dla kraju, a na tle regionów

województwo zajmowało pozycję w drugiej połowie stawki. W 2017 r. (według wszystkich badanych granic ubóstwa) województwo kujawsko-pomorskie znajdowało się na 9. miejscu w kraju. W 2017 r. z pomocy społecznej korzystało 172 283 mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego (8,2% mieszkańców), co oznacza, że ich liczba w stosunku do 2012 r. uległa znacznemu spadkowi (o 29,4%). W okresie od 2012 do 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim zauważalny był również znaczny spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej. W 2017 r. pomocą objętych było 73 296 rodzin, co w stosunku do 2012 r. oznaczało spadek o 22,7%. Wśród powodów, dla których w analizowanym okresie udzielano świadczeń pomocy społecznej zaliczyć można głównie: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Przy czym ubóstwo było powodem korzystania z pomocy społecznej w przypadku 64% rodzin w 2012 r. i 65% rodzin w 2017 r., natomiast bezrobocie w przypadku 62% rodzin w 2012 r. i 54% w 2017 r. Niepokoić może jednak znaczny odsetek rodzin długotrwale korzystających z pomocy społecznej. Choć od 2015 r. obserwowano tendencję spadkową w zakresie liczby rodzin długotrwale korzystających z pomocy, to jednak ich udział w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej stale utrzymuje się na poziomie powyżej - 65% (w niektórych powiatach – ponad 80%). Świadczy to o swoistym uzależnieniu części gospodarstw domowych od pomocy zewnętrznej. O zakresie korzystania z pomocy społecznej, ale również o sytuacji dochodowej mieszkańców świadczy liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych, jak zasiłek rodzinny. Świadczenie to ma na celu pokrycie części wydatków związanych z utrzymaniem dziecka i uzależnione jest od kryterium dochodowego. W województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. 68 749 rodzin otrzymywało zasiłek rodzinny. Zasiłkiem tym objętych było 124 436 dzieci w wieku do 17 lat. Warto podkreślić, że od 2008 r. systematycznie maleje zarówno liczba rodzin korzystających ze świadczenia (spadek o 38%), jak i liczba dzieci, na które rodzice świadczenie to otrzymują (spadek o 41%), co jest tendencją zauważalną w całym kraju. Mimo to, wciąż na wysokim poziomie utrzymuje się wskaźnik udziału dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku, który w 2017 r. wyniósł 33,1%. Przekraczał tym samym wartość dla kraju i plasował kujawsko-pomorskie na 6. pozycji wśród ogółu województw (licząc od wartości najwyższych). Rozkład przestrzenny wskaźnika był zbliżony do rozkładu wskaźnika dotyczącego zasiłków rodzinnych – występuje między nimi silna dodatnia korelacja, co oznacza że wraz ze wzrostem wartości jednej cechy wzrasta wartość drugiej cechy.

Znaczący wpływ na materialne warunki życia rodzin posiadających dzieci ma prowadzony od kwietnia 2016 r. przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej program wsparcia Rodzina 500 Plus. W 2017 r. przeciętna miesięczna liczba rodzin uprawnionych do otrzymywania świadczenia w województwie wynosiła prawie 139,5 tys., a wsparcie obejmowało 213,7 tys. dzieci. Z udziałem dzieci uprawnionych do świadczeń w liczbie ludności do 18 roku życia wynoszącym 56,8% (przy średniej krajowej 54,9%) województwo lokowało się na 6. pozycji w kraju. Łączna kwota świadczeń wypłaconych w 2017 r. w obejmowała około 1,3 mld zł, co stanowi bardzo duży transfer środków zasilających budżety gospodarstw domowych na obszarze województwa. Przeciętnie w województwie w 2017 r. budżety rodzin korzystających ze świadczenia Rodzina 500 Plus wzrosły o 9,3 tys. zł (średnio 773 zł miesięcznie).

Do podstawowych elementów wpływających na jakość życia mieszkańców, a jednocześnie stanowiących odzwierciedlenie sytuacji materialnej ludności, należą warunki mieszkaniowe. Na zasoby mieszkaniowe województwa kujawsko-pomorskiego w 2017 r. składało się ponad 745,8 tys. mieszkań, stanowiących prawie 5,2% zasobów krajowych. W latach 2008-2017 liczba mieszkań w województwie zwiększyła się o 59,7 tys., co oznacza wzrost zasobów mieszkaniowych o 8,7% i plasuje region na 8. miejscu w kraju. Zdecydowana większość mieszkań (67,2%) znajdowała się w miastach (z czego 71,0% w pięciu największych miastach regionu), a pozostałe 32,8% zlokalizowanych było na obszarach wiejskich. Poziom nasycenia mieszkaniem, charakteryzowany jako liczba mieszkań w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców, wynosił w 2017 r. 358 mieszkań na 1 000 osób, stanowiąc nieco ponad 95% wartości krajowej. Pod względem analizowanego wskaźnika region lokował się na 5. miejscu od końca wśród ogółu województw.

Natomiast na terenie województwa wciąż identyfikuje się niewystarczający dostęp do infrastruktury

mieszkaniowej (mieszkań chronionych/wspomaganych) adresowanej do osób, które przy umiarkowanym wsparciu mogą funkcjonować w środowisku w miarę samodzielnie, w tym m.in. osób starszych, z niepełnosprawnościami, opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, bezdomnych. Nie maleją również potrzeby dotyczące korzystania z oferty dziennych domów pobytu. W 2020 roku liczba dziennych domów pobytu zmniejszyła się o blisko 22%, tj. o 12 placówek. W związku z tym należałoby podjąć działania skierowane na utrzymanie istniejących i rozwój nowych tego typu placówek. Biorąc pod uwagę diagnozowane potrzeby dotyczące wspierania rodzin ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz uwzględniając niewielką skalę tego rodzaju infrastruktury w regionie (jedynie blisko co piąta gmina prowadzi choćby jedną placówkę wsparcia dziennego), niezbędne jest tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego, świadczących pomoc rodzinom z dziećmi. Zgodnie z wynikami ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych, najliczniejszą grupę w populacji bezdomnych w regionie stanowiły osoby w wieku od 41 do 60 lat (52%), a blisko 30% osoby powyżej 60 roku życia. Z tego względu wśród infrastruktury schronienia w regionie, niezbędne jest dalsze tworzenie oraz rozwój schronisk z usługami opiekuńczymi. Infrastruktura placówek całodobowych w regionie jest niewystarczająca w odniesieniu do występujących potrzeb (corocznie ok. 400 osób oczekuje na umieszczenie w domu pomocy społecznej). Należy uwzględnić również fakt wzrastającej liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co powodować będzie zwiększającą się liczbę osób wymagających opieki. Uwzględniając powyższe, niezbędny jest rozwój placówek opiekuńczych dla osób starszych, niesamodzielnych i niepełnosprawnych - zgodnie z ideą deinstytucjonalizacji.

INFRASTRUKTURA ZDROWOTNA

Analiza sytuacji demograficznej województwa wskazuje, iż kujawsko-pomorskie staje przed problemem zmian demograficznych spowodowanych głównie zmianą struktury wieku społeczeństwa oraz zachodzącym procesem depopulacji. Spodziewany jest sukcesywny spadek liczby mieszkańców wynikający w szczególności ze wzrostu liczebności i udziału starszych grup wiekowych w ogólnej liczbie mieszkańców, na rzecz ludności grupy przedprodukcyjnej i produkcyjnej. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego 31 grudnia 2019 r. na obszarze województwa zamieszkiwało 2 072 373 osób, a według prognozowanych zmian w 2050 r. liczba ludności osiągnie 86,6% stanu obecnego przy czym udział ludności w wieku 65 i więcej lat w całej populacji wzrośnie do 32,8%, z czego 10,5% ogółu ludności będą stanowić osoby w wieku 80 i więcej lat. Oprócz wchodzenia w wiek poprodukcyjny bardzo licznych roczników, proces starzenia się społeczeństwa jest także związany z procesem wydłużania się przeciętnego trwania życia, będącego wynikiem postępu cywilizacyjnego i poprawy jakości życia.

W województwie kujawsko-pomorskim ogólna liczba zgonów w 2019 r. wyniosła 22 096, przy czym nieznacznie więcej zgonów odnotowano wśród mężczyzn (51,6%) niż wśród kobiet. Najczęstszymi przyczynami zgonów mieszkańców, podobnie jak w kraju, były choroby układu krążenia oraz nowotwory, w 2018 r. ich udział wynosił odpowiednio 39,5% i 31,0% na 10 tys.. Główne przyczyny zgonów z powodu nowotworów złośliwych wśród mężczyzn w 2017 r. to nowotwory oskrzeli i płuc (92,5 zgony na 100 tys. mężczyzn), gruczola krokowego (30,4), jelita grubego (20,4), żołądka (17,8), zaś wśród kobiet oskrzeli i płuc (52,6 zgony na 100 tys. kobiet), piersi (34,6), jelita grubego (21,7), jajnika (14,3). Ponadto, nadal na poziomie wyższym niż przeciętny dla kraju, pozostaje wskaźnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych oraz wskaźnik zgonów z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania na 100 tys. ludności. W województwie notuje się również największą liczbę osób zarejestrowanych w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi, uzależnionych od alkoholu i innych substancji w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. W 2017 r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie 52 osób na 1 tys. mieszkańców i był najwyższy w kraju (średnia dla Polski – 43).

Według analizy stanu zdrowia mieszkańców województwa na koniec 2019 r. pod opieką lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w województwie leczyło się prawie 91 tys. dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat oraz prawie 730 tys. osób w wieku 19 lat i więcej. Główne problemy zdrowotne dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat stanowiły: dychawica oskrzelowa, zniekształcenia kręgosłupa, zaburzenia refrakcji i akomodacji oka, w trochę mniejszym stopniu otyłość. Natomiast największym problem zdrowotnym w populacji dorosłych w 2019 r.,

podobnie jak w latach poprzednich, były choroby układu krążenia, zaś najliczniej występującymi schorzeniami były choroby układu krążenia, choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej, przewlekłe choroby układu trawiennego, choroby obwodowego układu nerwowego oraz cukrzyca.

Na podstawie danych za 2019 r., uwzględniając problemy zdrowotne, w związku z którymi udzielano najczęściej porad w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (AOS) należy wskazać na zwiększone zapotrzebowanie na świadczenia w zakresie onkologii, kardiologii, reumatologii, urologii, pulmonologii, okulistyki, dermatologii i geriatry. Najwięcej świadczeń w ramach AOS udzielonych zostało pacjentom w grupie wiekowej 65 i więcej lat. Dłuższy niż średni dla kraju czas oczekiwania na udzielenie świadczenia w trybie stabilnym (wg. danych za luty 2020 r.) odnotowano m.in. w poradniach gastroenterologicznej, geriatrycznej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, okulistycznej, położniczo-ginekologicznej, urologicznej, neurologicznej, kardiologicznej i diabetologicznej, zaś najdłuższy przeciętny czas oczekiwania na udzielenie świadczenia w ramach AOS dotyczył poradni nowotworów krwi, poradni chorób metabolicznych dla dzieci i poradni chirurgii naczyniowej. W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w ramach poradni POZ udzielono 55,2% porad, w poradniach specjalistycznych 42,6%, a w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej 2,1%.

W zakresie leczenia szpitalnego w regionie obserwuje się systematyczny wzrost udziału hospitalizacji w grupie wiekowej 65 lat i więcej. Wśród mieszkańców województwa najczęstszą przyczyną hospitalizacji w szpitalach ogólnych w 2019 r. były choroby układu krążenia (19%) oraz nowotwory (11%), natomiast największą wartość wskaźnika obłożenia łóżek (powyżej 90%) odnotowano na oddziałach: psychogeriatrycznych (115%), onkologicznych (101%), udarowych (96%), leczenia alkoholowych zespołów abstynencyjnych – detoksykacji (96%), psychiatrycznych (94%), terapii uzależnienia od alkoholu (94%), leczenia zaburzeń nerwicowych (92%), rehabilitacyjnych (91%), intensywnego nadzoru kardiologicznego (89,3%), rehabilitacji narządu ruchu (88%), rehabilitacji neurologicznej (87%), AIDS (87%), hematologicznych (86%), psychiatrycznych dla dzieci (86%), gastroenterologicznych (86%), leczenia uzależnień (85%), geriatrycznych (84%), obserwacyjno-zakaźnych (83%), nefrologicznych (82%), pulmonologicznych (81%) i chirurgii onkologicznej (80%)

Wyróżniającym się problemem zdrowotnym w województwie są zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania. W 2019 r. w województwie odnotowano największą wartość wskaźnika liczby pacjentów w opiece psychiatrycznej i leczeniu uzależnień na 100 tys. ludności wśród wszystkich województw, zarówno w populacji dorosłych, jak i dzieci i młodzieży. Liczba leczonych z zaburzeniami psychicznymi ogółem wyniosła 107 575 (wieku 0-18 – 13 873, 19-29 – 13 933, 30-64 – 60 834, 65 i więcej – 21 117), w tym w poradniach zdrowia psychicznego 100 523, w poradniach terapii uzależnień od alkoholu 8 447, a w poradniach terapii uzależnienia od środków psychoaktywnych 787. Najwięcej dorosłych pacjentów było leczonych ze względu na zaburzenia lękowe, zaburzenia nastroju oraz zaburzenia organiczne. Wśród dzieci i młodzieży najczęściej leczonymi grupami chorób były zaburzenia hiperkinetyczne, pozostałe zaburzenia psychiczne, zaburzenia emocji i całościowe zaburzenia rozwojowe. Jednocześnie na terenie województwa odnotowano jedną z najniższych w kraju wartość wskaźnika liczby pacjentów na 100 tys. mieszkańców leczonych na oddziale psychiatrycznym. Według stanu na 31.12.2019 r. w ramach AOS (w zakresie działalności poradni zdrowia psychicznego, poradni terapii uzależnień od alkoholu oraz poradni terapii uzależnień od środków psychoaktywnych) funkcjonowało 177 poradni, w tym 97 poradni zdrowia psychicznego, 33 poradnie leczenia uzależnień i 47 poradni psychologicznych. W ramach psychiatrycznej opieki stacjonarnej liczba oddziałów wśród ogółu placówek posiadających w swojej strukturze oddziały psychiatrycznej opieki stacjonarnej w 2019 r. funkcjonowało 47 oddziałów (1 569 łóżek), w tym w ramach szpitali ogólnych 22 oddziały, szpitali psychiatrycznych i ośrodków leczenia uzależnień 20 oddziałów, zakładów/oddziałów opiekuńczo-leczniczych psychiatrycznych 5 oddziałów.

W zakresie opieki długoterminowej w województwie odnotowano niższą o 23% od średniej dla kraju wartość wskaźnika liczby pacjentów, którym udzielono świadczenia w ramach opieki długoterminowej na 100 tys. ludności. W opiece domowej wskaźnik ten był o 28% niższy niż w Polsce, a w stacjonarnej o 16% niższy niż w Polsce. Wśród ogółu pacjentów korzystających z opieki długoterminowej 30% stanowiły osoby w grupie wiekowej 65-79 lat, natomiast 52,7% osoby powyżej 80 roku życia. Prognozuje się znaczny wzrost liczby

pacjentów 80+, korzystających z opieki długoterminowej stacjonarnej i domowej po 2025 roku. Głównymi rozpoznaniem w opiece długoterminowej, zarówno opiece domowej, jak i stacjonarnej, były choroby układu krążenia (37,8%, z czego dużą grupę stanowiły udary) oraz choroby układu nerwowego (29,2%, w grupie tej dominowała choroba Alzheimera i inne choroby otępienne). W 2019 r. funkcjonowało 45 placówek stacjonarnej długoterminowej opieki zdrowotnej w województwie, w tym 11 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, 22 zakłady opiekuńczo-lecznicze, 3 zakłady opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne, 2 hospicja stacjonarne, 7 oddziałów medycyny paliatywnej. W województwie w 2019 r. przeciętny czas oczekiwania w kolejce do hospicjum stacjonarnego/stacjonarnego ośrodka opieki paliatywnej był najdłuższy w Polsce i wyniósł około 31 dni w przypadku stabilnym, a w przypadku pilnym 5 dni (druga pod względem wielkości wartość w kraju). Wśród ogółu pacjentów korzystających z opieki paliatywnej i hospicyjnej w województwie 45,6% stanowiły osoby w grupie wiekowej 65-79 lat, natomiast 25,7% osoby powyżej 80 roku życia. Prognozowany jest wzrost liczby pacjentów korzystających z opieki hospicyjnej i paliatywnej stacjonarnej. Wskaźnik liczby ośrodków opieki paliatywno-hospicyjnej w przeliczeniu na 100 tys. ludności (uwzględniając wszystkie rodzaje opieki), był o 19% niższy niż średnia jego wartość dla kraju (w warunkach stacjonarnych niższy o 4%, ambulatoryjnych niższy o 3%, opieki domowej niższy o 17%). W przypadku opieki ambulatoryjnej obserwuje się niższe niż średnio w Polsce wskaźniki liczby poradni medycyny paliatywnej oraz liczby pacjentów na 100 tys. ludności, a wskaźnik średniej liczby poradni medycyny paliatywnej działających w ramach NFZ na 100 tys. ludności był niższy od średniej wartości dla kraju. Na terenie województwa nie funkcjonuje żaden ośrodek wyspecjalizowany w zakresie udzielania świadczeń opieki perinatalnej.

TRANSPORT I INFRASTRUKTURA DROGOWA

Potencjalnie bardzo korzystne położenie województwa kujawsko-pomorskiego w strukturze funkcjonalno-przestrzennej Polski nie przekłada się bezpośrednio na dobrą dostępność komunikacyjną. Aktualnie przez województwo kujawsko-pomorskie przebiega szereg szlaków o znaczeniu krajowymi i międzynarodowym, jednakże najważniejszą relacją jest kierunek północ-południe (autostrada A1, linia kolejowa nr 131). W związku z tym, pod względem dostępu do infrastruktury transportowej region, pomimo swojego centralnego położenia, charakteryzuje się niską dostępnością zewnętrzną.

Jednym z priorytetów zmian infrastrukturalnych w transporcie drogowym powinno być zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim użytkownikom dróg. Na drogach województwa kujawsko-pomorskiego, w 2018 r. miało miejsce 958 wypadków oraz 27679 kolizji, czego wynikiem było 170 ofiar śmiertelnych i 1021 rannych. Niestety należy zwrócić uwagę na fakt, iż wartości te w ciągu ostatnich nie wykazały poprawy stanu bezpieczeństwa na drogach. Dodatkowym czynnikiem wzmagającym potrzebę interwencji w tym obszarze jest fakt, iż 21% wypadków w 2018 r. miało miejsce w obszarze przecinania się szlaków wykorzystywanych przez „niechronionych uczestników ruchu drogowego” oraz kierowców samochodów (przejścia dla pieszych, przejazdy dla rowerów), czy też w miejscach dedykowanych tylko dla ruchu pieszego i rowerowego (chodnik, droga dla rowerów) co jasno wskazuje na potrzebę nie tylko najpowszechniejszych, liniowych inwestycji, ale także punktowych – w obrębie skrzyżowań. Dodatkowo inwestycje w obwodnice na drogach wojewódzkich przyczynią się do wyprowadzenia nadmiernego ruchu z miast, co wpłynie na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.

W ujęciu transportu wewnątrzregionalnego, szczególnie duże znaczenie ma dostępność stolic województwa. Jest ona kluczowa dla zapewnienia dostępu mieszkańców do wysokiej jakości usług publicznych typowych dla szczebla regionalnego hierarchii sieci osadniczej – a więc działalności o wysokim poziomie specjalizacji. W województwie kujawsko-pomorskim charakter sieci osadniczej, jego kształt i wielkość oraz dośrodkowy układ komunikacyjnych tworzą predyspozycje dla budowania efektywnych powiązań pomiędzy obydwoma stolicami województwa, a jego całym obszarem. Wychodząc od tych sprzyjających uwarunkowań dostępności, od 2013 roku na podstawie ustaleń strategii rozwoju województwa w kujawsko-pomorskim przyjęto model maksymalnie 60-minutowego dostępu do stolic województwa z wszystkich ośrodków powiatowych i maksymalnie 90-minutowego z dowolnej miejscowości na jego terenie. Dla realizacji ustaleń systemu 60/90

będą niezbędne dalsze działania na sieci drogowej. Oznacza to, że należy kierować wsparcie na budowę, przebudowę i modernizację dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Inwestycjom z zakresu infrastruktury drogowej będzie towarzyszyć realizacja zasad Europejskiego Zielonego Ładu.

Potrzeby inwestycyjne z zakresu infrastruktury drogowej będą wynikać z Regionalnego Planu Transportowego.

W województwie kujawsko-pomorskim istnieje nadmierna dominacja motoryzacji indywidualnej nad innymi rodzajami transportu. Jest ona wyraźna nie tylko w miastach, ale również w relacjach regionalnych i subregionalnych. W związku z powyższym udział transportu publicznego w strukturze przewozów jest nadal niezadowalający. Stan ten pogarszają dodatkowo niekonkurencyjna oferta i słaba jakość usług przewoźników (w szczególności w regionalnym transporcie autobusowym). Mimo dotychczas podejmowanych działań i dostrzegalnych efektów, widoczna jest niewłaściwa w dalszym ciągu organizacja transportu publicznego w województwie jako całości, niezapewniającą pożądanej spójności terytorialnej oraz niedostateczna integracja różnych gałęzi transportu. Z tym związanym zauważalnym problemem jest niska dostępność transportu publicznego poza dużymi miastami. Przyczynia się to do utrwalenia zależności mieszkańców od indywidualnego transportu samochodowego, co wzmacnia kongestię, hałas i emisję zanieczyszczeń powietrza oraz zwiększa ryzyko występowania wypadków. Dzieje się tak mimo korzystnych uwarunkowań sieci osadniczej. Dla województwa kujawsko-pomorskiego organizacja transportu publicznego służąca spójności województwa stanowi kluczowy aspekt budowy optymalnego systemu transportowego w regionie.

W związku z tym wyzwaniem dla województwa będzie poprawa obecnej sytuacji poprzez przeorganizowanie funkcjonowania transportu publicznego, szczególnie wewnątrzregionalnego oraz poprawa jego jakości. W odniesieniu do mobilności miejskiej również istnieje problem nadmiernej dominacji indywidualnego transportu samochodowego, co na obszarach miast szczególnie negatywnie wpływa na kumulację i poziom występowania wspomnianych już negatywnych zjawisk związanych z kongestią, hałasem i zanieczyszczeniem powietrza. Podejmowane dotychczas działania w znacznym stopniu wpłynęły na poprawę jakości transportu publicznego w miastach oraz wzrost udziału innych zero i niskoemisyjnych form mobilności. Widoczny jest już niewielki udział autobusów najbardziej zanieczyszczających, odpowiadających normom emisji poniżej EURO 3 i wzrost udziału bardziej ekologicznych form napędu (np. na koniec 2019 r. w Inowrocławiu autobusy hybrydowe stanowiły 45% a elektryczne 25% floty). Mimo widocznych zmian w dalszym ciągu wyzwaniem w obszarze jest zmiana struktury mobilności w miastach i obszarach podmiejskich i zmniejszenie znaczenia indywidualnego transportu samochodowego na rzecz m.in. transportu publicznego. Temu mają służyć m.in. dalsze działania związane z rozwojem innych niż samochodowa form mobilności oraz rozwojem transportu zbiorowego, w tym m. in. wymianą taboru, wzrostem znaczenia transportu tramwajowego, integracją różnych rodzajów transportu.

W związku z tym, że stan pandemii COVID-19 negatywnie przyczynił się do funkcjonowania transportu zbiorowego i spowodował znaczne odejście mieszkańców od korzystania z transportu publicznego na rzecz głównie indywidualnego samochodowego, w tym momencie ważnym wyzwaniem będzie przywróceniu, a następnie zwiększenie znaczenia transportu publicznego w przemieszczaniu się mieszkańców regionu.

KULTURA

Uczestnictwo w życiu kulturalnym jest jednym z elementów budowania wysokiej jakości kapitału ludzkiego. Daje możliwość rozwoju społecznego regionu, bowiem, poprzez budowanie tożsamości kulturalnej, przyczynia się do integracji społecznej. Rozpoznawalna oferta kulturalna może być także skutecznym narzędziem promocji regionu zarówno w kraju, jak i na arenie międzynarodowej. Istotną rolę w budowaniu bazy kulturowej regionu odgrywają samorządowe instytucje kultury działające w różnych sferach i obszarach życia kulturalnego. Województwo kujawsko-pomorskie jest organizatorem 15 instytucji kultury .

Jednym z podstawowych elementów bazy kulturalnej regionu jest muzyka, w zakresie której województwo kujawsko-pomorskie posiada duży potencjał. Jej rozwój stymulowany jest m. in. przez instytucje kultury jak: Opera Nova w Bydgoszczy, Filharmonia Pomorska im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy czy Ośrodek Chopinowski w Szafarni. Działalność artystyczna Filharmonii Pomorskiej obejmuje koncerty symfoniczne, kameralne oraz recitale najwybitniejszych wirtuozów z całego świata. W 2018 r. w filharmonii odbyły się 142 przedstawienia/koncerty, które zgromadziły ponad 52,7 tys. osób. Pod względem liczby widzów/słuchaczy odwiedzających filharmonie województwo kujawsko-pomorskie zajmuje dopiero 11. pozycję w kraju.

Na terenie województwa odbywają się też co roku imprezy kulturalne i festiwale, których rozpoznawalność i ranga ma znaczący wpływ na promocję zarówno miast, w których są organizowane, jak i całego regionu. Realizowanie dużych i prestiżowych festiwali/wydarzeń kulturalnych przekłada się nie tylko na znaczną liczbę widzów, także zagranicznych, ale też wzrost zapotrzebowania na usługi związane m.in. z turystyką, gastronomią, transportem czy logistyką w regionie. Takie działania wpływają pozytywnie na markę regionu.

Wśród instytucji związanych ze stymulowaniem szeroko rozumianego rozwoju społecznego na poziomie lokalnym, szczególne miejsce zajmują domy kultury i biblioteki. Ich znaczenie w rozwoju społeczności na danym obszarze jest bardzo duże i dotyczy wszelkich sfer aktywności, integracji społecznej, rozwijania talentów, kształtowania tożsamości lokalnej i regionalnej, a także atrakcyjnego i pożytecznego spędzania wolnego czasu. Część placówek bibliotecznych (szczególnie tych z mniejszych miejscowości) prowadziła regularne zajęcia grupowe. Najczęściej deklarowano prowadzenie kilku zajęć tematycznych adresowanych do uczestników w różnym wieku, choć najczęściej ich adresatami były dzieci i młodzież szkolna. Placówki prowadziły najczęściej zajęcia dotyczące upowszechniania czytelnictwa (np. wspólne czytanie książek, lekcje biblioteczne, dyskusyjne kluby książki), zajęć plastycznych i manualnych, zajęć kulturalnych, zajęć komputerowych oraz wspólnych gier planszowych. Słabiej reprezentowane w placówkach bibliotecznych były zajęcia adresowane do osób dorosłych, do których należały przede wszystkim dyskusyjne kluby książki, spotkania autorskie, wykłady, prelekcje, kursy komputerowe oraz kursy języka angielskiego. Blisko 1/3 placówek bibliotecznych prowadziła zajęcia dedykowane osobom starszym. Uczestniczyli oni w zajęciach np. kursów komputerowych, Klubu Seniora i Uniwersytetu III Wieku oraz wskazywani byli jako uczestnicy zajęć ogólnodostępnych tj. wykłady i prelekcje, wieczorki literackie, wystawy, spotkania autorskie, dyskusyjne kluby książki, a także lekcje biblioteczne i wspólne czytanie.

TURYSTYKA

Rola turystyki we współczesnej gospodarce województw jest trudna do określenia z uwagi nie tylko na jej międzysektorowy charakter, ale i brak możliwości precyzyjnego określenia jej efektów gospodarczych. Prócz pełnienia podstawowych funkcji makroekonomicznych, pozwalających na poznanie prawidłowości występowania zachodzących procesów i zjawisk, może ona także w pewien sposób stymulować rozwój społeczno-gospodarczy, w zależności od uwarunkowań i predyspozycji danego regionu. W ostatnich latach w sektorze turystycznym zauważa się widoczne zmiany w strukturze bazy noclegowej i jej stanie ilościowym oraz w preferencjach osób korzystających z oferty turystycznej województwa, co przekłada się m.in. na liczbę osób odwiedzających kujawsko-pomorskie, a w dalszej perspektywie na wielkość spożycia turystycznego. Pod względem liczby obiektów noclegowych województwo nie wyróżnia się znacząco na tle kraju, jednakże na uwagę zasługuje rozwój w ostatnich latach bazy o podwyższonym standardzie w postaci bazy hotelowej wraz z zapleczem konferencyjnym, obsługującej głównie ruch biznesowy, kongresowy, ale i ruch związany z organizacją wszelkich imprez sportowych i kulturalnych oraz ruch krajoznawczy. Z punktu widzenia ekonomicznego rozwój bazy hotelowej należy uznać za zjawisko korzystne, gdyż powszechnie przyjmuje się, iż największy wkład w PKB pochodzący z turystyki wnoszą właśnie obiekty hotelowe, a w dalszej kolejności transportowe i usługowe. Niestety, rodzaj obsługiwanego ruchu w tychże obiektach, w porównaniu do ruchu krajoznawczego, nie sprzyja uzyskiwaniu dochodów z tytułu prowadzenia obsługi ruchu turystycznego (krótkie przyjazdy związane przede wszystkim z ruchem biznesowo-kongresowym, organizacją imprez). Baza ta rozwija się jednak w największych miastach regionu oraz ośrodkach obsługi ruchu uzdrowiskowego, gdzie dodatkowo

notuje się rozwój bazy w postaci zakładów uzdrowiskowych. Należy tu podkreślić, iż lecznictwo uzdrowiskowe na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wykazuje nadal wyjątkowo wysoki potencjał na tle kraju, mając przy tym stosunkowo wysoki wkład do ogólnego potencjału krajowego (m.in. w 2017 roku 2 pozycja w kraju pod względem obsłużonych kuracjuszy; udział województwa w obsłudze ruchu krajowego na poziomie 19,7%; obsługa prawie 22% spośród wszystkich kuracjuszy w kraju leczonych pełnopłatnie). Fakt, iż lecznictwo uzdrowiskowe przez statystykę publiczną traktowane jest jako dziedzina turystyki i uwzględnianie w przedstawianiu danych o potencjale i ruchu turystycznym, znacznie poprawia statystyczny obraz turystyki w województwie i zawyża realny potencjał działalności stricte turystycznych. Prócz znaczenia społecznego i gospodarczego, ruch uzdrowiskowy ma dla województwa także bardzo duże znaczenie wizerunkowe.

W wyniku zmian w sektorze turystyki, jakie zaszły na przestrzeni ostatnich lat kształtuje się pogląd, iż obecnie o turystycznym potencjale regionu nie decydują już tylko same walory przyrodnicze i kulturowe, które powszechnie uznawano za główne generatory ruchu turystycznego, ale szeroko rozumiana infrastruktura turystyczna (którą tworzą wszelkiego rodzaju obiekty i urządzenia służące zaspokajaniu podstawowych potrzeb turystów związanych z przemieszczaniem, wyżywieniem, zaspokajaniem snu) wraz z ofertą turystyczną dostosowaną do intensywnie zmieniających się potrzeb turystów. Potrzeby te koncentrują się głównie w obszarze komfortu świadczonego wypoczynku, standardu wyposażenia, coraz to nowych produktów turystycznych (w postaci atrakcji turystycznych dostarczających nowych wrażeń) i dziedzin aktywności turystycznej. Coraz to mniejsza ilość wolnego czasu sprawia, iż dąży się do jeszcze efektywniejszego i intensywniejszego jego wykorzystania.

Potencjalną szansę rozwoju turystyki dla województwa kujawsko-pomorskiego może również stanowić zmiana preferencji wypoczynku, która dokonała się w czasie pandemii wirusa COVID-19. W przypadku części osób, wcześniej wypoczywających za granicą lub na uznanych turystycznie obszarach Polski (a więc w miejscach dużych skupisk turystów), zauważyć można wzrost zainteresowania wypoczynkiem bardziej kameralnym, w miejscach atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo, ale mniej znanych i nie generujących dużego ruchu turystycznego.

UZDROWISKA

Lecznictwo uzdrowiskowe w województwie kujawsko-pomorskim, ze względu na liczne uwarunkowania regionu (bogate zaplecze obiektów i specjalistów w dziedzinie lecznictwa uzdrowiskowego, stan środowiska przyrodniczego, zasoby naturalnych czynników leczniczych), czy tendencje globalne (proces starzenia się społeczeństwa, wydłużenie się życia, wzrost chorób cywilizacyjnych, wynikających z konsumpcyjnego trybu życia) stanowi jedno z ważniejszych dziedzin rozwojowych województwa kujawsko-pomorskiego. Dotychczasowy rozwój tego sektora, wynikający z wysokiego udziału i pozycji województwa w krajowym potencjale uzdrowiskowym, spowodował, iż zdrowie i turystyka zdrowotna zostały wskazane jako jedna z pięciu inteligentnych specjalizacji regionu oraz ważny kierunek polityki rozwoju województwa.

Wykorzystanie potencjału usług medycznych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego oferowanych w województwie stanowi podstawę do budowania przewagi konkurencyjnej opartej na specjalistycznych walorach trzech ośrodków (lecznictwo uzdrowiskowe jest w kraju realizowane w zaledwie kilkudziesięciu miejscowościach, z których tylko kilkanaście jest powszechnie znanych i prezentuje znaczący potencjał, zlokalizowanych w 13 województwach, z których tylko 6 ma istotne znaczenie w skali kraju). W województwie kujawsko-pomorskim status uzdrowiska posiadają miejscowości: Ciechocinek, Inowrocław - które należą do największych w skali kraju pod względem liczby obsługiwanych kuracjuszy oraz Wieniec-Zdrój w gm. Brześć Kujawski. Są one wyposażone w specjalistyczne zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, w tym: szpitale, sanatoria, przychodnie, parki zdrojowe, pijalnie uzdrowiskowe, lecznicze i rehabilitacyjne baseny czy ścieżki zdrowotne. Udział województwa kujawsko-pomorskiego w obsłudze krajowego ruchu uzdrowiskowego w 2017 r. wynosił 19,7%. Zgodnie z danymi udostępnianymi przez Główny Urząd Statystyczny, w latach 2007-2017 liczba kuracjuszy leczonych stacjonarnie w naszym kraju zwiększyła się z 569,8 tys. do 734,4. tys. osób,

czyli o 28,9%. W tym samym okresie liczba stacjonarnie leczonych kuracjuszy w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła aż o 37,6%, tj. z poziomu 105,3 tys. do niespełna 145 tys. osób. Spośród pozostałych województw (ruch uzdrowiskowy nie odbywał się na terenie 3 województw z uwagi na brak na ich terenie statutowych uzdrowisk), jedynie zachodniopomorskie odnotowało wyższy wzrost liczby kuracjuszy (na poziomie 44,4% – 56,8 tys. osób).

REWITALIZACJA

Kontynuowane będą procesy rewitalizacji, którą należy rozumieć jako kompleksową odnowę danego obszaru – czyli zarówno poprawę sytuacji społecznej (rozwiązanie lub złagodzenie problemów), jak i doprowadzenie przestrzeni i środowiska do satysfakcjonującego stanu. Finalnie powinno to prowadzić do zasadniczej poprawy jakości życia w obszarach o wcześniej bardzo niekorzystnych warunkach. Finansowanie rewitalizacji jest uwarunkowane przepisami i formalnie procesy te będą im podporządkowane, ale niezależnie od możliwości finansowania tych zmian lub jej braku, idea kompleksowej odnowy obszarów problemowych powinna być zawsze uwzględniana w programowaniu rozwoju na poziomie lokalnym. W stosunku do obszarów centralnych miast pożądana jest kontynuacja ich rewitalizacji w reżimie Ustawy o rewitalizacji.

1.2. ZASTOSOWANE MECHANIZMY I INSTRUMENTY

POLITYKA TERYTORIALNA

Idea polityki terytorialnej realizowana w okresie programowania 2014-2020 przyniosła wymierne korzyści społeczno-gospodarcze dla całego obszaru województwa oraz pozwoliła wykreować partnerski model współpracy jednostek samorządu terytorialnego. Działania podjęte w perspektywie finansowej 2014-2020 będą kontynuowane w okresie programowania 2021-2027 zgodnie z założeniami określonymi w „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+”.

Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego realizowana będzie na 5 poziomach:

I poziom – Stołeczny Obszar Rozwojowy – służący rozwojowi funkcji o znaczeniu regionalnym (realizowanych dla mieszkańców i obszaru całego województwa) i ponadregionalnym (tworzących relacje i powiązania międzyregionalne i międzynarodowe).

II poziom – związany z budowaniem relacji wewnętrznych i podnoszeniem potencjału rozwojowego miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (Bydgoszcz i Toruń).

III poziom – poziom związany z budowaniem relacji wewnętrznych i podnoszeniem potencjału rozwojowego miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków regionalnych (Grudziądz, Inowrocław i Włocławek).

IV poziom – poziom związany z miastami powiatowymi oraz obszarami powiązаныmi z nimi funkcjonalnie (za które na poziomie powiatowym należy uznać obszary powiatów), mający największy wpływ na kształtowanie warunków dla wysokiej jakości życia (przede wszystkim w zakresie usług publicznych typowych dla poziomu powiatu) oraz konkurencyjności gospodarczej i rynków pracy na poziomie powiatów.

V poziom – związany z inicjatywami oddolnymi realizowanymi w oparciu o liderów lokalnych (obszar objęty Lokalnymi Strategiami Rozwoju), który odpowiada zasięgowi działania poszczególnych lokalnych grup działania (LGD).

Interwencja na poszczególnych poziomach polityki terytorialnej realizowana będzie przy wykorzystaniu instrumentów terytorialnych (ZIT, IIT, RLKS), a jej zakres będzie wynikał ze strategii terytorialnych (dla ZIT i IIT) i lokalnych strategii rozwoju (dla RLKS). Zastosowanie instrumentów terytorialnych możliwe będzie przy

wdrażaniu interwencji we wszystkich celach polityki, przy czym w przypadku CP5 ich zastosowanie jest obowiązkowe.

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne są instrumentem łączącym aspekty polityki regionalnej oraz polityki miejskiej, nakierowanym na wzmocnienie potencjału ośrodków stołecznych województwa w zakresie pełnienia działalności o charakterze regionalnym i ponadregionalnym. Główną ideą realizacji ZIT jest promowanie partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych na miejskich obszarach funkcjonalnych, wzmocnienie efektywności podejmowanych interwencji oraz zwiększanie wpływu miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie na kształt i sposób realizacji działań wspieranych na ich obszarze w ramach polityki spójności.

Ukierunkowanie środków z programu regionalnego na wybrane przedsięwzięcia wspierające aktywizację obszarów zagrożonych marginalizacją i średnich miast tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze planowane jest poprzez kontynuację realizacji polityki terytorialnej na poziomie regionalnym/ponadregionalnym – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne dla Miasta Włocławek, Inowrocław, Grudziądz – oraz na poziomie ponadlokalnym (powiatowym) – Obszary Prowadzenia Polityki Terytorialnej (OPPT) – (pozostałe obszary poza ZIT). Podstawą wsparcia będą opracowane strategie obszarowe. Celem realizacji wsparcia w tej formule jest m.in. osiągnięcie wymiernych efektów gospodarczych związanych z rozwojem przedsiębiorczości i ze wzrostem poziomu inwestycji na obszarach zagrożonych marginalizacją.

Na podstawie Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju w województwie kujawsko-pomorskim wyznaczonych zostało 7 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz 51 gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Strategia Rozwoju Województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ na terenie województwa identyfikuje 83 gminy wykazujące negatywną sytuację społeczno-gospodarczą, co łącznie na obszarze województwa daje 88 gmin zmarginalizowanych. W celu zniwelowania niekorzystnych zjawisk występujących na tych obszarach, wpływających na prawidłowy rozwój całego województwa zostanie podjętych szereg działań. Planowane jest skierowanie środków dla gmin charakteryzujących się niekorzystną sytuacją rozwoju społeczno-gospodarczego. W miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze będzie możliwość realizacji projektów mających na celu zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego, w tym projektów strategicznych, poprawiających sytuację problemową tych obszarów. Szczegółowy opis planowanej interwencji na tych obszarach zostanie określony w dokumencie pn. „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność zachowuje podstawowe założenia metody LEADER, czyli oddolność (szeroki udział społeczności lokalnej w tworzeniu i realizacji strategii), terytorialność (lokalna strategia rozwoju przygotowana dla danego, spójnego obszaru), zintegrowanie (łączenie różnych dziedzin gospodarki, współpraca różnych grup interesu), partnerstwo (lokalna grupa działania jako lokalne partnerstwo, w którym uczestniczą różne podmioty z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego), innowacyjność (w skali lokalnej), decentralizacja zarządzania i finansowanie, sieciowanie i współpraca (wymiana doświadczeń i rozpowszechnianie dobrych praktyk). Istotą RLKS jest oddanie odpowiedzialności za kierowanie rozwojem lokalnym społeczności lokalnej poprzez przekazanie im kompetencji w zakresie opracowania lokalnej strategii rozwoju, co w konsekwencji umożliwi decydowanie o kierunku rozwoju i przedsięwzięciach, które zostaną sfinansowane ze środków programu regionalnego.

FORMA WSPARCIA

W ramach programu wsparcie udzielane będzie w formie dotacji, instrumentu finansowego lub w formie mieszanej.

Co do zasady projekty generujące dochody lub oszczędności będą wspierane za pomocą instrumentów finansowych.

W obszarach, w których projekty nie będą generowały dochodu, a stworzone usługi będą usługami publicznymi świadczonymi nieodpłatnie (niekomercyjnie), przez podmioty publiczne zastosowanie znajdzie wsparcie dotacyjne. Takie wsparcie będzie stosowane również wtedy, gdy konieczne będzie wygenerowanie silnej zachęty do realizacji przedsięwzięć innowacyjnych, obarczonych wysokim ryzykiem inwestycyjnym lub uzasadnione interesem społecznym.

Uzupełniające zastosowanie instrumentów mieszanych będzie miało miejsce, w sytuacji gdy inwestycje, nie generują wystarczających zysków ekonomicznych aby były rentowne bez dodatkowego wsparcia, a ich wpływ na realizację polityk publicznych jest istotny.

1.3 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH

Tabela 1. Uzasadnienie wyboru celów szczegółowych		
Cel polityki	Cel szczegółowy lub odrębny priorytet	Uzasadnienie (streszczenie)
Cel Polityki 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	1(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystanie zaawansowanych technologii	<p>Interwencja publiczna, ukierunkowana na zwiększanie aktywności B+R w wymiarze gospodarczym jest uzasadniona, w szczególności w związku z wyznaczonymi w dokumentach unijnych celami strategicznymi, w tym priorytetem dotyczącym poziomu nakładów na działalność badawczo-rozwojową (zgodnie z założeniami strategii Europa 2020 jest to: 3% poziomu PKB dla Unii; 1,7% PKB – cel krajowy dla Polski).</p> <p>Wybór obszaru kluczowego interwencji został dokonany z uwzględnieniem projektu UP, który wskazuje na wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej kraju oraz potrzebę wspierania transferu wiedzy i wykorzystywanie zaawansowanych technologii jako jeden z warunków osiągnięcia głównego celu interwencji w obszarze CP1. Jednocześnie zgodnie z SOR trwały wzrost gospodarczy jest oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną, a jednym z warunków osiągnięcia powyższego celu jest zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw na rynku krajowym i zagranicznym.</p> <p>W SRW interwencja odpowiada celowi operacyjnemu „Innowacyjna gospodarka – nauka, badania i wdrożenia”.</p> <p>Zalecenie Rady UE dla Polski w 2019 r. wskazują na konieczność wzmocnienia innowacyjności gospodarki, w tym przez wspieranie instytucji badawczych i ich ściślejszej współpracy z przedsiębiorstwami oraz ukierunkowanie inwestycyjnej polityki gospodarczej, m.in. na innowacje.</p>

		<p>W związku z powyższym wyzwaniem jest właściwe ukierunkowanie działań mających wspierać rozwój i absorpcję innowacji przy wykorzystaniu odpowiednich potencjałów regionalnych. Ważnym elementem jest j wzmacnienie relatywnie słabego zaplecza B+R w regionie oraz rozwój badań, ich patentowanie oraz transfer wyników do gospodarki. Dużym wyzwaniem, w tym kontekście jest zwiększanie zdolności i potencjału badawczo-rozwojowego jednostek naukowych oraz przedsiębiorstw, jak również wzmacnienie intensywności współpracy nauki z biznesem na rzecz rozwoju branż stwarzających największe szanse gospodarcze oraz tworzące płaszczyznę do powstawania innowacji.</p> <p>Niewykorzystany pozostaje potencjał w obszarze tworzenia przedsiębiorstw akademickich. Brakuje zachęt do realizacji projektów badawczych ukierunkowanych na zastosowanie gospodarcze.</p> <p>Z uwagi, iż inwestycje B+R+I obarczone są wysokim ryzykiem niepowodzenia oraz trudnością zwymiarowania finansowego. Wysoka niepewność uzyskania zwrotu nakładów na B+R nie skłania przedsiębiorstw do zadłużania się. Sytuacja ta, jest uniwersalna co do całego obszaru badań, jak i jego poszczególnych dziedzin badawczych, co powoduje ograniczone zainteresowanie inwestowaniem w badania i rozwój. Równolegle, w rezultacie ponadprzeciętnych ryzyk związanych z działalnością B+R+I występują niedoskonałości po stronie rynku finansowania. Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia regionu we wdrażaniu w danym obszarze wsparcia w formie zwrotnej, jak również zakładaną dostępność wsparcia w formie dotacyjnej z poziomu programów krajowych, konieczne jest zastosowanie dotacji w całym obszarze wsparcia.</p>
<p>Cel Polityki 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>1(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych</p>	<p>Wybór obszaru kluczowego został dokonany z uwzględnieniem następujących dokumentów: Strategii Cyfrowej UE „Europa na miarę ery cyfrowej”, UP 2021-2027, DSRK, SOR, RSI WK-P.</p> <p>Globalne trendy, związane z cyfryzacją oraz nowym podejściem do danych, w tym kwestii cyberbezpieczeństwa, wymagają zmiany modelu funkcjonowania, zarówno po stronie przedsiębiorstw, jak i w sektorze publicznym. Kierunek ten, w szczególnym stopniu został wzmocniony kryzysem wywołanym pandemią COVID-19, która uwiarygodniła istotne wady funkcjonujących modeli społeczno-gospodarczych dostaw.</p>

		<p>Z uwagi na relatywnie małą zdolność mieszkańców województwa do implementacji nowoczesnych rozwiązań bazujących na technologiach informacyjnych oraz ogólnie słaby stan rozwoju technologii informacyjnych w systemie społeczno-gospodarczym województwa, istnieje potrzeba kontynuowania interwencji podejmowanej w ramach RPO WK-P 2007-2013 i 2014-2020, mającej na celu rozszerzanie rozwoju technologii cyfrowej, w szczególności w obszarze: e-kultura, e-edukacji, e-zdrowia i spraw społecznych oraz e-administracji.</p> <p>Transformacja cyfrowa regionu będzie możliwa przede wszystkim poprzez rozwój e-usług o charakterze publicznym. Celem interwencji pozostaje zwiększenie dostępu do technologii najnowszej generacji oraz liczby korzystających z nich użytkowników (mieszkańców).</p> <p>Wzrost kapitału społecznego, intelektualnego, kulturowego jak również poprawa umiejętności ludności w zakresie wykorzystania technologii informacyjnych wymaga wzmocnienia jakości i dostępności usług elektronicznych w sferze publicznej świadczonych dla obywateli. Powyższe należy zapewnić poprzez powszechny, otwarty dostęp w postaci cyfrowej do zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych (w tym: digitalizację, cyfrowe udostępnianie zasobów nauki, kultury).</p> <p>Głównym wyzwaniem pozostaje przekształcenie i usprawnienie funkcjonowania działalności podmiotów publicznych na 3 poziomach: strategicznym, operacyjnym oraz technologicznym. Wydajne cyfrowe usługi publiczne doprowadzą do zmniejszenia niepotrzebnych obciążeń regulacyjnych i administracyjnych, co będzie miało zasadnicze znaczenie dla ożywienia gospodarczego.</p> <p>Szczególnym wyzwaniem pozostaje przygotowanie systemu ochrony zdrowia do działania w sytuacjach kryzysowych związanych np. z pandemią COVID-19. Wzmocnienie działania jednostek medycznych będzie realizowane poprzez dostarczenie nowoczesnych i efektywnych narzędzi informatycznych w celu dostosowania ich funkcjonowania do wymogów ery cyfrowej.</p> <p>Wyzwaniem pozostaje digitalizacja i udostępnianie najcenniejszych zasobów dziedzictwa regionalnego wpływająca na zwiększenie dostępności do zasobów kultury. Na wszystkich poziomach edukacji wyzwanie</p>
--	--	--

		<p>systemowe stanowi zapewnienie możliwości nauczania na odległość.</p> <p>Wzmocnione bezpieczeństwo w obszarze e-usług i publicznych systemów informatycznych o zasięgu regionalnym wymaga realizacji równoległych zadań w zakresie cyberbezpieczeństwa. Równolegle wzmocniane będą kompetencje cyfrowe pracowników administracji publicznej w zakresie obsługi jak i wdrażania ww. procesów.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>W ramach planowanych do wsparcia projektach strategicznych w obszarze publicznych e-usług przewidywaną formą finansowania będzie dotacja. Projekty te będą miały bowiem w głównej mierze charakter społeczny i będą realizowane w przeważającej większości przez podmioty publiczne na rzecz ogółu mieszkańców regionu. Należy w danym miejscu nadmienić, że wsparcie przedsiębiorstw w kierunku ucyfrowienia i transformacji w kierunku wdrażania nowych modeli biznesowych poprzez procesy automatyzacji i robotyzacji, wstępnie zostało przewidziane do realizacji za pomocą instrumentów finansowych w ramach celu szczegółowego (iii). Powyższe działanie umożliwi unifikację instrumentów finansowych oferowanych przedsiębiorcom.</p>
<p>Cel Polityki 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>1(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne</p>	<p>Zgodnie z CSR 2019 należy dążyć do zwiększenia konkurencyjności i umiędzynarodowienia małych i średnich przedsiębiorstw. Z kolei Zalecenia Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na rok 2020 wskazują na konieczność kontynuowania wysiłków na rzecz zapewnienia przedsiębiorstwom dostępu do finansowania i płynności.</p> <p>Zgodnie z KSR 2030 celem polityki regionalnej jest wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek oraz wzmocnienie regionalnych przewag konkurencyjnych, który należy osiągnąć poprzez wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym oraz doskonaleniem podejścia opartego na RSI.</p> <p>Jednym z celów głównych SRW 2030+ jest konkurencyjna gospodarka, a diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej potwierdza, że region na tle Polski charakteryzuje się przeciętnym poziomem innowacyjności, co z kolei uzasadnia realizację polityki ukierunkowanej na wzrost innowacyjności sektora gospodarczego. Stagnacja w udziale województwa w krajowym PKB, jak również</p>

		<p>niski poziom na tle kraju w sprzedaży produktów zaawansowanych technologicznie wskazuje na potrzebę wzmocnienia produktywności regionalnych MŚP. Aktualny poziom ucyfrowienia przedsiębiorstw w regionie jest nadal niewystarczający w stosunku do potrzeb i następującej transformacji cyfrowej gospodarki, w tym w związku z pandemią COVID-19. Należy zatem podjąć kroki w celu zwiększenia wsparcia m. in. dla przedsiębiorstw wdrażających wysoko specjalistyczne rozwiązania cyfrowe.</p> <p>Istotnym będzie również transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, koncentrującymi się na automatyzacji, gospodarce niskoemisyjnej oraz gospodarce o obiegu zamkniętym.</p> <p>Należy w tym kontekście dążyć do tworzenia korzystnych warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorstw np. poprzez wsparcie nowej jak i rozwój istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego (infrastruktury biznesowej, w tym inkubatorów przedsiębiorczości, ośrodków wspierających przedsiębiorczość i innowacyjność, centrów logistycznych) oraz przygotowanie terenów inwestycyjnych.</p> <p>Wyzwaniem pozostaje stworzenie kompleksowego systemu rozwiązań okołobiznesowych, których funkcjonowanie stwarzać będzie warunki sprzyjające podnoszeniu konkurencyjności całego systemu gospodarczego w województwie. Powyższe pozwoli na zwiększenie dostępności usług specjalistycznych i prorozwojowych na rzecz MŚP.</p> <p>Wyzwaniem pozostaje inicjowanie nowych inwestycji w regionie jak i wzmocnienie rozpoznawalności marek regionalnych, poprzez odpowiednio zorganizowaną promocję gospodarczą regionu.</p> <p>Innym ważnym wyzwaniem jest zwiększenie zdolności eksportowej regionalnych przedsiębiorstw.</p> <p>W ramach interwencji podejmowanej w tym celu tematycznym, zdecydowana większość środków będzie udzielana w formie instrumentów finansowych lub w formie mieszanej. Zgodnie z projektem UP oraz analizą potrzeb inwestycyjnych i form wsparcia w woj. kuj-pom, w tym w zakresie możliwości zastosowania instrumentów finansowych, finansowanie dotacyjne będzie oferowane dla projektów najbardziej innowacyjnych i ryzykownych. Z kolei instrumenty finansowe mają być dostępne dla projektów o niższym</p>
--	--	---

		<p>lub znikomym poziomie ryzyka, które nie otrzymują wystarczającego wsparcia ze źródeł rynkowych.</p> <p>W odniesieniu do działań, w których będą występować przedsięwzięcia o charakterze przychodowym i które to będą generować dochody, adekwatną formą wsparcia będą instrumenty finansowe przede wszystkim (choć nie wyłącznie) o charakterze dłużnym (pożyczki), a w przypadku pewnych dziedzin (preferowanych) instrumenty mieszane. Ryzyko inwestycyjne jest w przypadku takich projektów zdecydowanie mniejsze, niż w przedsięwzięciach, których trzon opiera się o działalność badawczo-rozwojową.</p> <p>W odniesieniu do podmiotów świadczących usługi w zakresie inkubacji i wspierania przedsiębiorczości (IOB), czy też rozwijających infrastrukturę wspomagającą inwestowanie (tereny inwestycyjne), adekwatne formy wsparcia stanowić będą instrumenty bezzwrotne. Decydujące znaczenie ma tutaj charakter tej sfery interwencji, który albo dotyczy wspomaganie rozwoju wczesnych faz rozwoju biznesu, albo też rozwoju infrastruktury inwestycyjnej gdzie, jako głównego beneficjenta wsparcia identyfikuje się jednostki samorządu terytorialnego. Generalnie dotacja jest instrumentem właściwym także w przypadku przedsięwzięć o charakterze „systemowym”, reagującym/tworzącym warunki do rozwoju sfery gospodarczej, w tym powiązań gospodarczych np. tworzenia platform startowych, szeroko rozumianej promocji gospodarczej, w tym wspieranie uczestnictwa w imprezach targowych, wystawienniczych, działań mających na celu przyciąganie inwestorów, inicjowania współpracy itd.</p> <p>Wnioski, dotyczące wspierania dostępu do usług okołobiznesowych wskazują na zasadność wspierania dostępu do takich usług z zastosowaniem form bezzwrotnych. Najlepszą zachętę do korzystania z tego typu wsparcia stanowić mogą rozmaite rozwiązania grantowe np.: bony.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Dotacje są właściwym rozwiązaniem również w sytuacjach szczególnych konieczności reagowania na kryzysy (za przykład posłużyć tu mogą interwencje mające na celu przeciwdziałanie skutkom pandemii koronawirusa).</p>
--	--	---

<p>Cel Polityki 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>1(iv) Rozwijanie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości</p>	<p>W ramach RPO WK-P 2014-2020 w ramach interwencji CT1, dotyczącej wspierania B+R+I, wprowadzono zasadę koncentrowania wsparcia w projektach wpisujących w inteligentne specjalizacje regionalne. Wdrożenie tego rozwiązania przyczyniło się do zwiększenia zaangażowania przedsiębiorstw w realizację ich celów rozwojowych w obszarach inteligentnej specjalizacji (znalazło to swój wyraz m.in. we wzroście nakładów prywatnych na działalność B+R). Nadal jednak wyzwaniem pozostaje zwiększenie zarówno interdyscyplinarności badań, jak i znaczenia inteligentnych specjalizacji w procesie koncentracji wsparcia publicznego na wybranych obszarach.</p> <p>Zgodność interwencji podejmowanej w celu szczegółowym (i) oraz (iv) z RIS wynika z warunkowości podstawowej dla CP1 pn. Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji.</p> <p>Zgodnie z Country Report 2019 wsparcie powinno być spójne z potrzebami inwestycyjnymi określonymi w celu zwiększania umiejętności w małych i średnich przedsiębiorstwach oraz instytucjach badawczych w zakresie obszarów inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości.</p> <p>KSRR2030 odnosi się do wzmacniania regionalnych przewag konkurencyjnych poprzez innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na RIS.</p> <p>SRW 2030+ determinuje potrzebę wzmocnienia istniejących w regionie IS (w oparciu o ich wewnętrzne przemiany), w szczególności zmiany liczby osób zatrudnionych, liczby podmiotów przynależących do danej specjalizacji, trendów globalnych wpływających na szanse rozwojowe i wypracowanie marki gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego opartej na RIS.</p> <p>Wsparcie procesu monitorowania inteligentnych specjalizacji, oparte jest o RIS3 2021+, który charakteryzują inteligentne specjalizacje bazujące na regionalnych wartościach (przewagach):</p> <ul style="list-style-type: none"> – IS Zdrowa i bezpieczna żywność, – IS Zdrowie i turystyka zdrowotna, – IS Zaawansowane materiały i narzędzia, – IS Transport i mobilność, – IS Dziedzictwo kulturowe i przemysł kreatywny <p>oraz inteligentne specjalizacje oparte na wartościach horyzontalnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – IS Cyfryzacja i usługi ICT,
---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> – IS Europejski Zielony Ład, – IS Automatyka przemysłowa i Gospodarka 4.0. <p>Zakłada się otwartość na pojawiające się nowe, dynamiczne sektory, co determinuje ciągłość procesu przedsiębiorczego odkrywania. W związku z tym, niezbędne jest dalsze rozwijanie zdolności w zakresie inteligentnych specjalizacji, m.in. poprzez ich modyfikowanie w procesie tzw. przedsiębiorczego odkrywania. Proces ten powinien umożliwić wszystkim interesariuszom proinnowacyjnego rozwoju gospodarek i społeczeństw identyfikowanie najbardziej obiecujących obszarów zrównoważonego rozwoju gospodarczego w oparciu o charakterystyczne dla regionu struktury i bazę wiedzy. Ponieważ proces zarządzania inteligentną specjalizacją ma zasadnicze znaczenie dla jakości interwencji publicznej, prowadzącej do transformacji gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości, zasadne jest podejmowanie działań na rzecz rozwijania i wzmacniania zdolności, niezbędnych dla efektywnego odkrywania dziedzin specjalizacji, a także obserwowania kierunków zmian gospodarczych wywołanych dzięki koncentracji środków na inteligentnych specjalizacjach.</p> <p>Z uwagi na to, że koncepcja inteligentnej specjalizacji ma wymiar regionalny, uzasadnione jest zaprogramowanie działań, które wspomagać będą rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości.</p> <p>Równolegle wyzwaniem pozostaje umocnienie i rozwój pozycji klastrów i IOB w regionie, poprzez ich profesjonalizację oraz budowanie powiązań, jak również wzmocnienie współpracy nauki i biznesu.</p> <p>Interwencje w ramach przedmiotowego celu mają charakter systemowy – kształtują otoczenie i rozwijają infrastrukturę sprzyjającą rozwojowi gospodarki województwa. Co do zasady, nie dają one możliwości generowania przychodów lub odpowiednich oszczędności. Przewiduje się możliwość kontynuacji instrumentu kapitałowego (dotychczas podziałanie 1.3.2 RPO WK-P 2014-2020) dla inwestycji typu star-up/scale-up powiązanego z pilotażowym projektem akceleracji.</p>
CP 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki	2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	<p>Wsparcie obszaru efektywności energetycznej stanowi kontynuację działań podejmowanych w RPO WK-P 2014-2020 mających na celu zmniejszenie zapotrzebowania na energię w sektorach publicznym i mieszkaniowym poprzez racjonalizację zużycia energii i ograniczenie jej strat. Poprawa efektywności energetycznej wpłynie również na obniżenie tzw. niskiej emisji, a także na</p>

<p>zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		<p>poprawę sytuacji finansowej gospodarstw domowych. Kluczowa rola podejmowania działań w zakresie wzrostu efektywności energetycznej została również potwierdzona w dokumencie PEP 2040, jako jeden z priorytetów w obszarze polityki klimatyczno-energetycznej Polski.</p> <p>W celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi i środowisko przestarzałych instalacji grzewczych spalających paliwa kopalne, konieczna jest także realizacja działań związanych z wymianą źródeł ogrzewania na nowe, o niskim poziomie emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń. Wsparcie tego rodzaju działań związane jest z realizacją uchwały nr VIII/136/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 czerwca 2019 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw („uchwała antysmogowa”), a także działaniami na poziomie centralnym, określonymi w KPEiK.</p> <p>Inwestycje związane z efektywnością energetyczną oraz wymianą starych źródeł ogrzewania zostały w CSR 2019 określone przez KE jako działania priorytetowe dla polskiej gospodarki.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość zastosowania instrumentów finansowych w ramach wsparcia projektów zwiększających efektywność energetyczną w sektorze mieszkaniowym i firmach sektora MŚP oraz modernizacji oświetlenia ulicznego. Natomiast w projektach z niewielką możliwością generowania oszczędności w zużyciu energii lub przychodów z jej sprzedaży, takich jak modernizacja systemów ciepłowniczych czy wymiana źródła ciepła niepowiązana z termomodernizacją, przewiduje się wsparcie dotacyjne. Dotacje częściowo przewidziane są również w ramach wsparcia projektów kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz projektów dotyczących budynków komunalnych.</p>
<p>CP 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki</p>	<p>2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami</p>	<p>Wsparcie przyczyni się do zwiększenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz redukcji zanieczyszczeń powietrza. Obniżenie emisyjności sektora energetycznego oraz dywersyfikacja struktury wytwarzania energii jest jednym z priorytetów w</p>

<p>zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>zrównoważonego rozwoju</p>	<p>obszarze polityki klimatyczno-energetycznej Polski określonym w PEP 2040.</p> <p>Wybór celu szczegółowego powiązany jest również z KPEiK na lata 2021-2030, według którego wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych stanowi ważny element działań na rzecz obniżenia emisyjności, dywersyfikacji energetycznej i pokrycia wzrastającego zapotrzebowania na energię. Zgodnie z KPEiK udział odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii na koniec 2027 wynieść ma 20,2%.</p> <p>Podjęcie interwencji w obszarze stanowić będzie kontynuację wsparcia realizowanego w ramach RPO WK-P 2014-2020. Efekty wsparcia przyczynią się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu oraz osiągnięcia skumulowanych efektów środowiskowych związanych z ograniczeniem wykorzystywania nieodnawialnych surowców energetycznych, ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych, niskiej emisji, emisji pyłów, a także dostosowaniem do zmian klimatu.</p> <p>Inwestycje związane ze zwiększeniem udziału niskoemisyjnej i bardziej ekologicznej produkcji energii zostały w CSR 2019 określone przez KE jako działania priorytetowe dla polskiej gospodarki.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Wsparcie w formie instrumentów finansowych przewidziane jest w ramach rozwoju małych instalacji OZE (jednostki wraz z przyłączeniem do sieci) oraz projektów z zakresu realizacji instalacji OZE na potrzeby własne w przedsiębiorstwach. Wsparcie dotacyjne będzie miało zastosowanie do projektów dotyczących mikroinstalacji w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej.</p>
<p>CP 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji</p>	<p>2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>	<p>Wybór celu związany jest z koniecznością kontynuacji działań mających na celu zaadaptowanie środowiska i gospodarki regionu do zmian klimatu. Zasadność wsparcia potwierdzają następujące dokumenty: CSR 2019, PEP 2030, SRW oraz KPEiK. W województwie kujawsko-pomorskim obserwujemy nasilenie występowania ekstremalnych zjawisk klimatycznych takich jak susze, fale upałów, porywiste wiatry, a także gwałtowne opady deszczu. Szczególnym zagrożeniem dla ludności oraz gospodarki regionu jest coraz częstsze występowanie zjawiska suszy, związanego w głównej mierze ze zmianą struktury opadów oraz zmniejszeniem ich sumy. Problem suszy wskazano już w SRW,</p>

<p>energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		<p>podkreślając konieczność rozbudowania kompleksowego systemu małej retencji i nawodnień na obszarach zagrożonych deficytem wody, który zapewni odpowiednie warunki na obszarach zagrożonych deficytem wody, szczególnie na Kujawach, a z drugiej strony wyeliminuje bądź złagodzi skutki ewentualnych podtopień w okresie zwiększonych opadów.</p> <p>Negatywne skutki ekstremalnych zjawisk klimatycznych widoczne są coraz jaskrawiej w miastach. W KPEiK wskazano, aby w działaniach dotyczących polityki przestrzennej uwzględniono konsekwencje zmian klimatycznych dla miast. Ich wynikiem powinna być m.in. adaptacja do zwiększonych opadów nawałnych, mała retencja miejska oraz zwiększenie powierzchni terenów zieleni i wodnych w miastach. Działania te powinny mieć odzwierciedlenie w poprawie warunków i komfortu życia mieszkańców miast. Dlatego też planuje się położyć duży nacisk na wsparcie działań adaptacyjnych na tych obszarach, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów ekosystemowych.</p> <p>Dopełnieniem powyższych działań będą działania podejmowane w zakresie wsparcia systemu ratownictwa. Wzmocnienie możliwości i jakości reagowania wpłynie na poprawę bezpieczeństwa ludności regionu w sytuacji wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii. W tym celu konieczna jest kontynuacja wsparcia dla jednostek straży pożarnej.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Biorąc pod uwagę znaczenie interwencji dla bezpieczeństwa regionu oraz potencjalnie duże koszty związane z zaniechaniem realizacji części inwestycji w przypadku zastosowania mniej atrakcyjnych form wsparcia, jedyną formą finansowania w obszarze będą dotacje.</p>
<p>CP 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej</p>	<p>2(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej</p>	<p>Wsparcie obszaru gospodarki wodno-ściekowej stanowi kontynuację działań podejmowanych w RPO WK-P 2014-2020 mających na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Mimo istotnego rozwoju infrastruktury komunalnej oraz zwiększenia liczby ludności korzystającej z ulepszonego systemu oczyszczania ścieków komunalnych, konieczna jest kontynuacja interwencji w aglomeracjach, zgodnie z KPOŚK, aby wypełnić zobowiązania w zakresie jakości oczyszczania ścieków komunalnych oraz poziomu wyposażenia w infrastrukturę ściekową.</p>

<p>transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		<p>Konieczne są także inwestycje w infrastrukturę zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Szczególnie istotne są działania związane z uzdatnianiem wody, zwłaszcza w kontekście wdrożenia postanowień dyrektywy <i>w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi</i>. Duży nacisk położony będzie również na uwzględnienie efektywności wykorzystania wody.</p> <p>Realizacja działań wspomagających uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na obszarach gmin jest jednym z kierunków interwencji określonych w PEP 2030.</p> <p>Inwestycje związane z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków oraz efektywnością oczyszczania wody zostały określone jako priorytetowe dla Polski w CSR 2019.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>W ramach celu szczegółowego formą finansowania będzie dotacja. Za dotacyjną formą wsparcia przemawia znaczenie inwestycji w rozwój infrastruktury do uzdatniania i dostarczania wody oraz odbierania i oczyszczania ścieków dla poprawy stanu środowiska i jakości życia mieszkańców oraz prawdopodobna nieopłacalność ekonomiczna tych inwestycji. Nie bez znaczenia pozostają ograniczone możliwości finansowe sektora komunalnego, w tym do zaciągania dodatkowych zobowiązań finansowych.</p>
<p>CP 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich,</p>	<p>2(vi) Wsparcie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p>	<p>Podjęcie interwencji w obszarze stanowić będzie kontynuację wsparcia realizowanego w ramach RPO WK-P 2014-2020, z położeniem szczególnego nacisku na gospodarkę o obiegu zamkniętym.</p> <p>Podstawę działań w zakresie racjonalnego gospodarowania odpadami na terenie województwa kujawsko-pomorskiego stanowi „Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028” (WPGO), uchwalony przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego 29 maja 2017 r. Plan zawiera wytyczne, cele i kierunki działań dla samorządów lokalnych, podmiotów i instytucji na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, niezbędne do zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami na obszarze regionu, w sposób zapewniający ochronę wszystkich elementów środowiska, z uwzględnieniem obecnych i przyszłych możliwości technicznych, organizacyjnych oraz uwarunkowań ekonomicznych, jak również z uwzględnieniem poziomu technicznego istniejącej infrastruktury.</p>

zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej		<p>Gospodarka o obiegu zamkniętym zakłada zmniejszenie do minimum produkcji odpadów oraz ponowne wykorzystywanie, naprawę, odnawianie oraz recykling istniejących już materiałów i produktów.</p> <p>W celu promowania przejścia do gospodarki o obiegu zamkniętym konieczne jest podjęcie działań zmierzających do wspierania recyklingu odpadów komunalnych i efektywnego gospodarowania zasobami w małych i średnich przedsiębiorstwach. Istotna jest również edukacja w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym, a także podnoszenie świadomości obywateli oraz małych i średnich przedsiębiorstw w celu wywołania zmiany zachowań.</p> <p>Działania związane z transformacją gospodarki na gospodarkę o obiegu zamkniętym stanowi jeden z kierunków interwencji wskazanych z PEP 2030.</p> <p>Wspieranie gospodarki o obiegu zamkniętym zostało w CSR 2019 określone przez KE jako działania priorytetowe dla polskiej gospodarki.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>W ramach celu szczegółowego formą finansowania będzie dotacja. Nie planuje się zastosowania instrumentów finansowych w odniesieniu do projektów realizowanych w ramach usług komunalnych. Obszarem, w którym warto rozważyć wykorzystanie instrumentów zwrotnych jest wsparcie przedsiębiorstw, mające na celu ich transformację w kierunku GOZ. Pozostałe działania planowane do sfinansowania w tym celu szczegółowym, tj. kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu rozwoju gospodarki odpadami komunalnymi, powinny być wspierane z wykorzystywaniem dotacji ze względu na ich duże znaczenie do ograniczenia zanieczyszczeń oraz niepewność prowadzenia działalności gospodarczej w tym obszarze, która negatywnie wpływa na aktywność inwestycyjną firm zajmujących się gospodarką odpadami komunalnymi.</p>
CP 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu	2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	<p>Narastająca antropopresja oraz postępujące zmiany klimatu mają negatywny wpływ na stan różnorodności biologicznej w regionie. Konieczna w związku z tym jest kontynuacja działań związanych z zahamowaniem niekorzystnych przekształceń, degradacji i fragmentacji siedlisk przyrodniczych, gatunków fauny i flory. Istotny jest aspekt funkcjonowania obszarów chronionych istniejących w województwie w celu zwiększenia ich funkcjonalności. Zjawiska stanowiące główne przyczyny utraty różnorodności biologicznej narastają (np.</p>

<p>czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		<p>przekształcanie siedlisk, nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych, wprowadzanie i ekspansja inwazyjnych gatunków obcych oraz zmiany klimatu), co osłabia efekty działań na rzecz powstrzymania tego procesu.</p> <p>Ochrona dziedzictwa przyrodniczego Polski, m.in. poprzez podejmowanie działań mających na celu poprawę stanu różnorodności biologicznej i pełniejsze powiązanie jej ochrony z rozwojem społecznym i gospodarczym kraju, jest jednym z priorytetów PEP 2030.</p> <p>Zasadność wsparcia wynika z następujących dokumentów: PEP 2030, SRW oraz KPEiK, w którym to dokumencie szczególnie wskazano działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i gospodarki leśnej, jako istotne w kontekście zmian klimatu.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Uwzględniając działania planowane do realizacji w obszarze, bez wsparcia dotacyjnego znaczna część przedsięwzięć możliwych do realizacji i pożądanych z punktu widzenia stanu środowiska i wyzwń rozwojowych regionu może nie zostać zrealizowana. W związku więc ze specyfiką wsparcia, formą wsparcia w obszarze będzie dotacja.</p>
<p>CP 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich,</p>	<p>2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>	<p>W celu skutecznego ograniczenia nadmiernego korzystania z indywidualnych środków transportu samochodowego i zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza konieczny jest dalszy rozwój i wspieranie mobilności miejskiej.</p> <p>Podjęcie interwencji w obszarze jest odpowiedzią na występujące w województwie kujawsko-pomorskim negatywne tendencje transportowe spowodowane m.in. słabą jakością, niekonkurencyjną ofertą oraz niewystarczającym znaczeniem transportu publicznego w strukturze mobilności mieszkańców. Przyczynia się to do utrwalenia się zależności mieszkańców od indywidualnego transportu samochodowego, co generuje powstawanie zjawiska kongestii, wzrost liczby wypadków, a także wzrost hałasu oraz emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń powietrza. Problemy te związane są w szczególności z rosnącą urbanizacją oraz suburbanizacją i widoczne są przede wszystkim w miastach oraz na drogach dojazdowych pomiędzy miastami i ich obszarami podmiejskimi.</p> <p>Dla poprawy tej sytuacji planuje się podjęcie działań w różnych gałęziach transportu, tj. autobusowym,</p>

zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej		<p>tramwajowym oraz wprowadzenie integracji poszczególnych gałęzi transportu.</p> <p>Wybór obszaru kluczowego wynika z następujących dokumentów: CSR 2019 oraz SZRT 2030 i stanowi kontynuację działań realizowanych w RPO WK-P 2014–2020.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Na realizację działań w obszarze należy patrzeć jak na usługę społeczną o znacznych korzyściach środowiskowych, gdzie rentowność inwestycji powinna mieć znaczenie drugorzędne. Zastosowanie innych niż dotacje form wsparcia przeniosłoby nadmiernie koszty funkcjonowania transportu miejskiego bezpośrednio na jego użytkowników, co byłoby sprzeczne z koncepcją promowania transportu publicznego jako alternatywy dla transportu indywidualnego samochodowego. Z uwagi więc na duże znaczenie rozwoju zarówno infrastruktury, taboru jak i systemów zarządzania ruchem dla zmiany postaw mieszkańców i zwiększenia wykorzystania transportu publicznego, a tym samym poprawy jakości powietrza, wsparcie w tym obszarze udzielane będzie z wykorzystaniem dotacji.</p>
CP 3 Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności	3(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	<p>Obecny stan sieci dróg w województwie kujawsko-pomorskim wymaga kontynuacji inwestycji realizowanych za pomocą środków z EFRR w ramach RPO WK-P 2014-2020 w Osi priorytetowej 5 Spójność wewnętrzna i dostępność zewnętrzna regionu - zarówno w dalszą rozbudowę układu drogowego, ale przede wszystkim na poprawę stanu dróg pod kątem zwiększania bezpieczeństwa ruchu drogowego. Istniejący stan bezpieczeństwa ruchu drogowego wskazuje na konieczność eliminacji miejsc niebezpiecznych. Obok inwestycji polegających na bezpośredniej przebudowie punktów niebezpiecznych, budowa obwodnic na drogach wojewódzkich, która przyczyni się do wyprowadzenia nadmiernego ruchu z miast, wpłynie na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.</p> <p>Pod względem jakości infrastruktury drogowej region charakteryzuje się niską dostępnością zewnętrzną. Spójność wewnętrzna regionu również wymaga poprawy. Efektem inwestycji w drogi niższej kategorii będzie dalsze pomniejszanie marginalizacji poszczególnych części regionu oraz zwiększenie atrakcyjności miast, szczególnie regionalnych i subregionalnych z uwzględnieniem aspektów poprawy bezpieczeństwa użytkowników infrastruktury drogowej.</p>

		<p>Środki w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 przeznaczone na finansowanie projektów w ramach Osi priorytetowej 5 Spójność wewnętrzna i dostępność zewnętrzna regionu miały znaczący wpływ na poprawę dostępności i spójności transportowej regionu, dzięki realizacji inwestycji drogowych. Zrealizowane projekty transportowe wpłynęły przede wszystkim na zmniejszenie skali marginalizacji poszczególnych części regionu oraz zwiększenie atrakcyjności ośrodków miejskich, szczególnie regionalnych i subregionalnych, pełniących ważne funkcje w lokalnych rynkach pracy. Realizacja tych inwestycji przyczyniła się do wzrostu konkurencyjności regionu oraz poprawy bezpieczeństwa ruchu na drogach. Mimo podjętych dotychczas działań nadal zauważyć można deficyty w standardzie sieci drogowej oraz poziomu bezpieczeństwa, dlatego tak ważne jest kontynuowanie wcześniej podjętych działań dotyczących rozwoju infrastruktury drogowej oraz poprawy bezpieczeństwa.</p> <p>Inwestycjom z zakresu infrastruktury drogowej będzie towarzyszyć realizacja zasad Europejskiego Zielonego Ładu.</p> <p>Potrzeby inwestycyjne z zakresu infrastruktury drogowej będą wynikać z Regionalnego Planu Transportowego.</p> <p>Podjęcie działań w obszarze regionalnego transportu drogowego wynika z nadmiernej dominacji transportu drogowego oraz niskiej dostępności transportu publicznego poza dużymi miastami.</p> <p>Ma na to wpływ wiele czynników, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja publicznego transportu zbiorowego w regionie, która nie zapewnia pożądanej spójności terytorialnej, w szczególności dla mieszkańców średnich miast, małych miejscowości i obszarów wiejskich. W tych rejonach dostępność transportowa, w tym do transportu autobusowego, jest słaba; – niedoinwestowanie transportu autobusowego i mała atrakcyjność świadczonych usług w porównaniu z transportem publicznym w miastach regionu; – pogarszający się stan taboru powodujący wzrost kosztów utrzymania; – - niedostateczna integracja różnych gałęzi transportu. <p>Transport kolejowy w dalszym ciągu zawiera luki w temacie taboru kolejowego. Jednym z głównych problemów w obszarze regionalnych przewozów</p>
--	--	---

		<p>kolejowych, wskazywanych powszechnie zarówno przez pasażerów jak i przedstawicieli samorządów, jest wykorzystywanie przez przewoźników zdekapitalizowanego, a co za tym idzie nieefektywnego i niezapewniającego odpowiedniego komfortu podróżowania taboru. Największy przewoźnik regionalny w Polsce (Polregio) z uwagi na wątpliwości Komisji Europejskiej dot. przyznanej przez Skarb Państwa pomocy publicznej, nie miał możliwości wymiany taboru przy wykorzystaniu środków w ramach poprzedniej perspektywy finansowej. W związku z tym planuje się więc przede wszystkim wsparcie działań w zakresie zakupu taboru niskoemisyjnego. Realizacja celu przyczyni się do zahamowania covidowego trendu odchodzenia mieszkańców od korzystania z transportu publicznego, a następnie przywrócenia oraz zwiększenia jego znaczenia w przemieszczaniu się mieszkańców regionu już na samym początku etapu postpandemicznego. Ponadto pozyskanie nowoczesnego zeroemisyjnego taboru przyczyni się do obniżenia energochłonności i emisyjności transportu w województwie.</p> <p>Zasadność wsparcia wynika z CSR 2019.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Większość działań nie generuje możliwości do wyliczenia przychodów po stronie beneficjenta wsparcia. Konieczność przywrócenia znaczenia transportu publicznego w regionie po pandemii COVID-19 oraz realizacja koncepcji promowania transportu publicznego jako alternatywy dla transportu indywidualnego samochodowego stanowią uzasadnienie zastosowania form wsparcia, które nie wpłyną na wzrost kosztów świadczenia usługi transportu. Realizacja znacznej części projektów ma zasadność tylko w sytuacji wykorzystania finansowania bezzwrotnego. Większość typów projektów należy do zadań publicznych realizowanych na rzecz mieszkańców, w związku z czym wsparcie w obszarze udzielane będzie w formie dotacji.</p>
CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca	4(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym	<p>Potrzeba kontynuowania inwestycji w infrastrukturę przedszkolną wynika z analizy pn. Wychowanie przedszkolne w WK-P w roku 2019 z uwzględnieniem wykorzystania środków UE, która wskazuje na niepełne zaspokojenie poziom dostępu do usług wychowania przedszkolnego w 2019 r.</p> <p>Wnioski z badania pn. Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach RPO WK-P 2014-2020 pokazują, że na terenie województwa nadal występuje problem niskiej adaptacyjności kształcenia zawodowego</p>

Europejski filar praw socjalnych	poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	<p>do wyzwań lokalnych rynków pracy, niedoinwestowania infrastruktury oraz niskiej jakości kształcenia zawodowego. Biorąc pod uwagę dynamikę rynków pracy, pożądaną reorientację kierunków kształcenia zawodowego, pociągającą za sobą konieczność modernizacji infrastruktury, szybki postęp technologiczny, wydaje się także, iż korzystne jest nie tylko inwestowanie w infrastrukturę poszczególnych szkół, ale także intensyfikacja wsparcia modernizacji lokalnych centrów kształcenia praktycznego i ustawicznego, które mogłyby pełnić rolę miejsc kształcenia praktycznego uczniów kształcenia zawodowego.</p> <p>Istotnym jest również podjęcie działań ukierunkowanych na poprawę standardu infrastruktury kształcenia ogólnego (szkoły podstawowe/ponadpodstawowe), w tym również w zakresie budowy i modernizacji przyszkolnej infrastruktury sportowej. Działania zaplanowane w cs(ii), w tym potrzeba tworzenia nowych wyższych szkół zawodowych wynikają z SRW.</p> <p>Zakres interwencji przewidziany do realizacji w cs(ii) odpowiada priorytetowym potrzebom inwestycyjnym określonym w Zał. D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019: Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027, w tym m.in. jako:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawa dostępu do wysokiej jakości infrastruktury i usług w zakresie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem; – poprawa dopasowania kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, w tym poprzez uczenie się oparte na pracy. <p>Forma wsparcia:</p> <p>W przypadku wszystkich projektów realizowanych w ramach niniejszego celu szczegółowego, odpowiednia formą finansowania powinna być dotacja, projekty mają bowiem charakter niekomercyjny, a poza tym dotyczą ważnego społecznie obszaru wsparcia dla osób ze szczególnymi potrzebami.</p>
CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca	4(iii) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej	Potrzeba kontynuowania inwestycji w infrastrukturę na potrzeby realizacji usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej (np. dziennych domów pobytu, środowiskowych domów samopomocy, klubów samopomocy, mieszkań chronionych i wspomaganych, innych ośrodków świadczących usługi opiekuńcze, placówek opiekuńczo-wychowawczych) lub usług aktywnej integracji (WTZ, CIS, KIS ZAZ) wynika m.in.

Europejski filar praw socjalnych	sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	<p>z doświadczeń w zakresie realizacji tego rodzaju inwestycji w perspektywie finansowej 2014-2020, w tym przede wszystkim wynikającego z tych doświadczeń niestąbnącego zainteresowania potencjalnych Wnioskodawców przedmiotowym obszarem wsparcia. Zasadność podejmowania dalszej interwencji w tym zakresie potwierdzają również wnioski z raportu pn. <i>Ewaluacja mid-term dotycząca postępu rzeczowego RPO WK-P na lata 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania</i> oraz badania pn. <i>Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim za 2019 r.</i></p> <p>Działania zaplanowane w cs(iii) wynikają z SRW.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zakres interwencji przewidziany do realizacji w cs(iii) odpowiada priorytetowym potrzebom inwestycyjnym określonym w Załączniku D do Sprawozdania krajowego Polska 2019: Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027, w tym m.in. jako: – wspierania zintegrowanych działań na rzecz aktywnego włączenia mających dotrzeć do większej liczby osób ze środowisk defaworyzowanych; – wzmocnienia systemu wsparcia rodziny oraz przyspieszenia procesu deinstytucjonalizacji, w szczególności w odniesieniu do dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej. <p>Forma wsparcia:</p> <p>W przypadku wszystkich projektów realizowanych w ramach niniejszego celu szczegółowego, odpowiednią formą finansowania powinna być dotacja, projekty mają bowiem charakter niekomercyjny, a poza tym dotyczą ważnego społecznie obszaru wsparcia dla osób ze szczególnymi potrzebami.</p>
CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(v) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki	Mając na względzie, że istotnym czynnikiem poprawy jakości życia mieszkańców województwa są efektywnie realizowane usługi publiczne, w tym w zakresie sprawnego funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej, ważne jest zapewnienie warunków dostarczenia usług zdrowotnych na możliwie najwyższym poziomie i adekwatnych do zdiagnozowanych potrzeb. Kluczowe jest podjęcie działań w zakresie poprawy funkcjonowania istniejących i utworzenia nowych placówek medycznych, poprawy poziomu świadczonych usług, jak i wyrównania różnic w dostępie do świadczeń w całym regionie,

	rodzinnej i środowiskowej	<p>zwłaszcza w ramach zdefiniowanych deficytów infrastruktury i sprzętu medycznego.</p> <p>Z uwagi na zdiagnozowane problemy zdrowotne mieszkańców, ważne jest podjęcie działań zwiększających możliwości i skuteczność leczenia w zakresie najczęstszych hospitalizacji z uwzględnieniem dostępu do najnowszych technologii medycznych, poprawę dostępności do leczenia szpitalnego dedykowanego osobom starszym oraz poprawę dostępności do stacjonarnego leczenia w zakresie chorób, w przypadku których leczenie szpitalne było do tej pory niewystarczające i/lub nierównomierne. Istotnym jest także zwiększenie dostępności do świadczeń w ramach opieki psychiatrycznej, w tym dzieci i młodzieży oraz upowszechnienie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w postaci Centrów Zdrowia Psychicznego.</p> <p>Dodatkowo, uwzględniając prognozy demograficzne, wskazujące na proces starzenia się społeczeństwa, priorytetowe stają się również działania związane z dostępnością oraz rozwojem usług w zakresie opieki długoterminowej, opieki paliatywnej i hospicyjnej oraz opieki geriatrycznej. Istotne jest dostosowanie i zabezpieczenie infrastruktury opieki długoterminowej do aktualnych i przyszłych potrzeb mieszkańców województwa poprzez zapewnienie świadczeń stacjonarnych w miejscach gdzie ta pomoc nie występuje oraz sukcesywnym zwiększaniu dostępności do form opieki domowej i środowiskowej.</p> <p>Wobec wystąpienia pandemii COVID-19 ważne jest także podjęcie interwencji mających na celu wzmocnienie odporności i wydolności systemu opieki zdrowotnej w czasach kryzysu.</p> <p>Podjęcie interwencji w obszarze zdrowia stanowić będzie kontynuację wsparcia realizowanego w ramach RPO WK-P 2014-2020. Projekty realizowane w perspektywie finansowej 2014-2020, w ramach Poddziałania 6.1.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną nie tylko przyczyniły się do podniesienia poziomu podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych, zarówno pod względem zmodernizowania, wyposażenia oraz dostępności i jakości świadczonych usług zdrowotnych, ale też polepszyły jakość życia społecznego i gospodarczego mieszkańców. Podejmowane do tej pory działania, nie wyczerpały jednak potrzeb województwa w zakresie ochrony zdrowia. Wobec zidentyfikowanych zmian demograficznych, wzrastającej zachorowalności na choroby cywilizacyjne oraz zmian epidemiologicznych zachodzących w regionie konieczna jest dalsza realizacja</p>
--	------------------------------	---

		<p>interwencji w obszarze ochrony zdrowia, adekwatnie do zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców województwa.</p> <p>Kontynuacja interwencji w obszarze ochrony zdrowia poprzez wsparcie podmiotów leczniczych w zakresie poprawy infrastruktury, jak i zaopatrzenia w nowoczesny sprzęt i aparaturę pozwolą na dalsze zwiększanie dostępności świadczeń i poprawy opieki na wszystkich poziomach jej świadczenia. W wyniku modernizacji oraz odpowiedniego wyposażenia podmiotów leczniczych proces leczenia i rekonwalescencji pacjenta będzie zdecydowanie krótszy, zwiększy się liczba wykonywanych badań lub możliwe będzie wprowadzenie nowych procedur medycznych.</p> <p>Działania zaplanowane w cs(v) są zgodne z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projektem UP: Działania w obszarze ochrony zdrowia, – Załącznikiem D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019: Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027, – dokumentem „Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r.”, – diagnozą do Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku - Strategia Przyspieszenia 2030+, – dokumentem „Sieć Centrów Zdrowia Psychicznego w Województwie Kujawsko-Pomorskim” jako element Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2020-2022, – Polityką zdrowotną województwa kujawsko-pomorskiego, – Wojewódzkim planem transformacji. <p>Forma wsparcia:</p> <p>Wyzwania z zakresu systemu ochrony zdrowia, jako zadania o charakterze publicznym, a także w kontekście pojawiających się zagrożeń i kryzysów, muszą być traktowane priorytetowo oraz być finansowane w formie dotacji.</p>
CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	<p>Interwencja w ramach cs(vi) odpowiada na zdiagnozowane potrzeby w zakresie wzmacniania roli dziedziczywa kulturowego i potencjału infrastruktury kultury w rozwoju gospodarczym i społecznym regionu.</p> <p>Interwencja w obszarze kultury będzie się koncentrowała przede wszystkim na konserwacji i renowacji zabytków, dofinansowaniu instytucji kultury oraz na wspieraniu organizacji wydarzeń kulturalnych. Łącznie wszystkie podjęte inicjatywy doprowadzić powinny do osiągnięcia</p>

		<p>celu, jakim jest zwiększona atrakcyjność turystyczna województwa kujawsko-pomorskiego.</p> <p>Inwestycje w kulturę stwarzają odpowiednie warunki do wzrostu interakcji społeczeństwa, rozwoju kontaktów społecznych i w konsekwencji zapobiegania jego marginalizacji – ograniczają poczucie wykluczenia społecznego. Z kolei działania ukierunkowane na rozwój instytucji kultury, czy realizacja projektów z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego bezpośrednio wpływają na wzrost turystyczny regionu, są potencjalną zachętą dla inwestorów co przekłada się na poprawę sytuacji na rynku pracy oraz sprawia, że obszar staje się atrakcyjny w kontekście osiedleńczym.</p> <p>Zasadność wsparcia wpisuje się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekt UP: rozdział 1.4, obszar: kultura i turystyka. – SOR: Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej. – KSRR 2030: cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. – SRKS 2030: Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich oraz Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju. – SRW w cel główny 2 - Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo, cel operacyjny: Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe, cel główny 3. Konkurencyjna gospodarka, cel operacyjny: Rozwój turystyki oraz cel główny 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko, cel operacyjny: Przestrzeń kulturowa. – Sprawozdanie specjalne Europejskiego Trybunału Obrachunkowego: Unijne inwestycje w obiekty kultury. – Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2024. <p>Forma wsparcia:</p> <p>Inwestycje wspierane będą w formie dotacji. Realizowane projekty będą miały, co do zasady, charakter niekomercyjny, stąd też trudno byłoby wskazać źródła spłaty udzielonego wsparcia finansowego. Ponadto za powyższym przemawia również fakt, że w wyniku pandemii COVID-19 pogorszeniu uległa sytuacja finansowej wielu instytucji kultury i tylko</p>
--	--	---

		wsparcie bezzwrotne będzie miało szansę spotkać się z zainteresowaniem tego sektora.
CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej;	<p>Interwencja w ramach CP4 (i) wpisuje się w CSR 2019, która wskazuje, iż aktywność zawodowa niektórych grup społecznych, w szczególności osób o niskich kwalifikacjach, osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, a także osób starszych, pozostaje na niskim poziomie w porównaniu z innymi państwami członkowskimi.</p> <p>Wspieranie rozwoju sytuacji na rynku pracy jest ujęte jako jeden z wniosków ujętych w opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego do Planu działania na rzecz Europejskiego Filaru Praw Socjalnych. Dlatego tak ważne jest podjęcie: „działań mających na celu poprawę funkcjonowania rynków pracy, tak aby przyczyniały się one do wzrostu gospodarczego i międzynarodowej konkurencji i sprzyjały godnym warunkom pracy”.</p> <p>Wsparcie wynika również z zidentyfikowanych, zgodnie z zapisami SRKL 2030, potrzeb. Jak wskazano w dokumencie: „Polski rynek pracy charakteryzuje obecnie kilka słabości w tym rosnący deficyt pracowników (...)”.</p> <p>Przeprowadzona „Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa kujawsko-pomorskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2017-2019” zidentyfikowała prognozowany spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym (wg prognozy w 127 gminach spadnie liczba osób wieku produkcyjnego, z czego w 43 jednostkach spadek przewyższy pułap -10%).</p> <p>Powyższe oznacza konieczność podejmowania dalszych działań na rzecz wspierania osób poszukujących pracy, również w celu polepszenia sytuacji w związku z pracą np. w niepełnym wymiarze czasu pracy lub na istotnym problemem, na który odpowiada interwencja jest wspomniana segmentacja rynku pracy (wciąż istnieją bariery dostępu do stabilnych form zatrudnienia), w szczególności zatrudnienie na podstawie umów czasowych, w tym cywilnoprawnych, zjawisko wymuszonego samozatrudnienia oraz praca nierejestrowana powoduje, że duża część pracowników narażona jest na wyższe ryzyko utraty pracy umowach czasowych czy cywilno-prawnych.</p> <p>Podsumowując należy zwrócić szczególną uwagę na zapisy SRW która wskazuje, że wśród działań związanych z kształtowaniem rynku pracy należy podkreślić przede</p>

		<p>wszystkim dążenie do zwiększenia poziomu aktywności zawodowej.</p> <p>Podejmowanie działań stanowiących kontynuację wsparcia realizowanego w ramach poprzednich perspektyw finansowych, w tym w ramach RPO WK-P 2014-2020 związany jest z koniecznością aktywizacji zawodowej niewykorzystanych zasobów pracy i wsparciem osób poszukujących pracy. Poprawa dostępu do zatrudnienia i rozwój działań aktywizujących ma zasadniczy wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą regionu. Głównym celem wsparcia w tym obszarze jest poprawa sytuacji mieszkańców regionu na rynku pracy. Dzięki dotychczasowym działaniom zastosowano odpowiadający potrzebom zestaw usług czy instrumentów rynku pracy znacznej grupie osób a efekty w postaci podjęcia pracy/rozpoczęcia działalności gospodarczej czy np. zmiany pracy/awansu wymagają kontynuacji ze względu na cały czas występujące potrzeby w tym zakresie.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Celem interwencji jest dostarczenie wsparcia w zakresie dostępu do rynku pracy, a więc wzrost możliwości zatrudnienia lub polepszenie sytuacji osób o niekorzystnym statusie na regionalnym rynku pracy. Wśród planowanych interwencji dominują działania wspierające, dotyczące dziedzin, w których nie znajduje uzasadnienia stosowanie instrumentów finansowych. Instrumenty finansowe w niniejszym obszarze będą udostępniane w ramach programów krajowych.</p>
CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	(d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia;	<p>Interwencja przewiduje wsparcie wpisujące się w Plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych zgodnie z którym rozwój rynku pracy musi być wspierany (...),tak aby zapewnić pracownikom ochronę, bezpieczeństwo i wkład w ogólne wyniki przedsiębiorstw, organizacji i instytucji, w których pracują. Zakres planowanego wsparcia wpisuje się również w zapewnienie potrzeby inwestycji publicznych i prywatnych służących wspieraniu szkoleń i uczenia się przez całe życie oraz zachęca pracodawców do zwiększenia możliwości podejmowania przez pracowników uczenia się i szkolenia w miejscu pracy. Interwencja jest zgodna z kierunkami działań wskazanymi w CSR 2019: „Wspieranie wysokiej jakości edukacji i rozwijanie umiejętności odpowiadających potrzebom rynku pracy, zwłaszcza poprzez kształcenie dorosłych”. Jak wynika z CSR 2019 czynnikiem, który ma decydujący wpływ na perspektywy wzrostu</p>

		<p>gospodarczego Polski, jest dobry system kształcenia i szkolenia przez całe życie. Wyposażenie pracowników w kompetencje niezbędne do znalezienia zatrudnienia na szybko zmieniającym się rynku pracy ma kluczowe znaczenie dla zwiększenia zarówno aktywności zawodowej ludności, jak i zdolności gospodarki do innowacji. Wskaźnik uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu i szkoleniu jest znacznie niższy od średniej UE, a przedsiębiorstwa nie wykorzystują w dostatecznym stopniu szkoleń zawodowych.</p> <p>Należy podkreślić, że zaplanowane wsparcie zaplanowane w obszarze zdrowia wynika z zapisów SRKL 2030, gdzie zgodnie z zaplanowanymi działaniami w obszarze rynku pracy należy zwrócić uwagę na realizację programów profilaktyki, wczesnego wykrywania problemów zdrowotnych zasobów pracy oraz zagrożeń niepełnosprawnością, kompleksowe programy rehabilitacji i przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, ułatwiające powrót do zatrudnienia, wydłużenie aktywności zawodowej lub zmianę miejsca pracy. Podkreślono również konieczność poprawy bezpieczeństwa, pomocy w organizacji miejsca pracy dla osób o specjalnych potrzebach i osób niepełnosprawnych, w tym pracowników z małymi dziećmi w celu umożliwienia łączenia życia zawodowego z rodzinnym. Problem związany z rozwojem profilaktyki oraz eliminowania czynników ryzyka w miejscu pracy został również zauważony w zapisach SRW, gdzie podkreślono, że niezbędne jest prowadzenie spójnych, kompleksowych i wieloletnich działań profilaktycznych ukierunkowanych na zachowanie zdrowego trybu życia i zapobieganie oraz leczenie chorób cywilizacyjnych. Niski poziom wydatków na zdrowie i niedobór pracowników mają negatywny wpływ na dostęp do systemu opieki zdrowotnej i jego skuteczność.” (CSR 2019 oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2019 r.).</p> <p>W tym celu konieczna jest szeroko rozpowszechniona realizacja działań z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia skierowanych do wszystkich grup wiekowych także do osób starszych. W ten sposób kształtować można bowiem świadomość mieszkańców i ich indywidualną odpowiedzialność za własne zdrowie.</p> <p>W ramach interwencji zaplanowano szereg działań odpowiadających na zidentyfikowane problemy w szczególności w SRW. Dokument wskazuje, iż jednym</p>
--	--	--

		<p>z działań zastosowanym w związku ze zmieniającym się rynkiem pracy powinno być promowanie elastycznego czasu pracy. Co ma również odzwierciedlenie w zapisach Planu działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych.</p> <p>Interwencja jest niezbędna w związku z zidentyfikowanym wyzwaniem, którym jest dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość gospodarcza, która wymusza na przedsiębiorcach oraz potencjalnych przedsiębiorcach potrzebę stałego poszukiwania skutecznych instrumentów zapewniających poprawę efektywności przedsiębiorstw oraz ich zdolności do szybkiego reagowania na zachodzące zmiany.</p> <p>„Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa kujawsko-pomorskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2017-2019” zidentyfikowała również inne wyzwania, na które odpowiadać mają zaplanowane działania w ramach przedmiotowego celu, w tym m.in.: brak wykwalifikowanych pracowników, dobór pracowników i ich utrzymanie (w tym np. adaptacja środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników, zastosowanie formy pracy zdalnej), zwolnienia z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Wychodząc naprzeciw zidentyfikowanym obszarom problemowym zaplanowano założone działania w ramach analizowanego celu szczegółowego.</p> <p>Udzielanie wsparcia na podnoszenie kwalifikacji zawodowych jest działaniem zidentyfikowanym jako wymagające kontynuacji. Zdiagnozowano również potrzebę kontynuacji wsparcia dotyczącego rozwiązań organizacyjnych mających na celu wydłużanie aktywności zawodowej (w szczególności pozostawanie na rynku pracy ludności starszej) poprzez realizację działań ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, w tym m.in. działania szkoleniowe. Dodatkowo, w przedmiotowym zakresie, zwrócono uwagę na potrzebę działań mających wpływ na możliwości uzyskania wyższych zarobków i poprawy warunków pracy, w tym dostosowania ich do bieżących potrzeb. W związku z tym zaplanowano wprowadzenie nowych rozwiązań mających na celu wprowadzanie/finansowanie elastycznych form zatrudnienia czy adaptację środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników. Realizacja wsparcia ma wpłynąć bezpośrednio i pośrednio na materialne warunki życia mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego, które są gorsze niż przeciętnie w kraju. Wynika to między innymi z niższych niż średnio w kraju</p>
--	--	--

		<p>wynagrodzeń, co w dalszej perspektywie przekłada się na niższy poziom życia w województwie.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Zakres finansowania będzie wyłącznie w formie bezzwrotnej. Brak możliwości finansowania w inny sposób działań tj. outplacementowych, programów zdrowotnych i profilaktycznych, czy też (w przypadku większości projektów) działań polegających na adaptacji środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników.</p>
<p>CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych</p>	<p>(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>Wybór celu szczegółowego podyktowany jest potrzebą kontynuacji wsparcia na rzecz wychowania przedszkolnego. Zaplanowane działania w ramach niniejszej interwencji są wynikiem zdiagnozowanych potrzeb w zakresie poprawy jakości edukacji przedszkolnej oraz tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego. Z uwagi na stopniowe zaspokajanie potrzeb w zakresie tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego (odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w 2019 r. wynosił 82%), jak również z uwagi na prognozy demograficzne wskazujące na stopniowe zmniejszanie się liczby dzieci w wieku przedszkolnym (liczba dzieci w wieku 3-6 lat zmniejszy się z 93 037 w 2013 roku do 57 072 w 2050 roku), głównym celem interwencji będzie wspieranie istniejących placówek wychowania przedszkolnego w zakresie poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych. Na obszarach wymagających interwencji w tym zakresie, planowane jest również, wsparcie w postaci tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego.</p> <p><u>Dokumenty uzasadniające realizację interwencji w zaplanowanej formie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Wychowanie przedszkolne w województwie kujawsko-pomorskim w roku 2019 z uwzględnieniem wykorzystania środków UE (2019); – Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa kujawsko-pomorskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2017-2019 (2020); – STW. <p>Wybór celu szczegółowego podyktowany jest również koniecznością kontynuacji wsparcia na rzecz kształcenia ogólnego. Zaplanowane działania mają na celu podniesienie jakości i efektywności kształcenia ogólnego, w ramach, którego istnieją ogromne niezaspokojone</p>

		<p>potrzeby. Wyniki egzaminów ósmoklasisty wskazują na tendencję, zgodnie z którą średni wynik wojewódzki jest w każdym roku niższy od średniej krajowej, konieczne jest zatem podjęcie działań przyczyniających się do poprawy wyników egzaminów. Ponadto zgodnie z Załącznikiem D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019: Wytoczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027 należy położyć nacisk na poprawę umiejętności przekrojowych uczniów, które są niezbędne na rynku pracy, a w niewystarczającym stopniu charakteryzują uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego. Zgodnie z przedmiotowym dokumentem wsparcia wymaga również system doradztwa zawodowego: „dostęp do doradztwa edukacyjnego i zawodowego na wszystkich poziomach kształcenia oraz jakość tego doradztwa są nadal niewystarczające”, co więcej dane zawarte w Systemie Informacji Oświatowej wskazują na małą liczbę doradców zawodowych zatrudnionych w szkołach, tak więc konieczne jest podjęcie działań przyczyniających się do poprawy jakości doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach kształcenia ogólnego. W ramach interwencji zaplanowano również wsparcie stypendialne dla najzdolniejszych uczniów, którego celem będzie wspieranie w dalszym rozwoju.</p> <p><u>Dokumenty uzasadniające realizację interwencji w zaplanowanej formie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Analiza sytuacji w kształceniu ogólnym i zawodowym w województwie kujawsko-pomorskim z uwzględnieniem wsparcia w ramach RPO WK-P 2014-2020 (2021); – Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa kujawsko-pomorskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2017-2019 (2020); – STW; – Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna) (2019); – Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa) (2020); – Załącznik D do Sprawozdania Krajowego – Polska 2019: Wytoczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021-2027. – Interwencja w obszarze kształcenia zawodowego jest zgodna z priorytetową potrzebą inwestycyjną wskazaną w Załączniku D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019: Wytoczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności
--	--	--

		<p>na lata 2021-2027: „poprawa dopasowania kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, w tym poprzez uczenie się oparte na pracy, rozwijanie kompetencji nauczycieli oraz wspieranie dobrej jakości i skutecznych systemów przyuczania do zawodu i praktyk zawodowych”. W pierwszym kwartale 2018 r. wśród bezrobotnych podejmujących po raz pierwszy pracę największy odsetek stanowili absolwenci techników i zasadniczych szkół zawodowych (Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030. Część ogólna). Wg „Ewaluacji działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach RPO WK-P 2014-2020” nadal występuje problem niskiej adaptacyjności kształcenia zawodowego do wyzwań lokalnych rynków pracy, niedoinwestowania infrastruktury oraz niskiej jakości kształcenia. Biorąc pod uwagę niepokojące dane z rynku pracy dotyczące szkół zawodowych, należy wspierać inicjatywy przybliżające szkoły zawodowe i pracodawców i promujące dualny model kształcenia, w tym staże u pracodawców, udział pracodawców w tworzeniu programów nauczania czy organizacji egzaminów zawodowych, tworzenie klas patronackich itp. Wzmocnienie kształcenia zawodowego pozwoli przyczynić się do realizacji celu zarysowanego w Planie działania na rzecz Europejskiego Filaru Praw Socjalnych: „do 2030 r. co najmniej 78% ludności w wieku 20-64 lata powinno mieć zatrudnienie”.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Brak zasadności wsparcia obszaru edukacji przedszkolnej, ogólnej i zawodowej w postaci instrumentów zwrotnych. W związku z szeregiem powodów dla wsparcia dotacyjnego (przewaga podmiotów publicznych, niedochodowy charakter działalności, cel społeczny projektów) rekomendujemy jedynie formę bezzwrotnych dotacji na wsparcie interwencji w ramach cs 4f.</p>
CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca	(g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie	Interwencja jest zgodna z CSR 2019 (Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na 2019 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2019 r.), którego jednym z zaleceń jest rozwijanie umiejętności odpowiadających potrzebom rynku pracy, zwłaszcza poprzez kształcenie dorosłych. Odsetek osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. jest

Europejski filar praw socjalnych	przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej;	<p>prawie trzykrotnie niższy od średniej dla UE, która w 2019 r. wynosiła 10,8% (Monitor edukacji i kształcenia 2020). Wg Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób Dorosłych (PIAAC) dorośli w Polsce mają poziom umiejętności często niższy niż może na to wskazywać ich wykształcenie. W obszarach umiejętności rozumienia tekstu, rozumowania matematycznego i wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych dorośli Polacy osiągają niższy niż przeciętny poziom umiejętności mieszkańców krajów OECD (Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030. Część ogólna). Zaplanowane działania obejmujące wsparcie kompetencji zawodowych, podstawowych czy cyfrowych wpisują się w założenia Zintegrowanej Strategii Umiejętności, w szczególności wpływają na zwiększenie aktywności edukacyjnej we wszystkich grupach społecznych i podnoszenie kompetencji kluczowych osób dorosłych. Jednocześnie interwencja przyczyni się do osiągnięcia celu wyrażonego w Planie działania na rzecz Europejskiego Filaru Praw Socjalnych: „co najmniej 60% wszystkich dorosłych powinno co roku uczestniczyć w szkoleniach”.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Na podstawie zebranych informacji nie widać uzasadnienia dla tworzenia instrumentu finansowego w obszarze kształcenia dorosłych w województwie kujawsko-pomorskim. Od lat w całym kraju występuje problem niskiego zaangażowania osób dorosłych w LLL. Uzależnienie finansowania od możliwości spłaty kosztów kursów i szkoleń (nawet jeśli będą stosunkowo niewysokie) w żaden sposób nie pobudzi chęci ani potrzeby do kształcenia ustawicznego. Wsparcie dotacyjne dystrybuowane z regionu, zostanie uzupełnione konkurencyjną ofertą pożyczkową z poziomu centralnego, co powinno zaspokoić zapotrzebowanie w tym obszarze.</p>
CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	Potrzeba realizacji działań w zakresie aktywnego włączenia społecznego mieszkańców województwa, wsparcie dzieci, młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym wynika z dotychczasowych doświadczeń realizacji wsparcia w perspektywie finansowej 2007-2013 i 2014-2020. Dostrzegane jest natomiast coraz większe wewnętrzne zróżnicowanie grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W celu przeciwdziałania temu zjawisku konieczna jest intensyfikacja działań integrujących, animujących oraz włączających te grupy mieszkańców, które w największym stopniu są zagrożone długotrwałym

		<p>korzystaniem ze świadczeń pomocy społecznej w społeczność lokalną. Niezbędność kontynuowania ww. wsparcia wskazano w raporcie Ewaluacja mid-term dotycząca postępu rzeczowego RPO WK-P na lata 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania oraz Analizy sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa kujawsko-pomorskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2015-2017. W ramach wsparcia ekonomii społecznej przewiduje się wsparcie finansowe oraz wsparcie usług służących rozwojowi ekonomii społecznej oraz wsparcie przedsiębiorstw społecznych. Przewiduje się zbliżone do obecnego konstrukcje projektów wsparcia. Usługi wsparcia rozwoju ekonomii społecznej w zakresie animacji, tworzenia przedsiębiorstw społecznych, oraz bezzwrotne wsparcie dotacyjne oraz wsparcie istniejących przedsiębiorstw realizowane powinno być na zasadach subregionalnych.</p> <p>Zmieniająca się sytuacja geopolityczna spowodowała również potrzebę zaplanowanie kompleksowych działania na rzecz integracji społecznej i zawodowej oraz wykształcenia obywateli państw trzecich, w tym migrantów, którzy mogą stanowić potencjał dla społeczności lokalnej, jak i dla regionalnego rynku pracy.</p> <p>Ciągle aktualnym jest również aspekt wsparcia grup zmarginalizowanych poprzez działania na rzecz poprawy wykształcenia i zatrudnienia członków społeczności romskiej, a także działania na rzecz likwidacji barier, które utrudniają zatrudnianie Romów i integrację ze społecznością.</p> <p>WK-P w perspektywie finansowej 2014-2020, jako jedno z dwóch województw, zdecydowało się na realizację instrumentu terytorialnego Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) poprzez wielofunduszowe strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR). Zdobyte doświadczenie w zakresie wdrażania RLKS i współpracy z lokalnymi grupami działania (LGD) pokazuje, jak istotnym z punktu widzenia rozwoju lokalnego jest ten instrument. Jego oddolny charakter ma szczególne znaczenie zwłaszcza w kontekście integracji i aktywizacji społeczności lokalnej. Dlatego też, w perspektywie finansowej 2021-2027 zasadnym jest kontynuowanie w województwie kujawsko-pomorskim wdrażania instrumentu RLKS przy wsparciu ze środków pochodzących z FEKP, w tym na terenie miast powyżej 20 tys. mieszkańców. Realizacja celu przyczyni się do kształtowania kapitału społecznego</p>
--	--	--

		<p>na obszarach, na którym jest realizowany, zwiększenia partycypacji społecznej lub szeroko rozumianej aktywności obywatelskiej oraz poprawy spójności społecznej i terytorialnej w województwie kujawsko-pomorskim. RLKS ma fundamentalne znaczenie dla rozwoju działań obywatelskich oraz daje szansę na docenienie mniejszych lokalnych organizacji i inicjatyw. Jego oddolny charakter ma szczególne znaczenie zwłaszcza w kontekście integracji i aktywizacji społeczności lokalnej. Za pośrednictwem RLKS mieszkańcy mogą bezpośrednio uczestniczyć w podnoszeniu jakości życia w swojej społeczności oraz wyznaczać kierunki rozwoju miejsca, w którym żyją.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>Cel szczegółowy 4h (EFS) obejmuje różnorodne działania wspierające w sferze aktywnej integracji, tj. aktywizacji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Cel ten uwzględnia także dziedzinę promowania integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, jak również wspieranie integracji społeczno-ekonomicznej społeczności zmarginalizowanych. W związku z tym brak jest możliwości stosowania instrumentów finansowych. Natomiast, potencjalnie instrumenty finansowe mogłyby być wykorzystane w innej sferze interwencji tego celu szczegółowego, tj. w zakresie wspierania rozwoju podmiotów ekonomii społecznej. Stosowanie instrumentów finansowych w tej dziedzinie na szczeblu regionalnym nie znajduje jednak uzasadnienia, przede wszystkim w świetle rozstrzygnięć linii demarkacyjnej, a także przewidywanego stosowania instrumentów finansowych w oparciu o program ogólnokrajowy (Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego). W rezultacie realizowaną formą wsparcia w tym celu będzie dotacja.</p>
CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	(k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym	Potrzeba realizacji usług społecznych dla mieszkańców województwa, wsparcia dzieci, młodzieży i rodziny, rozwijania mieszkalnictwa wspomaganego wynika z dotychczasowych doświadczeń realizacji wsparcia w obecnej perspektywie finansowej. Niezbędność kontynuowania ww. wsparcia wskazano w raporcie Ewaluacja mid-term dotycząca postępu rzeczowego RPO WK-P na lata 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkokresowego w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania. Zgodnie z kierunkami wyznaczonymi przez „Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na

	<p>wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p>	<p>poziomie lokalnych społeczności” w interwencji będzie ujęte wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi świadczone w lokalnej społeczności.</p> <p>W ramach działań mających na celu rozwój usług społecznych i zdrowotnych wsparcie będzie adresowane do dorosłych osób wymagających wsparcia m.in. z powodu starości, niepełnosprawności, długotrwałej choroby, problemów zdrowia psychicznego, jak i również do dzieci i rodzin z dziećmi wymagających wsparcia. Dane demograficzne wskazują na starzejące się społeczeństwo i potrzebę zbudowania systemu wsparcia rodzin z osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami umożliwiając tym osobom godzenie życia rodzinnego z życiem zawodowym.</p> <p>Forma wsparcia:</p> <p>W zakresie wsparcia przeważa pomoc bezpłatna, obszar realizuje ważne cele społeczne i zostało ono zaplanowane by trafić do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Tym samym interwencja będzie realizowana w formie dotacji.</p>
<p>CP 5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych</p>	<p>5(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p>	<p>Interwencja w ramach cs (i) skupiać się będzie na ożywieniu społeczno-gospodarczym regionu poprzez stworzenie przewag konkurencyjnych w sferze kultury, turystyki oraz w sektorze gospodarki uzdrowiskowej. Podniesienie poziomu świadczonych usług w zakresie uzdrowisk, może przyczynić się do postrzegania działalności uzdrowiskowej, jako dziedziny stanowiącej swoistą specjalność regionu. Wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego jest istotne dla wzmacniania pozycji województwa, ale też stanowi ważną funkcję dla rozwoju zlokalizowanych wokół niego miejscowości, poprzez tworzenie miejsc pracy i generowanie dochodów dla mieszkańców i samorządów. Potrzeba kontynuacji działań zwiększających potencjał infrastruktury uzdrowiskowej m.in. poprzez dążenie do świadczenia usług uzdrowiskowych na jak najwyższym poziomie wynika z dotychczasowych doświadczeń realizacji wsparcia w perspektywie finansowej 2007-2013 i 2014-2020. Na jakość i tempo rozwoju społecznego województwa istotny wpływ mają też instytucje kultury.</p> <p>Wsparcie udzielane w obszarze kultury w perspektywie 2007-2013 oraz 2014-2020 cieszyło się dużym zainteresowaniem, co przełożyło się na liczne projekty podnoszące poziom w tym obszarze. Pomimo wielu</p>

		<p>inwestycji, potrzeby w obszarze kultury są nadal duże i wymagają dalszych znaczących nakładów inwestycyjnych. Interwencja w tym obszarze powinna skoncentrować się przede wszystkim na działaniach wspierających rozwój instytucji kultury. Wskazane jest również prowadzenie działań wspierających turystykę opartą o dziedzictwo naturalne i kulturalne regionu.</p> <p>Województwo kujawsko-pomorskie wykazuje aspiracje do rozwoju turystyki na dużo większą skalę, niż ma to miejsce dotąd. Jest to zrozumiałe, ponieważ rozwinięta turystyka generuje bardzo istotne strumienie dochodów (transferowanie do województwa środków wypracowanych na terenie innych regionów) zarówno dla podmiotów prowadzących tego typu działalność, jak i (w postaci podatków) dla samorządów. Stąd też należy kontynuować działania realizowane w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz 2014-2020.</p> <p>Rozbudowa infrastruktury turystycznej, tworzenie produktów turystycznych oraz ich promocja, to jedno z ważniejszych działań, które należy podjąć w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu oraz wygenerowania nowych miejsc pracy. Województwo kujawsko-pomorskie posiada zauważalny potencjał w zakresie wypoczynku i rekreacji, który należy rozwijać i wykorzystywać.</p> <p>Głównym czynnikiem oddziałującym negatywnie i opóźniającym ożywienie społeczno-gospodarcze regionu jest występowanie wielu problemów społecznych. Sytuacja taka wymusza konieczność podejmowania interwencji mającej niwelować te niekorzystne zjawiska. Jednym z podstawowych działań przyczyniających się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów jest rewitalizacja społeczno-gospodarcza, a także fizyczna, obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych.</p> <p>Pomimo tego, iż działania na rzecz rewitalizacji były już podejmowane w poprzednich perspektywach finansowych UE, doświadczenia z wdrażania RPO WK-P pokazały wciąż dużą potrzebę wsparcia regionu w tym obszarze. Świadczy o tym chociażby znaczący odsetek gmin w województwie kujawsko-pomorskim posiadających lokalny lub gminny program rewitalizacji (128 spośród 144 gmin).</p> <p>Zasadność wsparcia wpisuje się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Założenia Sprawozdania krajowego - Polska 2019, załącznik D - w zakresie wspierania zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich i wiejskich oraz
--	--	---

		<p>wzmocnienia zdolności administracyjnych władz lokalnych, w tym: wzmocnienia roli obszarów metropolitalnych, przeciwdziałania negatywnym skutkom niekontrolowanego rozrastania się miast, przyspieszenia społeczno-gospodarczej rewitalizacji obszarów podupadających, w tym w regionach transformacji przemysłowej i niskoemisyjnej, wzmocnienia powiązania pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi oraz łagodzenia skutków zmian demograficznych i ubóstwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> – SOR - cel szczegółowy II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, w ramach obszarów: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów oraz Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. – projekt UP – rozdział 1.5, Europa bliższa obywatelom. – KSRR 2030 - cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym; Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo; Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, oraz cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. – SRW - cel 2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo, cel operacyjny: Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe, cel 3. Konkurencyjna gospodarka, cel operacyjny: Rozwój turystyki oraz cel 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko, cel operacyjny: Przestrzeń kulturowa. <p>Forma wsparcia:</p> <p>Wsparcie w ramach cs (i) będzie ukierunkowane na wyrównywanie szans obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją oraz na przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom społeczno-gospodarczym, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Podjęte działania będą realizowane w większości przez podmioty z sektora finansów publicznych. Co do zasady, będą to inicjatywy nie generujące dochodu, co przemawia za zastosowaniem wsparcia bezzwrotnego. Jedynie w obszarze rewitalizacji miast jest potencjał dotyczący możliwości zastosowania instrumentu zwrotnego w formie mieszanej z dużym komponentem umorzeniowym. Jednak pożyczka rewitalizacyjna będzie miała jedynie charakter uzupełniający względem dotacji.</p>
--	--	--

<p>CP 5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych</p>	<p>5(ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p>	<p>Interwencja w ramach cs (ii) skupiać się będzie przede wszystkim na ożywieniu społeczno-gospodarczym regionu poprzez inwestycje w sferze kultury i turystyki.</p> <p>Wsparcie udzielane w obszarze kultury w perspektywie 2007-2013 oraz 2014-2020 cieszyło się dużym zainteresowaniem, co przełożyło się na liczne projekty podnoszące poziom w tym obszarze. Pomimo wielu inwestycji, potrzeby w obszarze kultury są nadal duże i wymagają dalszych znaczących nakładów inwestycyjnych.</p> <p>Interwencja w obszarze kultury powinna skoncentrować się przede wszystkim na działaniach wspierających rozwój instytucji kultury. Wskazane jest również prowadzenie działań wspierających turystykę opartą o dziedzictwo naturalne i kulturalne regionu.</p> <p>Województwo kujawsko-pomorskie wykazuje aspiracje do rozwoju turystyki na dużo większą skalę, niż ma to miejsce dotąd. Jest to zrozumiałe, ponieważ rozwinięta turystyka generuje bardzo istotne strumienie dochodów (transferowanie do województwa środków wypracowanych na terenie innych regionów) zarówno dla podmiotów prowadzących tego typu działalność, jak i (w postaci podatków) dla samorządów. Stąd też należy kontynuować działania realizowane w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz 2014-2020.</p> <p>Rozbudowa infrastruktury turystycznej, tworzenie produktów turystycznych oraz ich promocja, to jedne z ważniejszych działań, które należy podjąć w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu oraz wygenerowania nowych miejsc pracy. Województwo kujawsko-pomorskie posiada zauważalny potencjał w zakresie wypoczynku i rekreacji, który należy rozwijać i wykorzystywać.</p> <p>Głównym czynnikiem oddziałującym negatywnie i opóźniającym ożywienie społeczno-gospodarcze regionu jest występowanie wielu problemów społecznych. Sytuacja taka wymusza konieczność podejmowania interwencji mającej niwelować te niekorzystne zjawiska. Jednym z podstawowych działań przyczyniających się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów jest rewitalizacja społeczno-gospodarcza, a także fizyczna, obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych.</p> <p>Pomimo tego, iż działania na rzecz rewitalizacji były już podejmowane w poprzednich perspektywach finansowych UE, doświadczenia z wdrażania RPO WK-P pokazały wciąż dużą potrzebę wsparcia regionu w tym</p>
---	--	--

		<p>obszarze. Świadczy o tym chociażby znaczący odsetek gmin w województwie kujawsko-pomorskim posiadających lokalny lub gminny program rewitalizacji (128 spośród 144 gmin).</p> <p>Zasadność wsparcia wpisuje się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Założenia Sprawozdania krajowego - Polska 2019, załącznik D - w zakresie wspierania zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich i wiejskich oraz wzmocnienia zdolności administracyjnych władz lokalnych, w tym: wzmocnienia roli obszarów metropolitalnych, przeciwdziałania negatywnym skutkom niekontrolowanego rozrastania się miast, przyspieszenia społeczno-gospodarczej rewitalizacji obszarów podupadających, w tym w regionach transformacji przemysłowej i niskoemisyjnej, wzmocnienia powiązania pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi oraz łagodzenia skutków zmian demograficznych i ubóstwa, zwłaszcza na obszarach wiejskich. – SOR - cel szczegółowy II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, w ramach obszarów: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów oraz Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe; – projekt UP – rozdział 1.5, Europa bliższa obywatelom. – KSRR 2030 - cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym; Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo; Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, oraz cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. – SRW - cel 2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo, cel operacyjny: Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe, cel 3. Konkurencyjna gospodarka, cel operacyjny: Rozwój turystyki oraz cel 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko, cel operacyjny: Przestrzeń kulturowa. <p>Forma wsparcia:</p> <p>Zakres wsparcia nie przedstawia potencjału dla stworzenia instrumentów zwrotnych w obszarze kultury i turystyki. W zakresie rewitalizacji potencjał ten też jest zdecydowanie mniejszy na wsiach niż w miastach. Wynika to m.in. z ograniczonej możliwości wykorzystania</p>
--	--	---

		rynkowego potencjalnych inwestycji, mniejszej liczby inwestorów innych niż jednostki publiczne (wspólnot mieszkaniowych, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, szkół wyższych) oraz z powodu niższej skłonności gmin wiejskich do prowadzenia działań rewitalizacyjnych i przygotowywania GPR.
CP 5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych	5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	Rozwój lokalny kierowany przez społeczność: <ul style="list-style-type: none"> – wzmacnianie aktywności lokalnych społeczności poprzez włączanie jej w procesy programowania i zarządzania rozwojem swojego obszaru; - wspieranie oddolnych inicjatyw; - budowanie partnerstw z udziałem sektora publicznego, gospodarczego i społecznego oraz mieszkańców w celu jak najskuteczniejszego wspierania lokalnej społeczności i obszaru objętego strategią; - uzupełnianie działań realizowanych przez władze lokalne, ale nie ich zastępowanie.

2. PRIORYTETY

2.1 PRIORYTET 1 INNOWACYJNOŚĆ I KONKURENCYJNOŚĆ REGIONU

2.1.1. CEL SZCZEGÓŁOWY 1(I) ROZWIJANIE I WZMACNIANIE ZDOLNOŚCI BADAWCZYCH I INNOWACYJNYCH ORAZ WYKORZYSTYWANIE ZAAWANSOWANYCH TECHNOLOGII

2.1.1.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań :

Cel wsparcia: *Rozwijanie i wzmocnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii w celu wspierania wzrostu wydajności gospodarki województwa kujawsko-pomorskiego/wzrostu potencjału przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego.*

Wsparciem zostaną objęte projekty niezbędne do dalszego budowania potencjału regionu w zakresie wsparcia działalności badawczo rozwojowej.

Proponuje się równoległe funkcjonowanie formuły dotacji bezpośrednich oraz grantów (przy zachowaniu klarownej linii demarkacyjnej).

W zakresie projektów badawczo-rozwojowych ukierunkowanych na wzrost innowacyjności gospodarki pomoc skierowana zostanie na: prowadzenie działalności B+R przez przedsiębiorstwa, wdrażanie wyników prac B+R i innowacji przez MŚP, rozwój systemu proinnowacyjnych usług dla przedsiębiorców świadczonych przez IOB w obszarze B+R oraz wsparcie infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach oraz jednostkach naukowych. Ważnym elementem planowanych przedsięwzięć jest wsparcie przedsiębiorstw w zakresie zlecenia wykonania prac badawczo-rozwojowych w jednostkach naukowych. Jest to istotna pomoc dla tych przedsiębiorców, którzy nie chcą bądź nie potrzebują rozwijać infrastruktury B+R w swoim zakresie oraz nie są zdolni do prowadzenia prac B+R.

Planowane rodzaje działań:

- tworzenie i rozwój zaplecza B+R przedsiębiorstw;
- rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej organizacji badawczych prowadzących działalność gospodarczą (modernizacja i zwiększeniu potencjału infrastruktury, zakup aparatury i urządzeń laboratoryjnych oraz wartości niematerialnych i prawnych, na bazie których planowane jest prowadzenie działalności B+R na rzecz przedsiębiorstw oraz usługi szkoleniowe w zakresie wykorzystania nabytej infrastruktury);
- prace badawczo-rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwa lub ich konsorcja mające na celu opracowanie nowych produktów/usług, procesów lub też wprowadzenie znaczących ulepszeń do istniejących produktów/usług, procesów oraz wdrożenie wyników prac B+R oraz innowacji przez przedsiębiorstwa. Osiągnięcie wyższego poziomu innowacji w przedsiębiorstwach w kolejnych krokach po wykonaniu prac B+R wymaga kompleksowości wsparcia, uzupełnionego również o wdrażanie wyników prac B+R w gospodarce regionu. Elementem uzupełniającym w ramach kompleksowych projektów wspierania innowacyjnych przedsiębiorstw i ośrodków innowacji może być wsparcie rozwoju kompetencji i umiejętności kadry badawczej przy realizacji prac B+R.;
- zakup prac badawczo-rozwojowych w organizacjach prowadzących badania i upowszechniających wiedzę przez przedsiębiorstwa.

Wsparcie publicznej infrastruktury badawczej możliwe będzie pod warunkiem, że spełnia jeden z poniższych warunków: stanowi element lub całość infrastruktury organizacji badawczych spoza Polskiej Mapy

Infrastruktury Badawczej (o wysokim potencjale badawczym) lub służy realizacji agendy badawczej, której zakres jest zgodny z regionalną inteligentną specjalizacją i został uzgodniony w ramach kontraktu programowego.

Realizacja powyższych działań przyczyni się do osiągnięcia wyższego poziomu innowacji w przedsiębiorstwach oraz zwiększenia ilości przedsiębiorstw opierających swoją działalność o wykorzystanie innowacji, a co za tym idzie zwiększenie ich konkurencyjności i produktywności, co poprawi ich pozycję w światowych łańcuchach dostaw. Dzięki realizacji powyższych typów wsparcia wzrośnie poziom nakładów na działalność badawczo-rozwojową. Efektem zwiększenia potencjału aplikacyjnego badań naukowych realizowanego przez jednostki naukowe będzie zwiększenie intensywności wykorzystania technologii i wiedzy w gospodarce.

Wszystkie działania podejmowane w ramach tego celu szczegółowego muszą być zgodne z odpowiednimi strategiami inteligentnej specjalizacji.

Główne grupy docelowe:

Wsparcie jest adresowane do następujących podmiotów: przedsiębiorstwa: mikro, małe, średnie i duże, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji otoczenia biznesu, ośrodków innowacyjności, organizacji prowadzących badania i upowszechniających wiedzę. Zakładana jest kontynuacja wsparcia działalności innowacyjnej przedsiębiorstw każdej wielkości i na każdym etapie ich rozwoju, zarówno nowych firm (w tym, start-upów), MŚP, jak i dużych przedsiębiorstw (w tym, „mid-caps” i „small mid-caps”) jako liderów łańcuchów wartości i produkcji, w które włączone są podmioty sektora MŚP. Możliwe jest udzielenie wsparcia na inwestycje produkcyjne w przedsiębiorstwach innych niż MŚP pod warunkiem, iż obejmują one współpracę z MŚP w zakresie działań badawczych i innowacyjnych.

Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Szczególne terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu szczegółowego nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych. Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Działania zgodnie z założeniami Umowy partnerstwa mają charakter innowacyjny i ryzykowny. Dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu instrumentów finansowych w danym obszarze w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 wskazują na powolny postęp w ich wdrażaniu, a zdiagnozowana niska wartość luki finansowej, w tym potencjalnie wysokie koszty zarządzania instrumentem w stosunku do jego potencjalnie niskiej alokacji oraz zapowiadana wysoka dostępność dotacyjnego finansowania z poziomu krajowego programu Fundusze Europejskie na rzecz Nowoczesnej Gospodarki wskazuje na brak możliwości zastosowania instrumentów finansowych w tym zakresie. Dotychczasowe doświadczenia w zakresie wdrażania instrumentu kapitałowego wskazują na potrzebę jego kontynuacji, jednak już w wersji skalowalnej w ramach interwencji podejmowanej z poziomu celu szczegółowego (iii) dla CP 1.

Finansowanie bezzwrotne maksymalizuje efekt zachęty do inwestowania. Jest to niezmiernie ważne w przypadku inwestycji o największym poziomie ryzyka jakim jest działalność B+R+I. Ponadto, wsparcie bezzwrotne przyspiesza okres zwrotu części inwestycji finansowanej w ramach wkładu własnego beneficjenta oraz umożliwia w dużym stopniu redukcję strat w przypadku niepowodzenia badań (ogranicza ewentualną stratę). Wobec powyższego, a także uznając priorytetowość dziedziny B+R+I, jako czynnika rozwoju gospodarki regionalnej, w sferze wyboru form wsparcia uzasadnione jest wsparcie publiczne w oparciu o formy bezzwrotne, które zapewniają największy zakres preferencyjności.

2.1.1.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
1	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	przedsiębiorstwa		

1	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 08	Nominalna wartość sprzętu na potrzeby badań naukowych i innowacji	PLN		
1	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO 07	Liczba realizowanych projektów B+R	szt.		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatów											
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi
1	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	PLN					

2.1.2.1 ORIENTACYJNY PODZIAŁ ZASOBÓW PROGRAMU (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	001 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1 600 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	002 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w małych i średnich przedsiębiorstwach (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	2 400 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	003 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w dużych	5 380 000

				przedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	004 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	5 520 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	005 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	400 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	006 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w MŚP (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	600 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	007 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w dużych przedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1 460 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	008 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1 840 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	009 Działania badawcze i innowacyjne w mikroprzedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów (badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe, studia wykonalności)	567 240
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	010 Działania badawcze i innowacyjne w MŚP, w tym tworzenie sieci kontaktów	2 268 960
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	011 Działania badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów	3 296 200
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	012 Działania badawcze i innowacyjne w publicznych organizacjach badawczych, instytucjach szkolnictwa wyższego i ośrodkach kompetencji, w tym tworzenie sieci kontaktów (badania przemysłowe,	1 840 000

				eksperymentalne prace rozwojowe, studia wykonalności)	
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	028 Transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i sektorem szkolnictwa wyższego	378 160
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	029 Procesy badawcze i innowacyjne, transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i uczelniami wyższymi, koncentrujące się na gospodarce niskoemisyjnej, odporności i przystosowaniu się do zmian klimatu	2 902 300
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	030 Procesy badawcze i innowacyjne, transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami koncentrujące się na gospodarce o obiegu zamkniętym	2 524 140

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	01	32 977 000

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	33	32 977 000

Tabla 7: Wymiar 6 – dodatkowe tematy EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+³, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	03	32 977 000

2.1.2 CEL SZCZEGÓŁOWY 1(II) CZERPANIE KORZYŚCI Z CYFRYZACJI DLA OBYWATELI, PRZEDSIĘBIORSTW, ORGANIZACJI BADAWCZYCH I INSTYTUCJI PUBLICZNYCH

2.1.2 1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań:

Wsparciem zostaną objęte przedsięwzięcia dotyczące rozwoju systemu usług w zakresie e-kultury, e-usług publicznych, e-edukacji oraz e-zdrowia, co wpłynie na poprawę stanu rozwoju technologii informacyjnych w systemie społeczno-gospodarczym województwa. Zgodne z zapisami SRW, nie da osiągnąć się przyspieszenia gospodarczego bez sprawnie działającej sfery cyfrowej. Wsparcie przedsiębiorstw w kierunku ucyfrowienia i transformacji na nowe modele biznesowe poprzez procesy automatyzacji i robotyzacji, zgodnie z trendami opisywanymi jako 4 rewolucja cyfrowa zostanie zrealizowane w ramach celu szczegółowego (iii). Dzięki temu będzie możliwa unifikacja oferty instrumentów finansowych dla MŚP, co usprawni proces wdrażania tego instrumentu.

W obszarze e-zdrowia kluczowe będą działania zmierzające w kierunku tworzenia e-usług z uwzględnieniem standardów wypracowanych na poziomie krajowym, wdrażanie TIK w podmiotach leczniczych innych niż na poziomie krajowym, wdrażanie systemowych rozwiązań z zakresu telemedycyny, telemonitoringu i telerehabilitacji.

Wzmocnienia otoczenia naukowego w regionie nastąpi przez rozbudowę Regionalnego Repozytorium Elektronicznych Danych Medycznych (RREDM). Zakładane działania będą komplementarne z wcześniej realizowanymi projektami w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 i 2014-2020. Przedsięwzięcia z zakresu e-zdrowia mogą zostać objęte wsparciem z programu regionalnego pod warunkiem otrzymania pozytywnej opinii ministra właściwego ds. zdrowia w zakresie zgodności projektu z dokumentami strategicznymi i programowymi w obszarze zdrowia cyfrowego oraz jego komplementarności i interoperacyjności z rozwiązaniami w zakresie e-zdrowia obowiązującymi na dzień złożenia wniosku o wydanie opinii.

W obszarze e-administracji transformacja w nowoczesną cyfrową gospodarkę nastąpi poprzez uruchomienie w ramach Platformy Infostrady Pomorza i Kujaw rozbudowanego edytora procesów biznesowych pozwalającego na pełną obsługę różnych typów spraw prowadzonych w ramach JST (m.in. e-spotkania, e-wizyty, e-konsultacje). W zakresie kontynuacji i rozbudowy rozwiązań w obszarze e-geodezji działania będą realizowane po uzyskaniu uprzedniej opinii szczebla centralnego z zakresu geodezji i będą stanowiły działania uzupełniające do działań podejmowanych z poziomu krajowego.

Kontynuacja działań z zakresu digitalizacji i udostępniania zasobów kulturowych. Planuje się rozbudowę platformy, która służy do ich publicznej dystrybucji jak również bezpiecznego przechowania zasobów.

³ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

W obszarze e-edukacji wymagane są działania kompatybilne z działaniami podejmowanymi na poziomie kraju. Planuje się kontynuację działań mających na celu rozbudowę wojewódzkiej platformy edukacyjnej Edupolis oraz wyposażenie szkół i nauczycieli w infrastrukturę cyfrową, a także materiały dydaktyczne w wersji elektronicznej. Powyższe rozwiąże problem z dostępnością materiałów dydaktycznych i zapewni odpowiednią jakość nauczania, uwidoczniony w skutek ograniczeń wprowadzanych w związku pandemią COVID-19.

Wzmocnione zostanie bezpieczeństwo świadczenia e-usług i systemów informatycznych poprzez budowę oraz modernizację istniejących systemów o zasięgu regionalnym i lokalnym w zakresie cyberbezpieczeństwa.

Główne grupy docelowe:

Wsparcie dedykowane jest następującym podmiotom: instytucjom kultury, jednostkom samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwom, NGO, szpitalom, a docelowo będą służyć mieszkańcom regionu.

Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie projektu sposób realizacji tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Szczególne terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu szczegółowego nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych.

Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach celu szczegółowego na chwilę obecną nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.2.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
1	1ii	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 08	Liczba podmiotów wspartych w zakresie rozwoju usług, produktów i procesów cyfrowych	szt.		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatów											
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi
1	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 11	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	użytkownicy/rok					

2.1.2.3. ORIENTACYJNY PODZIAŁ ZASOBÓW PROGRAMU (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	016 Rozwiązania TIK, usługi elektroniczne,	8 757 000

				aplikacje dla administracji	
--	--	--	--	-----------------------------	--

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	01	16 500 000

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

Tabla 7: Wymiar 6 – dodatkowe tematy EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+⁴, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	03	

⁴ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.1.3 CEL SZCZEGÓŁOWY 1(III) WZMACNIANIE TRWAŁEGO WZROSTU I KONKURENCYJNOŚCI MŚP ORAZ TWORZENIE MIEJSC PRACY W MŚP, W TYM POPRZECZ INWESTYCJE PRODUKCYJNE

2.1.3.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań:

Wzmocnienie produktywności MŚP będzie możliwe poprzez wsparcie infrastruktury biznesowej, w tym powstawania i rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości, platform współpracy oraz rozwoju ośrodków wspierających przedsiębiorczość. Rozwój innowacyjności wymaga zrównoważonego regionalnie wsparcia dla budowy sprawnie funkcjonującego zaplecza B+R+I, w postaci ośrodków innowacji i rozwoju przedsiębiorczości na terenie województw. Wsparcie zostanie oferta doradztwa m.in. w zakresie usług proinnowacyjnych, transformacji przemysłowej, komercjalizacji wyników badań czy ochrony własności intelektualnej. Przyczyni się to do zaspokajania potrzeb lokalnych przedsiębiorców związanych m.in. z rozwojem innowacyjności produktowej, procesowej, organizacyjnej i marketingowej.

W obszarze zwiększenia inwestycji w regionie, ważnym elementem jest uzbrojenie terenów pod działalność gospodarczą oraz centrów logistycznych. Wsparcie w danym zakresie przewiduje się zarówno dla inwestorów prywatnych jak i reprezentujących sektor publiczny.

Ponadto, wzmocnienie innowacyjności MŚP powinno następować poprzez umożliwienie wdrażania innowacji i wyników prac B+R przez MŚP (bez poprzedzającego etapu prac B+R lub stanowiące kontynuację wcześniej przeprowadzonych prac B+R).

Transformacja w kierunku nowoczesnych modeli biznesowych w przedsiębiorstwach, będzie wspierana przede wszystkim w formie zwrotnej. Wsparcie będzie miało na celu m.in. poszerzenie rynków zbytu, palety oferowanych produktów i usług, poprzez wprowadzenie innowacji i optymalizację procesów zachodzących w przedsiębiorstwie (w tym, innowacje produktowe, procesowe, marketingowe lub organizacyjne). Rozwijane będzie również zaplecze infrastrukturalne przedsiębiorstw mające na celu usprawnianie procesów produkcyjnych lub świadczenia usług, poprzez m.in. zakup sprzętu, technologii oraz niezbędnych komponentów.

W ramach niniejszego celu zakłada się również promocję gospodarki regionalnej i działania na rzecz internacjonalizacji działalności przedsiębiorstw. Finansowaniem zostanie objęty m.in. udział MŚP w międzynarodowych targach i misjach gospodarczych, co pozwoli na nawiązywanie kontaktów gospodarczych z partnerami krajowymi i zagranicznymi. Powyższe przyczyni się do wzmocnienia eksportu towarów, w tym w szczególności zaawansowanych technologicznie. Wsparcie zostaną również wydarzenia gospodarcze dla MŚP, upowszechniające nowe, internetowe fora eksportu produktów, w tym bazujące na wirtualnej i rozszerzonej rzeczywistości, co pozwoli na wzmocnianie gospodarczej marki regionu na rynkach zagranicznych.

Nastąpi wdrożenie systemu popytowego oferującego bony dla przedsiębiorstw na zakup akredytowanych usług doradczych, w tym: usług proinnowacyjnych, zaawansowanych usług specjalistycznych oraz usług z zakresu transformacji cyfrowej, co umożliwi zwiększenie podaży i popytu na zaawansowane usługi oferowane dla sektora MŚP.

Budowanie potencjału przedsiębiorstw oparte na danych, służyć będzie m.in. rozwojowi produktów i usług przy wykorzystaniu TIK /systemów ERP/ aplikacji webowych czy systemów sprzedażowych, umożliwiających handel elektroniczny. Wsparcie sektora MŚP wpłynie na dalszą transformację cyfrową, dostosowywanie się do nowych trendów i adaptacji technologii, w szczególności w zakresie automatyzacji, robotyzacji, cyfryzacji i wykorzystywanie zielonej technologii.

Dla wzmocnienia ekosystemu sprzyjającego rozwojowi start-upów, zostanie zapewniony młodym firmom dostęp do profesjonalnych usług doradczych na każdym etapie ich rozwoju, tj. od fazy inkubacji, poprzez rozwój, aż po ekspansję międzynarodową. Co więcej, niezwykle istotnym jest skierowanie do tych przedsiębiorców kompleksowego wsparcia „szytego na miarę”. Przewiduje się współfinansowanie pilotażowych programów akceleryacyjnych dla start-up oraz dedykowanych im platform. Wsparte przedsięwzięcia będą musiały wpisywać się w RIS, chyba, że będą wspierane w formule instrumentów finansowych lub będą wynikać z procesu przedsiębiorczego odkrywania.

Elementem uzupełniającym w ramach kompleksowych projektów wspierania innowacyjnych przedsiębiorstw i ośrodków innowacji może być wsparcie rozwoju kompetencji i umiejętności w szczególności w zakresie nowych technologii, umiejętności cyfrowych czy zielonych oraz zarządzania innowacjami i nowymi modelami biznesowymi.

Główne grupy docelowe:

Wsparcie jest adresowane do następujących podmiotów: instytucji otoczenia biznesu, jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw: mikro, małych, średnich, small mid-caps oraz instytucji finansowych. Wsparcie w formie instrumentów finansowych jest adresowane do sektora MŚP i small mid-caps.

Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Szczególne terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi:

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość wykorzystania narzędzi terytorialnych w obszarze Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, m.in. w zakresie wspierania tworzenia i rozwoju infrastruktury wspierającej badania i wypracowywanie/testowanie produktów, inkubacji oraz zapewnienia odpowiedniej jakości infrastruktury biznesowej wspierającej rozwój regionalnej gospodarki.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach celu szczegółowego przewiduje się największy zakres wykorzystania instrumentów finansowych w CP 1.

Instrumenty finansowe powinny w dalszym ciągu stanowić wzmocnienie wsparcia dla nowopowstałych firm. Instrumenty finansowe pomogą sfinansować wspieranie wzmocnienia konkurencyjności MŚP, w tym poprzez wdrażanie innowacji lub wyników prac B+R. Dodatkowo, w celu unifikacji instrumentów finansowych oferowanych MŚP, w ramach niniejszego celu szczegółowego, planuje się kontynuację wsparcia pożyczkowego i poręczeniowego przedsiębiorstw realizowanego w ramach RPO WK-P 2014-2020. Instrumenty finansowe (pożyczkowe jak i poręczeniowe) będą stosowane do wspierania inwestycji w zakresie budowy, rozbudowy lub odtworzenia infrastruktury przedsiębiorstw, mających na celu utrzymanie lub zwiększenie zdolności produkcyjnych, które charakteryzują się niewielkim ryzykiem inwestycyjnym i małym potencjałem innowacyjnym, natomiast dużym potencjałem do generowania przychodów. Łączenie dotacji oraz instrumentów finansowych w ramach jednej operacji będzie dotyczyło inwestycji w szczególności ukierunkowanych na ucyfrowienie oraz transformację w kierunku wdrażania nowych modeli biznesowych m.in. poprzez procesy automatyzacji i robotyzacji produkcji oraz nowych produktów dla rynku (co najmniej regionalnego) lub wdrażania wyników prac B+R.

Istnieje ciągła potrzeba wsparcia za pośrednictwem instrumentów finansowych przedsiębiorstw w sektorach wzrostu i tych, które eksportują towary. W zakresie podaży istnieje potrzeba dalszego elastycznego produktu długu sektora publicznego, który może dostosować się do indywidualnych okoliczności i profilowania ryzyka, w sytuacji stonowanych sytuacji kredytowych. W związku z tym kontynuacja istniejących instrumentów wspieranych ze środków EFRR jak i zwiększenie ich wolumenu byłoby preferowanym rozwiązaniem.

Zależnie od rozwoju sytuacji pandemicznej należy założyć, iż w celu przeciwdziałania skutkom społeczno-gospodarczym pandemii COVID-19 możliwe będzie finansowanie kosztów obrotowych dla przedsiębiorstw z sektora MŚP, którzy dotknięci zostali zakłóceniami w funkcjonowaniu gospodarki na skutek wystąpienia pandemii COVID-19 i znaleźli się w trudnej sytuacji lub są nią zagrożeni.

Szczegółowy zakres oraz forma zastosowania instrumentów finansowych są uzależnione od wyników prowadzonej oceny ex ante.

2.1.3.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)

1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	przedsiębiorstw a		
1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO 17	Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym	szt.		
1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO 16	Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze krajowym	szt.		
1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 05	Nowe przedsiębiorstwa objęte wsparciem	przedsiębiorstw a		
1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 03	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	przedsiębiorstw a		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatów											
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym dotacje, instrumenty finansowe)	PLN					

2.1.3.3 ORIENTACYJNY PODZIAŁ ZASOBÓW PROGRAMU (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji
--

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	013 Cyfryzacja MŚP (w tym handel elektroniczny, e-biznes i sieciowe procesy biznesowe, ośrodki innowacji cyfrowych, żywe laboratoria, przedsiębiorcy internetowi i przedsiębiorstwa ICT typu start-up, usługi B2B)	5 100 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	020 Infrastruktura biznesowa dla MŚP (w tym parki i obiekty przemysłowe)	11 317 320
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	021 Rozwój działalności i umiędzynarodowienie MŚP, w tym inwestycje produkcyjne	76 142 973
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	023 Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej, przedsiębiorczości i zdolności przedsiębiorstw dostosowania się do zmian	600 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	024 Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	4 925 140
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	025 Inkubatory przedsiębiorczości, wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out i przedsiębiorstw typu start-up	2 725 140
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	027 Procesy innowacji w MŚP (innowacje w zakresie procesów, organizacji, marketingu, i współtworzenia, innowacje zorientowane na użytkownika i motywowane popytem)	5 010 000

1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	028 Transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i sektorem szkolnictwa wyższego	445 000
---	------	--------------------	--------	---	---------

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	01	36 667 600
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	03	69 597 973

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	03	8 000 000

Tabla 7: Wymiar 6 – dodatkowe tematy EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+⁵, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

⁵ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	01	106 265 573
---	------	--------------------	--------	----	-------------

2.1.4 CEL SZCZEGÓŁOWY (IV) ROZWIJANIE UMIEJĘTNOŚCI W ZAKRESIE INTELIGENTNEJ SPECJALIZACJI, TRANSFORMACJI PRZEMYSŁOWEJ I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

2.1.4.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań:

Polityka rozwoju regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego stworzyła możliwość lepszego i bardziej efektywnego wykorzystania wewnętrznych potencjałów regionu poprzez identyfikację i wsparcie inteligentnych specjalizacji regionu. Są one punktem odniesienia dla działań regionalnych wspierających przedsiębiorczość i innowacje. Działania związane z monitoringiem inteligentnych specjalizacji oraz analizą danych gospodarczych na potrzeby RIS zostaną wykorzystane na rzecz społeczno-gospodarczego rozwoju województwa. Kontynuacja procesu przedsiębiorczego odkrywania pozwoli na identyfikację o wsparcie branż, o najwyższym potencjale rozwoju. PPO usprawni zaangażowanie w ww. procesy zarówno strony samorządowej, jednostek naukowych, IOB, NGO jak i przedsiębiorców, co pozwoli na umocnienie współpracy pomiędzy tymi podmiotami.

Ważnym instrumentem będzie również wspieranie potencjału klastrów załączkowych i wzrostowych pozwalające zacieśnić współpracę MŚP danej branży, przyczyniające się do znacznego wzrostu potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw z regionu.

Zarówno klastry jak i instytucje otoczenia biznesu będą mogły liczyć na wsparcie w zakresie profesjonalizacji usług, w tym w ramach procesu ich akredytacji. Zakłada się przede wszystkim realizację działań mających na celu wzmocnienie kompetencji IOB, jak również uzupełniające wsparcie infrastruktury, jeśli będzie to element niezbędny w ramach procesu akredytacji usług. Stworzenie regionalnego systemu akredytacji IOB, wzmocni podaż usług doradczych regionalnych podmiotów działających non profit na rzecz wsparcia MŚP oraz ośrodków badawczych. Przewiduje stworzenie mechanizmów popytowych w zakresie świadczenia usług IOB na rzecz MŚP, gdzie wsparcie będzie odpowiadać zapotrzebowaniu rynkowemu. Powyższe wpłynie na zwiększenie popytu na usługi proinnowacyjne i przyspieszenie procesu transformacji gospodarczej.

Możliwości finansowania w ramach celu szczegółowego, szerszych tematycznie inicjatyw, w ramach których mogłyby być realizowane działania wspierające, mieszczące się w spektrum innych celów szczegółowych zapewni lepszą jakość działań koordynacyjnych, jak i kompleksowość wsparcia. Zaprogramowane działania na rzecz realizacji pilotażowego programu akceleryjnego oraz kontynuacji instrumentu kapitałowego, będą wspomagać rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. Pilotażowy program akceleryjny przewiduje wsparcie w postaci inkubacji, doradztwa oraz networkingu dla start-upów oraz nawiązanie współpracy z dużymi przedsiębiorstwami. Powyższe umożliwi włączenie młodych firm o wysokim potencjale technologicznym w łańcuchy dostaw oraz wdrożenie innowacyjnych produktów.

Istotnym dla rozwoju regionu jest budowa regionalnego partnerstwa w tworzeniu i prowadzeniu polityki innowacyjnej przy szerszym zaangażowaniu sektora nauki, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, co zapewni narzędzie wspierające proces dyfuzji innowacji i komercjalizacji technologii. Przewiduje się wsparcie działań ośrodka sieciującego i koordynującego procesy powstawania i wykorzystywania infrastruktury niezbędnej dla prowadzenia działalności B+R+I w regionie (w szczególności w obszarze rozwoju przedsiębiorczości akademickiej), stworzenie regionalnej sieci brokerów usług badawczych oraz wsparcie

komercjalizacji działalności badawczo-rozwojowej z wykorzystaniem wirtualnej platformy agregującej ofertę jednostek naukowych.

Realizacja ww. projektów w trybie pozakonkursowym na rzecz RIS3, umożliwi sprawne wypełnienie kryteriów enabling condition dla CP1 dla programu. Zakłada się, iż w wyniku realizacji procesów związanych z monitoringiem, PPO i ewaluacją RIS będą wypracowywane dalsze kierunki rozwoju gospodarczego, a sam proces w sposób wymierny będzie oddziaływał na programowane wsparcia w ramach Priorytetu 1 FE KP 2021-2027 oraz na identyfikację projektów strategicznych mających na celu rozwój gospodarczy.

Główne grupy docelowe:

Wsparcie w ramach celu szczegółowego (iv) Rozwijanie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości – dedykowane jest następującym podmiotom: uczelniom, jednostkom naukowym, instytutom badawczym, jednostkom samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwom oraz instytucjom otoczenia biznesu.

Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie projektu sposób realizacji tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Szczególne terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi:

W ramach celu szczegółowego nie jest planowane wykorzystanie narzędzi terytorialnych.

Możliwość zastosowania preferencji dla projektów realizowanych na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją oraz dla projektów realizowanych na terenie miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

W celu podniesienia efektywności wsparcia rozwoju regionu wyłoniono projekty strategiczne, które zostaną dofinansowane w oparciu o tryb pozakonkursowy. Kategorie projektów o charakterze kluczowym zostały wyłonione w oparciu o Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030 oraz o Strategię rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku - Strategia Przyspieszenia 2030+ .

Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

Zgodnie z projektem Umowy partnerstwa oraz analizą potrzeb inwestycyjnych i form wsparcia w województwie kujawsko-pomorskim, w tym w zakresie możliwości zastosowania instrumentów finansowych, jedynie uzupełniająco w zakresie wdrażania instrumentu kapitałowego. Kontynuacja wejść kapitałowych realizowanych w ramach RPO WK-P 2014-2020 będzie koncentrować się na skalownych i innowacyjnych projektach, z mniejszym znaczeniem komponentu badawczo-rozwojowego. Instrument będzie mógł stanowić dopełnienie wsparcia na etapach poprzedzających inwestycję tj. inkubacji / akceleracji start-upów (m.in. przedsiębiorstw akademickich) – w ten sposób wsparcie będzie bardziej kompleksowe, co stworzy szansę na ustanowienie dobrze sprofilowanego i elastycznego regionalnego instrumentu kapitałowego.

Pozostała interwencja w ramach przedmiotowego celu szczegółowego ma odnosić się do przedsięwzięć, co do zasady, bezpośrednio nie generujących przychodów. Zaprogramowane są tu bowiem różnego rodzaju działania oddziałujące na warunki funkcjonowania systemu gospodarczego województwa, a także – poprzez określone typy działań – kierunkowania jego proinnowacyjnego rozwoju m.in. poprzez PPO, wspieranie rozwoju kompetencji instytucji otoczenia biznesu, czy też promowanie i upowszechnianie proinnowacyjnego rozwoju, opartego na współpracy, sieciowaniu i networkingu. Formy wsparcia realizowane w ramach działań mieszczących się w sferze niniejszego celu tematycznego, powinny przyjmować postać wsparcia bezzwrotnego. Są to bowiem, działania o charakterze systemowym, co do zasady nie dochodowe, których efekty kształtować będą warunki sprzyjające proinnowacyjnemu rozwojowi sfery przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim.

2.1.4.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundus z	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
1	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	przedsiębiorstwa		
1	1 iv	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 16	Udział podmiotów instytucjonalnych w procesie przedsiębiorczego odkrywania	szt.		

1	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w w tym: mikro, małe, średnie, duże)	przedsiębiorstwa		
1	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 16	Liczba podmiotów uczestniczących w procesie przedsiębiorczego odkrywania	szt.		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatów											
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
1	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	PLN					

2.1.4.3 ORIENTACYJNY PODZIAŁ ZASOBÓW PROGRAMU (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	003 Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w dużych przedsiębiorstwach ¹ bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	17 000 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	007 Inwestycje w wartości niematerialne i prawne w dużych	6 800 000

				przedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	011 Działania badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów	3 400 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	023 Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej, przedsiębiorczości i zdolności przedsiębiorstw dostosowania się do zmian	4 666 885
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	024 Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	825 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	026 Wsparcie dla klastrów innowacyjnych, w tym między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i organami publicznymi oraz sieciami biznesowymi, z korzyścią głównie dla MŚP	850 000
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	028 Transfer technologii i współpraca między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i sektorem szkolnictwa wyższego	5 167 541

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	01	33 709 427
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	02	5 000 000

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	33	38 709 427

Tabla 7: Wymiar 6 – dodatkowe tematy EFS+					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+ ⁶ , EFRR, Funduszu Spójności i FST					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	03	38 709 427

⁶ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.2. PRIORYTET 2 CZYSTA ENERGIA DLA REGIONU

☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

2.2.1. CEL SZCZEGÓŁOWY 2(I) WSPIERANIE EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ I REDUKCJI EMISJI GAZÓW CIĘPLARNIANYCH

2.2.1.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego wspierane będą działania polegające na kompleksowej modernizacji energetycznej (tzw. głęboka modernizacja w powiązaniu z systemem monitorowania i zarządzania energią) obiektów użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z elementami instalacji grzewczej i źródłami ciepła. Sektor publiczny powinien w dalszym ciągu pełnić wzorcową rolę w zakresie działań prowadzących do poprawy efektywności energetycznej, w związku z tym znaczna część interwencji skierowana zostanie na działania związane z modernizacją energetyczną budynków użyteczności publicznej. Wsparcie przedsięwzięć polegających na przeprowadzeniu audytu energetycznego, kompleksowej modernizacji energetycznej budynków wraz z wykorzystaniem instalacji OZE i wymianą źródeł ciepła doprowadzi do redukcji zużycia energii cieplnej i elektrycznej, co wpłynie również na redukcję zanieczyszczeń powietrza. W trosce o występujące na danym terenie gatunki ptaków chronionych, niezbędne będzie wykonanie ekspertyz ornitologicznych, szczególnie w odniesieniu do projektów uwzględniających ocieplanie ścian i inne uszczelnianie budynków. Projekty z zakresu modernizacji energetycznej budynków muszą zapewnić zwiększenie efektywności energetycznej o minimum 25% w odniesieniu do energii końcowej.

Wsparciem z zakresu efektywności energetycznej objęte zostaną również projekty MŚP dotyczące ograniczenia energochłonności, wymiany oświetlenia na energooszczędne, modernizacji systemów grzewczych, minimalizacji strat ciepła i w tym aspekcie wsparcia gospodarki o obiegu zamkniętym. Wsparcie w MŚP uzależnione będzie od przeprowadzenia audytu energetycznego wykazującego poprawę efektywności energetycznej przedsiębiorstwa.

Działaniem zmierzającym do ograniczenia zużycia energii będzie również wsparcie modernizacji systemów oświetlenia ulicznego na energooszczędne.

Na zmniejszenie zanieczyszczeń i poprawę stanu powietrza, a także na redukcję zużycia energii cieplnej i elektrycznej, znaczący wpływ będzie miała wymiana i modernizacja nieefektywnych źródeł ciepła w budynkach wielorodzinnych oraz budynkach użyteczności publicznej. Zmiana dotychczasowego źródła ogrzewania polegać będzie na wymianie źródła ogrzewania na nowe nisko lub zeroemisyjne, bądź na podłączeniu do sieci ciepłowniczej.

W odniesieniu do źródeł ciepła nie będzie współfinansowane wprowadzanie pieców węglowych. Priorytetowo traktowane będą źródła ciepła wykorzystujące odnawialne źródła energii. Inwestycje w źródła ciepła muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza. Inwestycje polegające na wymianie źródła ciepła na nowe mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie. Projekty powinny również przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

Poprawie jakości powietrza mają służyć również działania związane z rozwojem ciepłownictwa systemowego koncentrującego się na budowie i modernizacji sieci ciepłowniczych oraz przebudowie i modernizacji ciepłowni lokalnych. Inwestycje w tym zakresie polegać będą na rozwoju efektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych opartych na źródłach kogeneracyjnych, OZE wraz z magazynami energii lub wykorzystujących ciepło odpadowe. Wspierane sieci ciepłownicze dedykowane będą podłączeniu budynków w celu zmiany dotychczasowego nieefektywnego i zanieczyszczającego powietrze źródła ogrzewania. Natomiast inwestycje w ciepłownie lokalne polegać będą na przebudowie i modernizacji stanowiących źródło zanieczyszczeń powietrza instalacji, w szczególności opalanych węglem, w efektywne systemy ciepłownicze. Preferowane będą inwestycje w ciepłownie, w których nastąpi zamiana dotychczasowego źródła ogrzewania na OZE.

Inwestycje w obszarze przyczynią się do zmniejszenia zużycia energii w sektorze publicznym i mieszkaniowym, a także poprawy jakości powietrza w regionie, co związane jest z realizacją „uchwały antysmogowej” w województwie. Realizacja celu szczegółowego spowoduje ponadto wniesienie przez region wkładu w realizację celu określonego dla Polski dotyczącego udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii.

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy województwa, jednostki samorządowe, przedsiębiorstwa.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; organy administracji rządowej; państwowe jednostki organizacyjne; organizacje pozarządowe; spółdzielnie mieszkaniowe; wspólnoty mieszkaniowe; towarzystwa budownictwa społecznego; przedsiębiorstwa; kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych; podmiot wdrażający instrument finansowy.

Dopuszcza się realizację projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość wykorzystania narzędzi terytorialnych. Ostateczna decyzja w zakresie zastosowania instrumentów zostanie określona w dokumencie „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość zastosowania instrumentów finansowych w ramach wsparcia projektów zwiększających efektywność energetyczną w sektorze mieszkaniowym i firmach sektora MŚP oraz modernizacji oświetlenia ulicznego. Natomiast w projektach z niewielką możliwością generowania oszczędności w zużyciu energii lub przychodów z jej sprzedaży, takich jak modernizacja systemów ciepłowniczych czy wymiana źródła ciepła niepowiązana z termomodernizacją, przewiduje się wsparcie dotacyjne. Dotacje częściowo przewidziane są również w ramach wsparcia projektów kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz projektów dotyczących budynków komunalnych.

2.2.1.2 WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundus z	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
2	2(i)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	przedsiębiorstwa		
2	2(i)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 18	Lokale mieszkalne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt.		
2	2(i)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 19	Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej	m ²		
2	2(i)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 20	Wybudowane lub zmodernizowane sieci ciepłownicze i chłodnicze	km		
2	2(i)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 25	Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła (innych niż indywidualne)	szt.		

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
2	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tona ekwiwalentu CO ₂ /rok					
2	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRR 10	Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej i ciepłej	MWh/rok					

2.2.1.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(i)	038	10 580 228
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(i)	040	10 580 228
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(i)	042	29 683 012
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(i)	045	34 299 428
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(i)	054	30 457 463
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(i)	055	21 126 514

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(i)	01	
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(i)	03	
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(i)	04	

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	33	

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+ ⁷ , EFRR, Funduszu Spójności i FST					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	03	136 726 873

⁷ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.2.2 CEL SZCZEGÓŁOWY 2(II) WSPIERANIE ENERGII ODNAWIALNEJ ZGODNIE Z DYREKTYWĄ (UE) 2018/2001, W TYM OKREŚLONYMI W NIEJ KRYTERIAMI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

2.2.2.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego planowane są do realizacji działania wspierające zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Wsparcie zostanie skierowane na inwestycje w infrastrukturę służącą do produkcji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (przede wszystkim słońca, biogazu oraz wody, biomasy i geotermalnej) wraz z podłączeniem do sieci dystrybucyjnej lub przesyłowej oraz systemów magazynowania energii wytwarzanej w źródłach OZE.

Realizacja celu szczegółowego odbywać się będzie poprzez wspieranie działań w trzech kierunkach: rozwoju małych instalacji OZE, mikroinstalacji w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej oraz instalacji OZE na potrzeby własne w przedsiębiorstwach.

Mniejsze koszty produkcji energii oraz większe bezpieczeństwo systemu energetycznego powodują, że wsparcie w szczególności zostanie skierowane na rozwój energetyki rozproszonej.

Preferowane będą inwestycje przyczyniające się do rozwoju klastrów energii i spółdzielni energetycznych w województwie.

Realizacja celu szczegółowego spowoduje wniesienie przez region wkładu w realizację celu określonego dla Polski dotyczącego udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii.

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy województwa, jednostki samorządowe, przedsiębiorstwa.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; organy administracji rządowej; państwowe jednostki organizacyjne; organizacje pozarządowe; spółdzielnie mieszkaniowe; wspólnoty mieszkaniowe; towarzystwa budownictwa społecznego; kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; przedsiębiorstwa; przedsiębiorstwa komunalne; podmiot wdrażający instrument finansowy.

Dopuszcza się realizację projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki

wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Wsparcie w formie instrumentów finansowych przewidziane jest w ramach rozwoju małych instalacji OZE (jednostki wraz z przyłączeniem do sieci) oraz projektów z zakresu realizacji instalacji OZE na potrzeby własne w przedsiębiorstwach. Wsparcie dotacyjne będzie miało zastosowanie do projektów z zakresu energetyki rozproszonej np.: klastrów energii, spółdzielni energetycznych, mikroinstalacji w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej.

2.2.2.2. WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy ("2ii Promowane OZE")	Fundus z	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
2	2(ii)	EFRR	slabiej rozwinięty	RCO 22	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)	MW		
2	2(ii)	EFRR	slabiej rozwinięty	PLRO 33	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej z OZE	szt.		

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy ("2ii Promowanie OZE")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródła danych [200]	Uwagi[200]
2	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 31	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna)	MWh/r ok					

2.2.2.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(ii)	048	32 559 745
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(ii)	049	5 000 000
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(ii)	052	19 335 847

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(ii)	01	
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(ii)	03	

2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(ii)	04	
---	------	--------------------	-------	----	--

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(ii)	33	

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS⁸, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(ii)	03	56 895 594

2.2.3 CEL SZCZEGÓŁOWY 2(VIII) WSPIERANIE ZRÓWNOWAŻONEJ MULTIMODALNEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ JAKO ELEMENTU TRANSFORMACJI W KIERUNKU GOSPODARKI ZEROEMISYJNEJ

2.2.3.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

Działania realizowane w perspektywie finansowej 2014-2020 przyniosły oczekiwany efekt w postaci poprawy stanu taboru w miastach oraz uzupełnieniu istniejących linii komunikacji zbiorowej. W tym kontekście oraz w związku polityką Komisji Europejskiej w zakresie ograniczania emisyjności transportu zbiorowego zasadnym jest kontynuowanie przedmiotowych działań w tej perspektywie. W ramach celu szczegółowego wspierane będą działania dotyczące rozwoju systemu transportu zbiorowego, unowocześnienia i modernizacji infrastruktury transportu zbiorowego oraz uzupełnienia istniejących linii

⁸ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

komunikacji zbiorowej, łącznie z wyposażeniem w nowy, przyjazny dla środowiska tabor i infrastrukturę z nim związaną. Istotne znaczenie będą miały działania z zakresu integracji różnych form transportu zbiorowego funkcjonujących w miastach i obszarach funkcjonalnych.

Finansowane będą niskoemisyjne i bezemisyjne formy transportu miejskiego zasilanego paliwem alternatywnym w rozumieniu przedstawionym w krajowych ramach polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych (dot. dyrektywy 2014/94/UE), w tym niezbędnej dla tego transportu infrastruktury. Możliwy będzie także zakup taboru zasilanego LNG i CNG. Nie będą jednakże wspierane inwestycje w infrastrukturę do tankowania CNG, LNG i innych paliw kopalnych. Nie będą również wspierane środki transportu zasilane wyłącznie dieslem.

W miastach posiadających transport szynowy (tramwaje) preferowany będzie rozwój tej gałęzi transportu zbiorowego poprzez inwestycje w infrastrukturę szynową.

Inwestycje w drogi miejskie wykorzystywane do indywidualnego ruchu zmotoryzowanego będą wyłączone ze wsparcia, z wyjątkiem narzędzi cyfrowych i środków ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.

W celu ograniczania emisji zanieczyszczeń do powietrza, a także bezpieczeństwa i podwyższenia jakości środowiska życia, wsparcie uzyskają m.in. działania związane z ułatwianiem podróży multimodalnych oraz polityką parkingową („park&ride”, „bike&ride”, „kiss&ride”). Ponadto, mając na względzie również promowanie aktywnych form mobilności, wspierane będą działania związane z priorytetyzacją ruchu pieszego i rowerowego (m.in. rozwój koncepcji „bike&ride” wraz z niezbędną infrastrukturą, rozwój systemów rowerów publicznych/miejskich oraz infrastruktura przeznaczona dla rowerów). Wspierane będą również systemy zarządzania ruchem (ITS) oraz działania mające za zadanie zmniejszenie zatłoczenia miast i ograniczenie ruchu samochodowego w centrach miast (np. ograniczenia w ruchu samochodowym w centrach miast, priorytety w ruchu miejskim dla środków komunikacji publicznej). W celu rozwoju transportu rowerowego w miejskich obszarach funkcjonalnych wspierane będą działania związane z likwidacją luk w istniejącej infrastrukturze rowerowej.

W celu skutecznej realizacji celu niezbędne jest wspieranie działań informacyjno-promocyjnych podnoszących świadomość mieszkańców w zakresie odpowiedzialności społecznej za jakość środowiska naturalnego, a także efektów podejmowanej interwencji. Działania takie powinny stanowić część projektu oraz przyczyniać się do realizacji jego celu.

Warunkiem dostępu do środków będzie realizacja inwestycji w oparciu o dokument z zakresu planowania transportu spełniający ideę planu zrównoważonej mobilności miejskiej (SUMP).

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy miast i ich obszarów funkcjonalnych, jednostki samorządowe.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; inne jednostki sektora finansów publicznych; przedsiębiorstwa; przedsiębiorstwa komunalne.

Dopuszcza się realizację projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych

Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość wykorzystania narzędzi terytorialnych. Przewiduje się wsparcie inwestycji również na obszarach ZIT miast wojewódzkich.

Ostateczna decyzja w zakresie zastosowania instrumentów zostanie określona w dokumencie „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość zastosowania instrumentów finansowych. Ostateczne rozstrzygnięcie o wielkości środków, zakresie i formie wsparcia zostanie podjęte po przeprowadzeniu oceny ex ante.

2.2.3.2 WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
2	2(viii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 56	Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii tramwajowych i linii metra	km		

2	2(viii)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 84	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej	szt.		
2	2(viii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 58	Wspierana infrastruktura rowerowa	km		

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
2	2(viii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 63	Roczna liczba użytkowników w nowych lub zmodernizowanych liniach tramwajowych i linii metra	użytkownicy					
2	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tona ekwiwalentu CO ₂ /rok					

2.2.3.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(viii)	081	25 965 000
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(viii)	082	40 000 000
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(viii)	083	28 035 000
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(viii)	086	2 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(viii)	01	

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2viii	33	96 000 000

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+ ⁹ , EFRR, Funduszu Spójności i FST					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	słabiej rozwinięty	2(viii)	03	96 000 000

⁹ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.3 PRIORYTET 3 OCHRONA ZASOBÓW ŚRODOWISKA REGIONU

2.3.1 CEL SZCZEGÓŁOWY 2(IV) WSPIERANIE PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO ZMIAN KLIMATU I ZAPOBIEGANIA RYZYKU ZWIĄZANEMU Z KLĘSKAMI ŻYWIŁOWYMI I KATASTROFAMI, A TAKŻE ODPORNOŚCI, Z UWZGLĘDNIENIEM PODEJŚCIA EKOSYSTEMOWEGO

2.3.1.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

Ograniczenia w możliwości realizacji inwestycji retencyjnych w latach 2014-2020 spowodowane było obowiązującymi przepisami wynikającymi z Ramowej Dyrektywy Wodnej i niedostosowaniem do nich przepisów prawa krajowego. Tym samym w obecnym okresie programowania należy położyć nacisk na realizację inwestycji z zakresu małej retencji, jak również adaptacji do zmian klimatu w miastach oraz wzmocnieniu służb ratowniczych. Wsparciem objęte zostaną projekty z zakresu małej retencji wodnej, mające na celu spowolnienie lub powstrzymanie odpływu wody, szczególnie na Kujawach, a także zmniejszenie podtopień i powodzi. Interwencja zostanie skierowana na rozwój infrastruktury, w tym budowę lub remont urządzeń służących do retencionowania wód (np. jazy, zastawki, zbiorniki i stopnie wodne) oraz na przedsięwzięcia przywracające zdolności retencyjne naturalnych terenów podmokłych, odtwarzające tereny podmokłe, przywracające naturalne koryta rzeczne oraz zwiększające powierzchnię i ilość zadrzewień śródpolnych, a także tworzenie i odtwarzanie oczek wodnych na terenach rolniczych. Realizacja tego typu działań pośrednio przyczyni się również do zminimalizowania skutków powodzi.

Duży nacisk planuje się położyć na realizację inwestycji mających na celu zaadaptowanie miast do zmian klimatu, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia zielonej i niebieskiej infrastruktury. Wspierane będą działania pozwalające ograniczyć skutki ekstremalnych zjawisk klimatycznych w miastach, w tym przede wszystkim przyczyniające się do zwiększania powierzchni terenów zielonych, realizujące małą retencję wodną oraz pozwalające na skuteczne i efektywne gospodarowanie wodami odpadowymi. Zamierza się w związku z tym objąć wsparciem działania polegające m. in. na przywracaniu zdegradowanym terenom zieleni i zbiornikom wodnym ich pierwotnych funkcji, realizacji zbiorników wodnych, wymianie szczelnych powierzchni gruntu na przepuszczalne, zwiększaniu powierzchni terenów zielonych, nasadzeniach drzew i krzewów, tworzeniu łąk kwietnych, ogrodów deszczowych oraz zazielenianiu elementów infrastruktury miejskiej (np. murów, dachów, torowisk). Ważnym obszarem wsparcia będą również działania związane z wykonywaniem zabiegów pielęgnacyjnych drzew w celu przedłużenia ich żywotności.

Działania tego typu muszą uwzględniać spójność miejskich ekosystemów umożliwiających m.in. regulowanie lokalnego klimatu i obiegu wody, stwarzających siedliska życia i migracji gatunków fauny i flory (ciągłość funkcji ekologicznych) oraz możliwość rekreacji. Możliwe będzie również wspieranie działań o charakterze adaptacyjnym na innych niż miasta obszarach zurbanizowanych.

Podejmowane działania w zakresie małej retencji wodnej oraz adaptacji do zmian klimatu w miastach i pozostałych obszarach zurbanizowanych muszą mieć charakter ekosystemowy, tj. wykorzystujący naturalne mechanizmy ekosystemowe i uwzględniający wzajemnie powiązane procesy naturalne i zachowanie środowiska naturalnego w możliwie stabilnym stanie.

Projekty te będą uzupełnione przez działania z zakresu edukacji oraz promocji dobrych praktyk w odniesieniu do kwestii klimatycznych, ochrony zasobów wodnych oraz szeroko pojmowanego bezpieczeństwa ekologicznego.

Dla zapewnienia skuteczności oraz trwałości podejmowanych działań planowane przedsięwzięcia zostaną uzupełnione o działania związane z pilotażem w zakresie opracowania planów budowania odporności na zagrożenia i zmiany klimatu oraz tworzenia sieci współpracy z udziałem partnerów samorządowych.

Zmiany klimatu wywołujące skrajne zjawiska klimatyczne, takie jak silne wiatry, nawałnice, podtopienia czy pożary powodują coraz częstszą konieczność interwencji podejmowanych przez służby ratownicze. Wpływa to na szybsze zużywanie się sprzętu oraz podwyższenie kosztów akcji. Wsparcie przeznaczone będzie więc również na wyposażenie i wzmocnienie służb ratowniczych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof. Wyposażenie służb w nowoczesny sprzęt przyczyni się również do podniesienia jakości podejmowanych działań ratowniczych.

Podejmowane interwencje poprawią warunki hydrologiczne regionu, zwiększą możliwości przeciwdziałania skutkom różnego rodzaju zagrożeń, w tym związanych ze zmianami klimatu oraz ograniczą ich skutki, zwiększając odporność gospodarki regionu na wybrane zagrożenia, zwłaszcza na susze i powódzie. W miastach szczególne znaczenie będzie miało ograniczenie występowania zjawiska „miejskiej wyspy ciepła”, poprawa warunków aerosanitarnych, zagospodarowanie wód opadowych i ograniczenie hałasu.

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy województwa, osoby i podmioty prowadzące działalność rolniczą i gospodarczą.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; organy administracji rządowej; państwowe jednostki organizacyjne; państwowe osoby prawne; organizacje pozarządowe; partnerzy prywatni we współpracy z podmiotami publicznymi w przypadku projektów realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prywatnego; Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej; spółki wodne; lokalne partnerstwa wodne.

Dopuszcza się realizację projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość wykorzystania narzędzi terytorialnych. Ostateczna decyzja w zakresie zastosowania instrumentów zostanie określona w dokumencie „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych

2.3.1.2 WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
3	2(iv)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 26	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha		
3	2(iv)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 121	Powierzchnia objęta środkami ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi i niekontrolowanych pożarów)	ha		
3	2(iv)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 44	Pojemność obiektów małej retencji	m ³		
3	2(iv)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 41	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	szt.		

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
3	2(iv)	EFRR	słabiej rozwinięty		Objętość retencjonowanej wody	m ³					

2.3.1.2 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(iv)	058	7 044 942
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(iv)	059	7 044 942
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(iv)	060	108 610 181

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(iv)	01	

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(iv)	25	

3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(iv)	26	
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(iv)	27	
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(iv)	33	

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+¹⁰, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(iv)	03	122 700 065

2.3.2 CEL SZCZEGÓŁOWY 2(V) WSPIERANIE DOSTĘPU DO WODY ORAZ ZRÓWNOWAŻONEJ GOSPODARKI WODNEJ

2.3.2.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

Konieczna jest kontynuacja dotychczas prowadzonych działań w zakresie rozwoju infrastruktury służącej do zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w celu wypełnienia zobowiązań wynikających z dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Wsparciem zostaną objęte kompleksowe projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (oczyszczalnie i sieci) w ramach KPOŚK w aglomeracjach od 2 tys. do 10 tys. RLM, których realizacja pozwoli na spełnienie warunków zgodności z dyrektywą 91/271/EWG. Konieczne będzie uwzględnienie instalacji odwadniania i kompostowania osadów ściekowych w oczyszczalniach ścieków.

Ponadto wspierane będą projekty dotyczące infrastruktury wodociągowej, w szczególności w zakresie efektywnych (inteligentnych) sieci wodociągowych (w tym systemy pomiaru zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej, stacje uzdatniania wody, monitoring strat sieciowych - wycieków, instalacje monitoringowe). Szczególny nacisk zostanie położony na realizację stacji uzdatniania wody na obszarach wiejskich.

¹⁰ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

Realizacja zaplanowanych działań przyczyni się do zwiększenia liczby ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w efekcie czego nastąpi zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do wód podziemnych, powierzchniowych oraz gleby. Efektem wsparcia będzie również wzrost bezpieczeństwa dostarczania wody pitnej, poprawa jej jakości, ograniczenie strat i zwiększenie efektywności jej wykorzystania.

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy województwa.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; państwowe jednostki organizacyjne; organy władzy, administracji rządowej; przedsiębiorstwa; przedsiębiorstwa komunalne, lokalne partnerstwa wodne.

Dopuszcza się realizację projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość wykorzystania narzędzi terytorialnych. Ostateczna decyzja w zakresie zastosowania instrumentów zostanie określona w dokumencie „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Za dotacyjną formą wsparcia przemawia znaczenie inwestycji w rozwój infrastruktury do uzdatniania i dostarczania wody oraz odbierania

i oczyszczania ścieków dla poprawy stanu środowiska i jakości życia mieszkańców oraz prawdopodobna nieopłacalność ekonomiczna tych inwestycji. Nie bez znaczenia pozostają ograniczone możliwości finansowe sektora komunalnego, w tym do zaciągania dodatkowych zobowiązań finansowych.

2.3.2.2 WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
3	2(v)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 30	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	km		
3	2(v)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 31	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	km		
3	2(v)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 32	Wydajność nowo wybudowanych lub zmodernizowanych instalacji oczyszczania ścieków	RLM		

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
3	2(v)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 41	Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	osoby					

3	2(v)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 42	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	osoby					
---	------	------	--------------------	--------	--	-------	--	--	--	--	--

2.3.2.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(v)	062	3 563 258
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(v)	063	8 176 845
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(v)	065	7 000 000
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(v)	066	8 434 975

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(v)	01	

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(v)	03	

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

--	--	--	--	--	--

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+ , EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(v)	03	27 175 078

2.3.3 CEL SZCZEGÓŁOWY 2(VI) WSPIERANIE TRANSFORMACJI W KIERUNKU GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM I GOSPODARKI ZASOBOOSZCZĘDNEJ

2.3.3.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

Niezbędne jest kontynuowanie działań zgodnych z unijną hierarchią sposobów postępowania z odpadami w celu zmniejszenia ilości odpadów przekazywanych do składowania. Wspierane będą kompleksowe działania z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi (PSZOK, ZZO, kompostownie, sortownie, recykling, selektywna zbiórka) zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

Priorytetem jest zwiększenie poziomów recyklingu odpadów oraz zmniejszenie ilości składowanych odpadów.

Efektem realizacji powyższych działań będzie nowoczesna gospodarka odpadami, zgodna z unijną hierarchią sposobów postępowania z odpadami, tj. zapobieganie powstawaniu, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku, unieszkodliwianie. Wdrożenie nowoczesnej gospodarki odpadami przyniesie zarówno pozytywny efekt gospodarczy w postaci ponownego wykorzystania surowców i odzysk energii z odpadów, jak również polepszy jakość życia m.in. poprzez likwidację uciążliwości związanych ze składowaniem odpadów. Zaplanowane działania zgodne z unijną hierarchią sposobów postępowania z odpadami polegające także na wsparciu selektywnego zbierania odpadów pozwolą na zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie, efektem czego będzie zmniejszenie ilości odpadów ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania, tym samym przyczyniając się do osiągnięcia celu szczegółowego.

Zaplanowane jest również wspieranie przedsiębiorstw w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych - ekoinnowacje i zarządzanie efektywnością środowiskową w kierunku gospodarki zasobooszczędnej (np. programy czystszej produkcji, Ecolabel, zielona przedsiębiorczość, technologie bezodpadowe).

Możliwe będzie również wspieranie działań edukacyjnych i informacyjnych stanowiących element projektów inwestycyjnych.

Efektem wsparcia będą działania przyczyniające się do przejścia z gospodarki linearnej na gospodarkę o obiegu zamkniętym poprzez zwiększenie wydajności wykorzystania zasobów i ograniczenie powstawania odpadów.

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy województwa, jednostki samorządowe, przedsiębiorstwa.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; organizacje pozarządowe; przedsiębiorstwa; przedsiębiorstwa komunalne; podmiot wdrażający instrument finansowy.

Dopuszcza się realizację projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Nie planuje się zastosowania instrumentów finansowych w odniesieniu do projektów realizowanych w ramach usług komunalnych. Obszarem, w którym warto rozważyć wykorzystanie instrumentów zwrotnych jest wsparcie przedsiębiorstw, mające na celu ich transformację w kierunku GOZ. Pozostałe działania planowane do sfinansowania w tym celu szczegółowym, tj. kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu rozwoju gospodarki odpadami komunalnymi powinny być wspierane z wykorzystywaniem dotacji, ze względu na ich duże znaczenie do ograniczenia zanieczyszczeń oraz niepewność prowadzenia działalności gospodarczej w tym obszarze, która negatywnie wpływa na aktywność inwestycyjną firm zajmujących się gospodarką odpadami komunalnymi.

2.3.3.2 WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
3	2(vi)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 34	Dodatkowe zdolności w zakresie recyklingu odpadów	tony/rok		
3	2(vi)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 60	Liczba wspartych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK)	szt.		
3	2(vi)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	przedsiębiorstwa		

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
3	2(vi)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 47	Odpady poddane recyklingowi	tony/rok					
3	2(vi)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR103	Odpady zbierane selektywnie	tony/rok					

2.3.3.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vi)	067	14 000 000
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vi)	075	5 392 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vi)	01	
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vi)	03	

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vi)	33	

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+ , EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vi)	03	19 392 000

2.3.4 CEL SZCZEGÓŁOWY 2(VII) WZMACNIANIE OCHRONY I ZACHOWANIA PRZYRODY, RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ ORAZ ZIELONEJ INFRASTRUKTURY, W TYM NA OBSZARACH MIEJSKICH, ORAZ OGRANICZANIE WSZELKICH RODZAJÓW ZANIECZYSZCZENIA

2.3.4.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

Realizacja Celu szczegółowego wpłynie na poprawę ochrony obszarów przyrodniczych, poprzez przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej, przy jednoczesnym wzmacnianiu potencjału regionalnego i lokalnego wykorzystującego zasoby przyrodnicze. Kontynuacja działań realizowanych w latach 2014-2020 jest niezbędna by utrzymać dotychczas osiągnięte efekty. Wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia zwiększające potencjał przyrodniczy regionu poprzez działania bezpośrednio związane z ochroną siedlisk i gatunków, w szczególności na terenach parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, ochroną ex situ w ogrodach botanicznych i zoologicznych oraz projekty w zakresie zwalczania inwazyjnych gatunków obcych. Działania będą ukierunkowane przede wszystkim na zahamowanie spadku różnorodności biologicznej i ochronę siedlisk oraz cennych krajobrazów, jak również utrzymanie i odbudowę funkcji ekosystemów.

Ze względu na występujący problem zwiększonej presji wynikającej z nasilenia ekstremalnych zjawisk pogodowych, m.in. okresów suszy, fal upałów, gwałtownych opadów deszczu, porywistych wiatrów, szczególne znaczenie będą miały działania służące przygotowaniu ekosystemów leśnych i wodnych na występowanie tych zjawisk. Z punktu widzenia ochrony siedlisk najistotniejsze będą działania związane z utrzymaniem obszarów wodno-błotnych lub ich odtwarzaniem. Zamierza się również wspierać działania z zakresu aktywnej ochrony przyrody, w szczególności w odniesieniu do gatunków zwierząt, roślin i grzybów zmniejszających swą liczebność i narażonych na wyginięcie.

Istotne znaczenie będą miały działania rozwijające infrastrukturę związaną z właściwym ukierunkowaniem ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo – zapewniającą zarówno lepszą ochronę wartości przyrodniczych przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów, a jednocześnie przyczyniającą się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej tych obszarów. W związku z tym wspierane będą również działania zmierzające do lepszego zinwentaryzowania zasobów siedlisk i gatunków. Spowoduje to poprawę jakości i efektywności zarówno systemu zarządzania zasobami przyrody, jak i systemu ocen oddziaływania na środowisko oraz innych narzędzi planowania rozwoju na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Skuteczna ochrona zasobów różnorodności biologicznej i krajobrazu wymaga obiektywnej oceny i weryfikacji powierzchni chronionych.

Niezbędnym uzupełnieniem powyższych działań będą działania informacyjno-edukacyjne podnoszące świadomość mieszkańców w zakresie właściwych zachowań społecznych w odniesieniu do dziedzictwa przyrodniczego i walorów krajobrazowych regionu. W odniesieniu do prowadzonej działalności statutowej

podmiotów zarządzających obszarami chronionymi możliwe będzie wsparcie realizacji samodzielnych projektów edukacyjnych w oparciu o posiadaną bazę edukacyjną.

Wspierane będzie również doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej. Szczególnie tego rodzaju działalność będzie wspierana w odniesieniu do obszaru Rezerwatu Biosfery „Bory Tucholskie”.

W celu uzyskania informacji o elementach przyrody występujących na danym terenie wspierana będzie inwentaryzacja przyrodnicza. Przewiduje się także wsparcie związane z opracowaniem planów ochrony dla obszarów chronionych.

Wdrożenie powyższych założeń przyczyni się do zwiększenia stopnia ochrony obszarów cennych przyrodniczo, pozwalając jednocześnie na zrównoważone korzystanie z zasobów środowiska (działalność wykorzystująca lokalne zasoby przyrodnicze) i promowanie jego walorów. Działania związane z edukacją ekologiczną przełożą się natomiast na długofalowe efekty w postaci większej świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie użytkowania środowiska, zarządzania jego elementami oraz działania na rzecz jego ochrony.

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy województwa.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; organy administracji rządowej; państwowe jednostki organizacyjne; państwowe osoby prawne; przedsiębiorstwa; organizacje pozarządowe.

Dopuszcza się realizację projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych

2.3.4.2 WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
3	2(vii)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 70	Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony	ha		
3	2(vii)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 71	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.		

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
3	2(vii)	EFRR	słabiej rozwinięty		Do ustalenia na dalszym etapie prac						

2.3.4.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vii)	078	3 766 392
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vii)	079	22 000 000

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vii)	01	

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vii)	25	
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vii)	26	
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vii)	27	
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vii)	33	

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+ , EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	słabiej rozwinięty	2(vii)	03	25 766 392

2.4 PRIORYTET 4 SPÓJNY I DOSTĘPNY REGION

2.4.1 CEL SZCZEGÓŁOWY 3 (II) ROZWÓJ I UDOSKONALANIE ZRÓWNOWAŻONEJ, ODPORNEJ NA ZMIANY KLIMATU, INTELIGENTNEJ I INTERMODALNEJ MOBILNOŚCI NA POZIOMIE KRAJOWYM, REGIONALNYM I LOKALNYM, W TYM POPRAWĘ DOSTĘPU DO TEN-T ORAZ MOBILNOŚCI TRANSGRANICZNEJ

2.4.1.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

Wsparcie dotyczyć będzie głównie zakupu zeroemisyjnego taboru kolejowego dla potrzeb regionalnych połączeń kolejowych wykonywanych przez Województwo Kujawsko-Pomorskie. Działanie to powiązane jest bezpośrednio z planami rozwoju transportu niskoemisyjnego w województwie, które zamierza się w szerszym stopniu kontynuować w perspektywie 2021-2027. Inwestycje w obwodnice na drogach wojewódzkich oraz w sieć dróg niższej kategorii przyczynią się do poprawy zapewnienia spójności układu wewnętrznego infrastruktury drogowej co poprawi dostępność z terenu całego regionu do obydwu ośrodków stołecznych oraz do ośrodków powiatowych. Istniejąca potrzeba zapewnienia odpowiedniej łączności regionów i lokalnych społeczności oraz poprawa dostępności obszarów zmarginalizowanych z ważnymi ośrodkami społeczno-kulturalnymi zostanie zapewniona poprzez inwestycje w drogi powiatowe i gminne. Równolegle z wyprowadzaniem nadmiernego ruchu z miast poprzez budowę obwodnic na drogach wojewódzkich, inwestycje w miejscach/skrzyżowaniach niebezpiecznych przyczynią się do poprawy bezpieczeństwa drogowego. W przypadku inwestycji drogowych leżących poza siecią TEN-T realizowane będą działania zmierzające do połączenia komunikowanego obszaru z siecią TEN-T bądź stanowiące tzw. pierwszą/ostatnią milę (np. dojazd do terminali intermodalnych, dworców kolejowych, terenów inwestycyjnych, portów lotniczych). Wsparciem objęte będą projekty z zakresu infrastruktury drogowej w zakresie obwodnic na drogach wojewódzkich, dróg wojewódzkich w miastach prezydenckich oraz dróg niższej kategorii o wskazanej nośności 115 kN/oś z możliwością budowy infrastruktury dla rowerów jako element projektu dotyczącego infrastruktury drogowej bądź inwestycji w miejscach niebezpiecznych.

Projektom z zakresu infrastruktury drogowej będzie towarzyszyć dbałość o zachowanie i poprawa stanu istniejącej zieleni przydrożnej oraz wprowadzanie w pasie dróg nowych, brakujących nasadzeń.

Poprzez inwestycje w drogi powiatowe i gminne realizowana będzie wskazana w SRW zasada 60/90. Koncepcja ta zakłada, że z obszaru całego województwa przynajmniej jedna ze stolic powinna być osiągalna w transporcie publicznym w 90 minut, przy czym czas jazdy z siedzib powiatów nie powinien przekroczyć 60 min. Inwestycje w drogi lokalne znacznie poprawią jakość życia mieszkańców z obszarów zmarginalizowanych.

W odniesieniu do transportu publicznego nacisk zostanie położony na rozwój i poprawę zrównoważonej mobilności na szczeblu regionalnym i lokalnym, gdzie planowane jest wsparcie dotyczące m.in. zakupu taboru autobusowego wraz z niezbędną infrastrukturą do jego obsługi, rozwoju infrastruktury przystankowej oraz działań z zakresu integracji poszczególnych rodzajów transportu. Istotne jest zapewnienie warunków dostarczenia usług transportu publicznego adekwatnych do zdiagnozowanych potrzeb. W celu zapewnienia dostępności transportu publicznego, w szczególności na obszarach peryferyjnych, jak również wyrównania różnic w dostępie do transportu publicznego w całym regionie, zamierza się wspierać działania i rozwiązania to zapewniające (np. poprzez wprowadzenie usług transportowych typu „od drzwi do drzwi” lub „na żądanie”).

W obszarze transportu kolejowego wsparcie zostanie skierowane na zakup taboru kolejowego służącego przewozom pasażerskim wraz z niezbędną infrastrukturą do jego obsługi, co przyczyni się do zwiększenia

atrakcyjności transportu kolejowego i wpłynie na poprawę stanu środowiska naturalnego. Planowane jest również wsparcie działań dotyczących punktowej infrastruktury pasażerskiej (np. przystanki, wiaty, kładki dla pieszych oraz inne obiekty inżynieryjne) zapewniających dostępność do łatwego i samodzielnego korzystania z nich przez osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym np. osoby z niepełnosprawnościami i seniorów, realizowane będzie zgodnie z zasadą projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników.

Mając na względzie rozwój i poprawę zrównoważonej mobilności na szczeblu regionalnym i lokalnym planowane jest również wsparcie działań zmierzających do wprowadzenia integracji różnych gałęzi transportu, w tym system „biletu regionalnego”, system dynamicznej informacji pasażerskiej i wspólna organizacja transportu.

Planowane działania doprowadzą do podniesienia komfortu podróżowania i wpłyną na poprawę bezpieczeństwa transportu. Pozwolą również na zmianę funkcjonowania transportu publicznego poprzez zwiększenie częstotliwości kursowania, co podniesie jego atrakcyjność oraz wpłynie na jego pozytywne postrzeganie.

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy województwa.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: przedsiębiorstwa; jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; podmioty wykonujące w imieniu samorządu województwa zadania z zakresu przewozów regionalnych; zarządzający infrastrukturą kolejową.

Dopuszcza się realizację projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, integracji, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość wykorzystania narzędzi terytorialnych. Ostateczna decyzja w zakresie zastosowania instrumentów zostanie określona w dokumencie „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.4.1.2 WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
4	3(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 44	Długość nowych lub zmodernizowanych dróg – poza TENT	km		
4	3(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 46	Długość dróg przebudowanych lub modernizowanych – poza TENT	km		
4	3(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 120	Liczba wybudowanych obwodnic	szt.		
4	3(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty		Liczba przebudowanych miejsc/punktów niebezpiecznych	szt.		
4	3(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty		Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji pozamiejskiej	szt.		
4	3(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 112	Liczba zakupionych jednostek kolejowego taboru pasażerskiego	szt.		

Tabela 3: Wskaźniki rezultatów											
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
4	3(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 55	Użytkownicy nowo wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	Osoby - km/rok					
4	3(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 56	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze drogowej	Osobodni/rok					
4	3(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRR 22	Liczba osób korzystających z zakupionego lub zmodernizowanego kolejowego taboru pasażerskiego w ciągu roku	osoby/rok					

2.4.1.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	słabiej rozwinięty	3(ii)	089	20 240 000,00
4	EFRR	słabiej rozwinięty	3(ii)	090	40 480 000,00
4	EFRR	słabiej rozwinięty	3(ii)	093	141 680 000,00

4	EFRR	słabiej rozwinięty	3(ii)	107	34 613 267,00
4	EFRR	słabiej rozwinięty	3(ii)	108	13 709 249,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	słabiej rozwinięty	3(ii)	01	

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	słabiej rozwinięty	3(ii)	32	

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+¹¹, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	słabiej rozwinięty	3(ii)	03	250 722 516,00

¹¹ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.5 PRIORYTET 5 POTENCJAŁY ENDOGENICZNE REGIONU

2.5.1 CEL SZCZEGÓŁOWY 5(I) WSPIERANIE ZINTEGROWANEGO I SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ROZWOJU SPOŁECZNEGO, GOSPODARCZEGO I ŚRODOWISKOWEGO, KULTURY, DZIEDZICTWA NATURALNEGO, ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI I BEZPIECZEŃSTWA NA OBSZARACH MIEJSKICH.

2.5.1.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań:

W ramach celu, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami planowane jest wsparcie roli kultury i rozwój potencjałów endogenicznych regionu, jaki stanowią uzdrowiska i turystyka oraz rewitalizacja i odnowa przestrzeni publicznych w miastach.

Mimo bogatych zasobów dziedzictwa kulturowego i niewątpliwej atrakcyjności turystycznej części województwa, istnieje jeszcze duży potencjał prorozwojowy wymagający należytego wykorzystania/zagospodarowania. Przewiduje się wsparcie instytucji kultury w zakresie budowy, rozbudowy (wraz z wyposażeniem) oraz rozwoju i funkcjonowania. Sektor kultury stanowi istotny potencjał zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Oddziaływanie kultury na społeczeństwo jest ważne z punktu widzenia życia codziennego – uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych (zarówno w formie stacjonarnej jak i online) wpływa na wzrost kompetencji w różnych aspektach, przyczynia się do podniesienia jakości życia i poprawę dobrostanu społeczeństwa. Instytucje kultury w coraz większym stopniu stają się miejscami socjalizacji i integracji społecznej, gdzie poza udziałem w wydarzeniach kulturalnych, można rozwijać kontakty społeczne. Ich działalność i oferta jest ważna dla budowy społeczeństwa kreatywnego, tolerancyjnego, obywatelskiego, a także walki z wykluczeniem społecznym zwłaszcza wynikającym z rozluźnienia więzi społecznych i zaniku relacji sąsiedzkich. Nie można też pominąć funkcji edukacyjnej, którą coraz częściej instytucje kultury realizują, kierując swoją ofertę do dzieci i uczniów.

Istotne jest również wspieranie uzdrowisk, które zostały wskazane w SRW 2030+ jako wyzwanie rozwojowe województwa. O dofinansowanie będą mogły starać się projekty zakładające budowę, rozbudowę, modernizację i wyposażenie infrastruktury uzdrowiskowej oraz tworzenie urzędów leczenia uzdrowiskowego, przyczyniające się do podniesienia atrakcyjności miejscowości uzdrowiskowych.

W obszarze turystyki wsparciem objęte zostaną przede wszystkim projekty polegające na rozwoju infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej wraz z zakupem wyposażenia i sprzętu (np. zagospodarowanie turystyczne otoczenia zbiorników i cieków wodnych) oraz adaptacji obiektów do pełnienia funkcji turystycznych. Znaczną część środków skierowana zostanie na tworzenie, rozwój, udostępnianie oraz promocję parków kulturowych i szlaków kulturowych. Wsparcie ukierunkowane będzie na działania dotyczące tworzenia lub rozszerzania działalności istniejących tras i szlaków turystycznych różnych rodzajów, w tym budowę, przebudowę i rozbudowę infrastruktury poprawiającej dostępność obiektów i atrakcji turystycznych oraz zagospodarowanie ich bezpośredniego otoczenia (m.in. parkingi, ciągi komunikacyjne, infrastruktura dla niepełnosprawnych, zielona infrastruktura). Podjęte zostaną również działania na rzecz budowania marek i promowania produktów lokalnych, co sprzyjać będzie rozwojowi atrakcyjności turystycznej oraz wzrostowi potencjału społecznego i gospodarczego województwa.

W ramach celu szczegółowego (i) kontynuowana będzie rewitalizacja obszarów zdegradowanych, obejmująca kompleksowe działania mające na celu przeciwdziałanie degradacji przestrzeni zurbanizowanej i zjawiskom kryzysowym, pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych poprzez wzrost aktywności społecznej i gospodarczej oraz poprawę środowiska zamieszkania. Przewiduje się dofinansowanie m.in. inwestycji

dotyczących infrastruktury komunalnej, modernizacji zabudowy, uporządkowania przestrzeni publicznych, infrastruktury technicznej. Środki w ramach działań rewitalizacyjnych można będzie też wykorzystać na tworzenie systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego, takich jak m.in. monitoring, oświetlenie, dostosowywanie obiektów i przestrzeni do potrzeb mieszkańców, w szczególności seniorów, osób z niepełnosprawnościami, ale też np. kobiet w ciąży i z małymi dziećmi.

Ograniczenie występowania negatywnych zjawisk społecznych nastąpi poprzez realizację szerokiego spektrum inwestycji infrastrukturalnych prowadzących do aktywizacji społeczno-gospodarczej na zidentyfikowanym obszarze problemowym. Inwestycje te muszą być wpisane w szerszą koncepcję działań rewitalizacyjnych, a zatem nie mogą być celem samym w sobie. Projekty infrastrukturalne powinny przynajmniej pośrednio korespondować z planowanymi działaniami społecznymi, które razem będą stanowiły kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane na danym obszarze sfery problemowe i staną się źródłem szerszego oddziaływania.

Dla realizacji działań rewitalizacyjnych podstawą ubiegania się o środki będą gminne programy rewitalizacji uchwalane na podstawie *Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.*, pełniące funkcję strategii IIT. W przypadku gmin powyżej 30 tys. mieszkańców zakłada się obligatoryjne posiadanie GPR. Natomiast w przypadku miast do 30 tys. mieszkańców, które nie uchwalą GPR, zakłada się możliwość realizacji działań ujętych w strategii ZIT/OPPT polegających na odnowie przestrzeni publicznych.

W ramach projektów rewitalizacyjnych nie będzie możliwości realizowania projektów polegających na przebudowie i modernizacji infrastruktury dróg lokalnych w celu poprawy dostępności do rewitalizowanego obszaru. Nie przewiduje się również możliwości budowy nowych budynków.

Zakres wsparcia w ramach cs(i) musi wynikać ze strategii terytorialnych, o których mowa w art. 29 rozporządzenia ogólnego.

Główne grupy docelowe:

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy miast województwa kujawsko-pomorskiego wraz z ich otoczeniem funkcjonalnym, w tym miast zmarginalizowanych i tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; organy administracji rządowej; państwowe jednostki organizacyjne; organizacje pozarządowe; spółdzielnie mieszkaniowe; wspólnoty mieszkaniowe; towarzystwa budownictwa społecznego; przedsiębiorstwa; instytucje kultury; kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych; podmiot wdrażający instrument finansowy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to

będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wykazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

Cel szczegółowy będzie realizowany poprzez instrumenty terytorialne. Ostateczna decyzja w zakresie zastosowania instrumentów zostanie określona w dokumencie „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość zastosowania instrumentów finansowych w ramach projektów rewitalizacyjnych. Planuje się zastosowanie pożyczki z umorzeniem.

2.5.1.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
5	5(i)	EFRR		RCO 75	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuki		
				RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuki		
				PLRO 146	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
5	5(i)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i	odwiedzający/rok		2021			

					turystyczne objęte wsparciem						
--	--	--	--	--	------------------------------------	--	--	--	--	--	--

2.5.1.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5i	165	17 000 000,00
				166	30 000 000,00
				168	22 000 000,00

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(i)	01	
				05	

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(i)	01	
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(i)	02	
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(i)	03	
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(i)	17	

5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(i)	18	
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(i)	19	

Tabla 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(i)	-	-

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+¹², EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(i)	03	69 000 000,00

2.5.2 CEL SZCZEGÓŁOWY 5 (II) WSPIERANIE ZINTEGROWANEGO I SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ROZWOJU SPOŁECZNEGO, GOSPODARCZEGO I ŚRODOWISKOWEGO NA POZIOMIE LOKALNYM, KULTURY, DZIEDZICTWA NATURALNEGO, ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI I BEZPIECZEŃSTWA NA OBSZARACH INNYCH NIŻ MIEJSKIE

2.5.2.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

W ramach cs(ii) zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami planowane jest w szczególności wsparcie roli kultury i rozwój potencjałów endogenicznych regionu w zakresie turystyki oraz rewitalizacja i odnowa przestrzeni publicznych na obszarach wiejskich.

Sektor kultury stanowi istotny potencjał zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Oddziaływanie kultury na społeczeństwo jest ważne z punktu widzenia życia codziennego – uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych (zarówno w formie stacjonarnej jak i online) wpływa na wzrost kompetencji w różnych aspektach, przyczynia się do podniesienia jakości życia i poprawę dobrostanu społeczeństwa. Instytucje kultury w coraz większym stopniu stają się miejscami socjalizacji i integracji społecznej, gdzie poza udziałem w wydarzeniach kulturalnych, można rozwijać kontakty społeczne. Ich działalność i oferta jest ważna dla budowy społeczeństwa kreatywnego, tolerancyjnego, obywatelskiego, a także walki z wykluczeniem społecznym zwłaszcza wynikającym z rozluźnienia więzi społecznych i zaniku relacji

¹² W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

sąsiedzkich. Nie można też pominąć funkcji edukacyjnej, którą coraz częściej instytucje kultury realizują, kierując swoją ofertą do dzieci i uczniów.

Wsparcie instytucji kultury realizowane będzie w zakresie budowy, rozbudowy (wraz z wyposażeniem) oraz rozwoju i funkcjonowania. Dofinansowanie uzyskają projekty rozwijające czytelnictwo, w formule tworzenia/wspierania bibliotek lokalnych/medioteki, jako centrów życia społecznego. W obszarze turystyki wsparciem objęte zostaną przede wszystkim projekty polegające na rozwoju infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej wraz z zakupem wyposażenia i sprzętu (np. zagospodarowanie turystyczne otoczenia zbiorników i cieków wodnych) oraz adaptacji obiektów do pełnienia funkcji turystycznych. Znaczną część środków zostanie skierowana na tworzenie, rozwój, udostępnianie oraz promocję parków kulturowych i szlaków kulturowych. Wsparcie będzie też ukierunkowane też na działania dotyczące tworzenia lub rozszerzania działalności istniejących tras i szlaków turystycznych różnych rodzajów, w tym budowę, przebudowę i rozbudowę infrastruktury poprawiającej dostępność obiektów i atrakcji turystycznych oraz zagospodarowanie ich bezpośredniego otoczenia (m.in. parkingi, ciągi komunikacyjne, infrastruktura dla niepełnosprawnych, zielona infrastruktura). Podjęte zostaną również działania na rzecz budowania marek i promowania produktów lokalnych, co sprzyjać będzie rozwojowi atrakcyjności turystycznej oraz wzrostowi potencjału społecznego i gospodarczego województw.

W ramach celu szczegółowego (i) kontynuowana będzie rewitalizacja obszarów zdegradowanych, obejmująca kompleksowe działania mające na celu przeciwdziałanie degradacji przestrzeni i zjawiskom kryzysowym, pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych poprzez wzrost aktywności społecznej i gospodarczej oraz poprawę środowiska zamieszkania. Przewiduje się dofinansowanie m.in. inwestycji dotyczących infrastruktury komunalnej, modernizacji zabudowy, uporządkowania przestrzeni publicznych, infrastruktury technicznej. Środki w ramach działań rewitalizacyjnych można będzie też wykorzystać na tworzenie systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego, takich jak m.in. monitoring, oświetlenie, dostosowywanie obiektów i przestrzeni do potrzeb mieszkańców, w szczególności seniorów, osób z niepełnosprawnościami, ale też np. kobiet w ciąży i z małymi dziećmi.

Ograniczenie występowania negatywnych zjawisk społecznych nastąpi poprzez realizację szerokiego spektrum inwestycji infrastrukturalnych prowadzących do aktywizacji społeczno-gospodarczej na zidentyfikowanym obszarze problemowym. Inwestycje te muszą być wpisane w szerszą koncepcję działań rewitalizacyjnych, a zatem nie mogą być celem samym w sobie. Projekty infrastrukturalne powinny przynajmniej pośrednio korespondować z planowanymi działaniami społecznymi, które razem będą stanowiły kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane na danym obszarze sfery problemowe i staną się źródłem szerszego oddziaływania.

Dla realizacji działań rewitalizacyjnych podstawą ubiegania się o środki będą gminne programy rewitalizacji uchwalane na podstawie *Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.*, pełniące funkcję strategii IIT.

Możliwe będzie też uzyskanie dofinansowania projektów ujętych w strategiach ZIT/OPPT polegających na odnowie przestrzeni publicznych.

W ramach projektów rewitalizacyjnych nie będzie możliwości realizowania projektów polegających na przebudowie i modernizacji infrastruktury dróg lokalnych w celu poprawy dostępności do rewitalizowanego obszaru. Nie przewiduje się również możliwości budowy nowych budynków.

Zakres wsparcia w ramach cs 5(ii) musi wynikać ze strategii terytorialnych, o których mowa w art. 29 rozporządzenia ogólnego.

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy obszarów województwa kujawsko-pomorskiego, szczególnie mieszkańcy obszarów wiejskich zagrożonych trwałą marginalizacją.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; organy administracji rządowej; państwowe jednostki organizacyjne; organizacje pozarządowe; spółdzielnie mieszkaniowe; wspólnoty mieszkaniowe; towarzystwa budownictwa społecznego; przedsiębiorstwa; instytucje kultury; kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Cel szczegółowy będzie realizowany poprzez instrumenty terytorialne. Ostateczna decyzja w zakresie zastosowania instrumentów zostanie określona w dokumencie „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego nie planuje się zastosowania instrumentów finansowych

2.5.2.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)

5	5(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 75	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuki		
				RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuki		
				PLRO 146	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
5	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	Odwiedzający /rok					

2.5.2.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(ii)	165	7 000 000,00
				166	8 000 000,00
				168	16 000 000,00

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(ii)	01	31 000 000,00

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	04	
5	EFRR	słabiej rozwinięty	5(ii)	20	

Tabla 7: Wymiar 6 –uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	FERR	słabiej rozwinięty	5(ii)	-	-

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+ ¹³ , EFRR, Funduszu Spójności i FST					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	03	31 000 000,00

¹³ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.6 PRIORYTET 6 SPOŁECZNY WYMIAR REGIONU

2.6.1 CEL SZCZEGÓŁOWY 4 (V) ZAPEWNIENIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO OPIEKI ZDROWOTNEJ I WSPIERANIE ODPORNOŚCI SYSTEMÓW OPIEKI ZDROWOTNEJ, W TYM PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ, ORAZ WSPIERANIE PRZECHODZENIA OD OPIEKI INSTYTUCJONALNEJ DO OPIEKI RODZINNEJ I ŚRODOWISKOWEJ.

2.6.1.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań:

Kluczowym wyzwaniem dla systemu ochrony zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim, wobec wciąż identyfikowanego problemu dysproporcji w zakresie dostępności opieki zdrowotnej, są działania na rzecz wyrównywania różnic w dostępie do usług zdrowotnych, podejmowane adekwatnie do zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców regionu.

Zadania przewidziane do realizacji w ramach celu obejmują w szczególności:

- rozwój i dostosowanie regionalnej bazy szpitalnej przede wszystkim w priorytetowych dziedzinach medycyny lub dziedzinach wynikających z potrzeb epidemicznych, zidentyfikowanych na poziomie województwa lub kraju, w tym inwestycje w infrastrukturę,
- wsparcie infrastruktury ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (AOS) i podstawowej opieki zdrowotnej (POZ),
- zapewnienie większej dostępności do poradni specjalistycznych (AOS),
- wzmocnienie roli POZ/AOS w dostarczaniu usług zdrowotnych oraz poprawa efektywności i koordynacja opieki zdrowotnej,
- tworzenie nowych i rozwijanie istniejących ośrodków udzielających świadczeń zdrowotnych w ramach opieki psychiatrycznej,
- tworzenie nowych lub rozwijanie działalności ośrodków udzielających świadczeń realizowanych w ramach rehabilitacji medycznej,
- tworzenie nowych lub rozszerzenie działalności ośrodków udzielających świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej,
- tworzenie nowych lub rozszerzenie działalności ośrodków udzielających świadczeń w zakresie opieki paliatywnej i hospicyjnej, opieki geriatrycznej oraz usług opiekuńczo-leczniczych,
- doposażenie podmiotów leczniczych w wysokospecjalistyczny sprzęt medyczny i aparaturę medyczną, podjęcie interwencji mających na celu wzmocnienie odporności i wydolności systemu opieki zdrowotnej w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom związanym z chorobami zakaźnymi oraz ich skutkom.

Podejmowane będą wyłącznie przedsięwzięcia wynikające z określonych w skali regionu deficytów i potrzeb zidentyfikowanych na podstawie analizy sytuacji demograficznej i epidemiologicznej, a także faktycznego zapotrzebowania oraz dostępności infrastruktury ochrony zdrowia. Warunkiem realizacji inwestycji będzie zgodność z dokumentem „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027” oraz mapami potrzeb zdrowotnych oraz planami transformacji w obszarze zdrowia. Dodatkowo planowane do realizacji działania będą musiały być zgodne z Planem działań w sektorze zdrowia akceptowanym przez Komitet Sterujący ds. koordynacji EFSI w sektorze zdrowia.

Główne grupy docelowe:

Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego.

Katalog beneficjentów:

Podmioty lecznicze (publiczne, prywatne) udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych: samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej; przedsiębiorstwa; jednostki budżetowe; partnerzy prywatni we współpracy z podmiotami publicznymi w przypadku projektów realizowanych w formule partnerstwa publiczno-prywatnego; stowarzyszenia; podmioty lecznicze, dla których organem założycielskim jest samorząd zawodowy; samorządy gospodarcze i zawodowe.

Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Szczególne terytoria docelowe, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi:

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość wykorzystania narzędzi terytorialnych. Ostateczna decyzja w zakresie zastosowania instrumentów zostanie określona w dokumencie „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Przedsięwzięcia międzyregionalne i transnarodowe:

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych”.

2.6.1.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
6	4(v)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 133	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatów											
Prioritet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
6	4 (v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 73	Roczna liczba użytkowników w nowych lub zmodernizowanych placówkach opieki zdrowotnej	użytkowników/rok					

2.6.1.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(v)	128	105 120 000
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(v)	129	21 900 000

6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(v)	130	7 300 000
---	------	--------------------	------	-----	-----------

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(v)	01	

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(v)	32	13 432 000

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS¹⁴, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
				03	

2.6.2 CEL SZCZEGÓŁOWY 4(II) POPRAWA RÓWNEGO DOSTĘPU DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG SPRZYJAJĄCYCH WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA, SZKOLEŃ I UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE POPRZECZ ROZWÓJ ŁATWO DOSTĘPNEJ INFRASTRUKTURY, W TYM POPRZECZ WSPIERANIE ODPORNOŚCI W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA NA ODLEGŁOŚĆ ORAZ ON-LINE

2.6.2.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań:

W ramach celu szczegółowego, w związku ze zdiagnozowanymi potrzebami, wsparciem objęte zostaną inwestycje w infrastrukturę edukacyjną przyczyniające się do poprawy dostępności oraz jakości

¹⁴ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

świadczonych usług edukacyjnych, w tym w zakresie wychowania przedszkolnego, kształcenia ogólnego (podnoszenia sprawności fizycznej uczniów), kształcenia zawodowego.

W ramach celu szczegółowego realizowane będą inwestycje w infrastrukturę wychowania przedszkolnego. Wsparcie w tym zakresie ukierunkowane zostanie na tworzenie nowych miejsc w przedszkolach lub innych formach edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach charakteryzujących się słabym dostępem do edukacji przedszkolnej. Istotne będą także działania podnoszące jakość już funkcjonujących miejsc wychowania przedszkolnego.

Ponadto wsparciem objęte zostaną inwestycje w infrastrukturę edukacyjną szkół podstawowych, ponadpodstawowych prowadzących kształcenie ogólne służące wyrównywaniu szans w dostępie do nowoczesnej edukacyjnej bazy sportowej, w szczególności na obszarach wiejskich.

Dla poprawy jakości oraz dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy realizowane będą inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową szkół oraz centrów i placówek prowadzących kształcenie zawodowe lub ustawiczne, ukierunkowane m.in. na tworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w RIS.

W celu zwiększenia liczby wysoko wykwalifikowanych kadr oraz lepszego dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy wspierane będą projekty dotyczące infrastruktury uczelni zawodowych.

W ramach cs preferowane będą projekty zakładające wykorzystanie istniejącej infrastruktury. W uzasadnionych przypadkach, dopuszcza się jednak realizację projektów polegających na budowie nowych obiektów. Infrastruktura wsparta w przedmiotowym cs dostosowana będzie dla osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Główne grupy docelowe:

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; osoby fizyczne i prawne będące organami prowadzącymi: przedszkola lub inne formy edukacji przedszkolnej, szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie ogólne, szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie zawodowe lub ustawiczne; placówki doskonalenia nauczycieli; kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; organizacje pozarządowe; przedsiębiorstwa; uczelnie zawodowe.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to

będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych:

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość wykorzystania narzędzi terytorialnych. Ostateczna decyzja w zakresie zastosowania instrumentów zostanie określona w dokumencie „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe:

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.6.2.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
6	4(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 121	Liczba wspartych przedszkoli	sztuki		
6	4(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	PLRO 125	Liczba wspartych szkół	sztuki		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
6	4(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 70	Roczna liczba użytkowników w nowych lub zmodernizowanych	użytkownicy/ rok					

					wanych placówek opieki nad dziećmi						
6	4(ii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 71	Roczna liczba użytkowników w nowych lub zmodernizowanych placówkach oświatowych	użytkownicy/ rok					

2.6.2.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW PROGRAMU (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod interwencji	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(ii)	121	6 792 500,00
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(ii)	122	10 497 500,00
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(ii)	123	4 528 333,00
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(ii)	124	12 181 667,00

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(ii)	01	34 000 000

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(ii)		

Tabla 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(ii)		

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar równości płci EFS+15, EFRR, Funduszu Spójności i FST					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(ii)		

---

15 W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.6.2 CEL SZCZEGÓŁOWY 4 (III) WSPIERANIE WŁĄCZENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO SPOŁECZNOŚCI MARGINALIZOWANYCH, GOSPODARSTW DOMOWYCH O NISKICH DOCHODACH ORAZ GRUP W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI, W TYM OSÓB O SZCZEGÓLNYCH POTRZEBACH, DZIĘKI ZINTEGROWANYM DZIAŁANIOM OBEJMUJĄCYM USŁUGI MIESZKANIOWE I USŁUGI SPOŁECZNE

2.6.2.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego, w związku ze zdiagnozowanymi potrzebami, wsparciem objęte zostaną inwestycje w infrastrukturę społeczną przyczyniające się do poprawy dostępności oraz jakości świadczonych usług społecznych.

Interwencja, zaplanowana w cs, skierowana zostanie na wsparcie infrastruktury społecznej związanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej oraz deinstytucjonalizacji usług.

W szczególności realizowane będą działania polegające na tworzeniu lub rozwijaniu infrastruktury na potrzeby różnych form mieszkaniowych, w tym m.in. mieszkań wspomaganych lub chronionych adresowanych do różnych grup osób, w tym m.in. opuszczających pieczę zastępczą/młodzieżowe ośrodki wychowawcze/młodzieżowe ośrodki socjoterapii, osób z niepełnosprawnością, a także osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Istotne znaczenie będą miały również inwestycje w infrastrukturę na potrzeby realizacji usług w środowisku, w tym m.in. w formach dziennych (np. dzienne domy pobytu, środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy). Ponadto w celu szczegółowym przewiduje się również możliwość podjęcia działań mających na celu dostosowanie/przekształcanie infrastruktury placówek całodobowych o charakterze długoterminowym do realizacji nowych usług o charakterze dziennym lub środowiskowym z uwzględnieniem zasad deinstytucjonalizacji. Dofinansowanie uzyskają także inwestycje w infrastrukturę placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzinnych form pieczy zastępczej. Wsparciem objęte zostaną również działania ukierunkowane na tworzenie oraz rozwijanie infrastruktury przeznaczonej dla osób bezdomnych (np. schroniska, noclegownie, ogrzewalnie).

W ramach cs preferowane będą projekty zakładające wykorzystanie istniejącej infrastruktury.

W uzasadnionych przypadkach, dopuszcza się jednak realizację projektów polegających na budowie nowych obiektów. Infrastruktura wsparta w przedmiotowym cs dostosowana będzie dla osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz samorządowe jednostki organizacyjne; organizacje pozarządowe; kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.6.2.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
6	4(iii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 70	Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki społecznej (innych niż mieszkania)	osoby/rok		
6	4(iii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 65	Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych	osoby		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]

6	4(iii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 74	Roczna liczba użytkowników w nowych lub zmodernizowanych placówek opieki społecznej	użytkownicy/rok					
6	4(iii)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 67	Roczna liczba użytkowników w nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych	użytkownicy/rok					

2.6.2.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW PROGRAMU (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod interwencji	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(iii)	126	19 000 000
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(iii)	127	

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(iii)	01	19 000 000

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(iii)		

Tabla 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
---	--	--	--	--	--

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(iii)		

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar równości płci EFS+¹⁶, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(iii)		

2.6.3 CEL SZCZEGÓŁOWY 4(VI) WZMACNIANIE ROLI KULTURY I ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI W ROZWOJU GOSPODARCZYM, WŁĄCZENIU SPOŁECZNYM I INNOWACJACH SPOŁECZNYCH

2.6.3.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań:

Realizacja celu szczegółowego służyć będzie z jednej strony zachowaniu dziedzictwa naturalnego i kulturowego oraz rozwojowi zasobów kultury, z drugiej bardziej efektywnemu ich wykorzystaniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, jako źródła realnych korzyści ekonomicznych.

Wspierana będzie ochrona dziedzictwa kulturowego, obiekty zabytkowe i o znaczeniu historycznym, a także rozwój instytucji kultury z uwzględnieniem funkcji aktywizujących społeczność regionalną. Środki zostaną skierowane w szczególności na restaurację i konserwację obiektów o znaczeniu regionalnym wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze Województwa Kujawsko-Pomorskiego, w tym obiektów unikatowych, wyróżniających region na tle kraju. Działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego regionu przyczynią się do wzmocnienia tożsamości regionalnej oraz zabezpieczenia obiektów o wysokiej wartości historycznej, co pozwoli nie tylko chronić i pielęgnować ten element kultury, ale także wpłynie na jego uatrakcyjnienie i przyczyni się do tworzenia przewag konkurencyjnych regionu w celu przyciągnięcia turystów.

Istotną rolę w budowaniu bazy kulturowej regionu odgrywają samorządowe instytucje kultury działające w różnych sferach i obszarach życia kulturalnego. Wsparcie instytucji kultury będzie miało na celu nadanie lub rozwinięcie ich funkcji kulturowych oraz poprawę efektywności działania, poprzez inwestycje polegające m.in. budowie/rozbudowie, remoncie, wyposażeniu oraz rozwoju funkcjonowania.

W ramach celu dofinansowaniem objęta zostanie organizacja wydarzeń kulturalnych, artystycznych i interdyscyplinarnych, niektórych o znaczeniu regionalnym, innych o randze krajowej i/lub międzynarodowej, będących lub mających potencjał stać się rozpoznawalną marką regionu, stanowiących czynnik stymulujący rozwój społeczny i gospodarczy, przyczyniających się do budowy tożsamości regionalnej.

¹⁶ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

Interwencja ukierunkowana na wsparcie kultury przyczyni się do stworzenia właściwych, dostosowanych do każdego mieszkańca województwa warunków umożliwiających korzystanie z oferty kulturalnej, poprawi dostęp do kultury, co wpłynie na zminimalizowanie nierówności społecznych, czego efektem będzie wzrost udziału społeczeństwa w życiu kulturalnym oraz rozwój kontaktów społecznych. Realizowane inwestycje oprócz osiągnięcia efektów społecznych, będą także pozytywnie wpływać na wzrost gospodarczy regionu. Zwiększenie atrakcyjności oferty kulturalnej, przełoży się na zwiększenie ruchu turystycznego, natomiast rozszerzenie działalności kulturalnej - na tworzenie nowych miejsc pracy.

W kontekście powyższego istotnym jest finansowanie przedsięwzięć w obszarze kultury i dziedzictwa kulturowego o strategicznym znaczeniu, które w widoczny sposób przyczynią się do zachowania tożsamości regionalnej przy jednoczesnym kreowaniu nowego wizerunku województwa, w trybie niekonkurencyjnym.

Wspierane projekty muszą znajdować się w *Wykazie projektów kluczowych w SRW*.

Główne grupy docelowe

Grupę docelową stanowią: mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego, turyści.

Potencjalni beneficjenci wsparcia to: samorząd województwa kujawsko-pomorskiego i samorządowe jednostki organizacyjne.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wykazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego nie planuje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.6.3.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
6	4(vi)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuki		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
6	4(vi)	EFRR	słabiej rozwinięty	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	Odwiedzający /rok					

2.6.3.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(vi)	166	45 929 757,00

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania
--

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFRR	słabiej rozwinięty	4(vi)	01	45 929 757,00

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	33	45 929 757,00

Tabla 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	09	45 929 757,00

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+¹⁷, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFRR	Słabiej rozwinięty	4vi	03	45 929 757,00

¹⁷ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.7 PRIORYTET 7 ROZWÓJ LOKALNY REGIONU

☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych

2.7.1 CEL SZCZEGÓŁOWY (5II) WSPIERANIE ZINTEGROWANEGO I SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ROZWOJU SPOŁECZNEGO, GOSPODARCZEGO I ŚRODOWISKOWEGO, NA POZIOMIE LOKALNYM, KULTURY, DZIEDZICTWA NATURALNEGO, ZRÓWNOWAŻONEJ TURYSTYKI I BEZPIECZEŃSTWA NA OBSZARACH INNYCH NIŻ MIEJSKIE

2.7.1.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań:

W ramach RLKS realizowane będą działania wynikające z lokalnych strategii rozwoju i zgłaszane przez lokalną społeczność. W oparciu o doświadczenia z perspektywy finansowej 2014-2020 oraz wstępne informacje od lokalnej społeczności IZ zakłada, że wsparcie będzie skierowane między innymi do: seniorów, młodych, lokalnych artystów i lokalnych liderów kultury, animatorów życia kulturalnego, osób zajmujących się edukacją pozaszkolną, przedsiębiorców związanych z tworzeniem i rozwojem marki lokalnej i markowego produktu lokalnego.

Działania będą mogły być łączone (w jednym projekcie ujęte zostaną działania skierowane zarówno do seniorów jak i osób młodych, czy też połączona kultura z edukacją lub przedsiębiorczością).

Ze względu na oddolny charakter RLKS ostateczny zakres działań zostanie określony dopiero po zakończeniu konkursu na wybór LSR i będzie wynikał z potrzeb ujętych w strategiach, które zostały wybrane do realizacji.

W obszarach wsparcia w RLKS zostanie zachowana demarkacja ze wsparciem w ramach inicjatywy LEADER oraz działaniami realizowanymi w ramach działań priorytetu 8, w celu uniknięcia konkurowania o beneficjentów.

Do wszystkich projektów realizowanych w ramach RLKS będą miały zastosowanie uproszczone metody rozliczania.

RLKS będzie realizowany w formule bezpośredniej jednakże IZ zastrzega sobie możliwość wprowadzenia również, w niewielkim zakresie, formuły pośredniej.

Nie przewiduje się zastosowania funduszu wiodącego (przy realizacji projektów będą obowiązywały zasady funduszu finansującego).

Główne grupy docelowe

Grupę docelową tworzą wszyscy mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju.

Potencjalnie beneficjenci to: LGD, JST i ich związki oraz stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, mikro i małe przedsiębiorstwa, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji;

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wykazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego zostaną wykorzystane narzędzia terytorialne.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego nie planuje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.7.1.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
7	5(ii)	EFS +	słabiej rozwinięty	RCO 80	Wspierane strategię rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Szt.		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatów

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi
7											

2.7.1.3 ORIENTACYJNY PODZIAŁ ZASOBÓW PROGRAMU (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
7	EFS +	słabiej rozwinięty	5(ii)	169	52 602 730

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
7	EFS +	słabiej rozwinięty	5(ii)	01	52 602 730

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
7	EFS +	Słabiej rozwinięty	5(ii)	10, 12	52 602 730

Tabla 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)

7	EFS+	Słabiej rozwinięty	5(ii)	07, 08	52 602 730
---	------	--------------------	-------	--------	------------

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+ , EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	5(ii)	-	-

2.8 PRIORYTET 8 REGION BLISKI MIESZKAŃCOM

X Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych

2.8.1 CEL SZCZEGÓŁOWY 4(A) POPRAWA DOSTĘPU DO ZATRUDNIENIA I DZIAŁAŃ AKTYWIZUJĄCYCH DLA WSZYSTKICH OSÓB POSZUKUJĄCYCH PRACY, W SZCZEGÓLNOŚCI OSÓB MŁODYCH, ZWŁASZCZA POPRZEC WDRAŻANIE GWARANCJI DLA MŁODZIEŻY, DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH ORAZ GRUP ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY, JAK RÓWNIEŻ DLA OSÓB BIERNYCH ZAWODOWO, A TAKŻE POPRZEC PROMOWANIE SAMOZATRUDNIENIA I EKONOMII SPOŁECZNEJ

2.8.1.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

Celem interwencji będzie wsparcie w zakresie aktywizacji zawodowej osób powyżej 18 roku życia poszukujących pracy, w tym do osób, których sytuacja na rynku pracy jest niestabilna lub niepewna (działania skierowane do klientów publicznych służb zatrudnienia będą zgodne z ustawą w przedmiotowym zakresie).

Uczestnicy projektów otrzymają wysokiej jakości ofertę wsparcia, obejmującą zastosowanie dostępnych narzędzi, np. instrumentów i usług rynku pracy, które zostaną indywidualnie zdiagnozowane w celu poprawy ich sytuacji na rynku pracy lub uzyskania zatrudnienia. Powyższe wsparcie będzie realizowane m.in. poprzez zastosowanie usług doradczych, poradnictwa i pośrednictwa pracy, instrumentów i usług rynku pracy służących nabywaniu, podwyższeniu lub dostosowaniu kompetencji i kwalifikacji zgodnie z oczekiwaniami i zdiagnozowanymi potrzebami pracodawców ukierunkowane na wzmocnienie ich potencjału i konkurencyjności, działania służące zdobyciu doświadczenia zawodowego oraz wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Dodatkowo będą zastosowane mechanizmy wpływające na utworzenie nowych miejsc pracy oraz utrzymania istniejących miejsc.

Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

Kompleksowe wsparcie w zakresie aktywizacji zawodowej oraz poprawy sytuacji na rynku pracy obejmujące m.in.:

- pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy;
- działania ukierunkowane na nabywanie, podnoszenie i rozwijanie kwalifikacji i kompetencji; w tym umożliwienie potwierdzania kwalifikacji rynkowych ujętych w ZSK;
- działania ukierunkowane na nabywanie doświadczenia zawodowego;
- działania związane z udzielaniem wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej;
- działania z zakresu mobilności zawodowej i terytorialnej (dodatki/granty relokacyjne, itp.);
- działania ukierunkowane na tworzenie miejsc pracy, w tym refundacja części kosztów wynagrodzenia oraz pokrycie kosztów utworzenia miejsca pracy;
- działania mające na celu niwelowanie barier jakie napotykają osoby z niepełnosprawnościami w zakresie zdobycia i utrzymania zatrudnienia, m.in. poprzez finansowanie pracy asystenta osoby niepełnosprawnej, którego praca spełnia standardy wyznaczone dla takiej usługi i doposażenie stanowiska pracy do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Główne grupy docelowe

Osoby potrzebujące wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej/ polepszenia sytuacji na rynku pracy, w tym:

- klienci publicznych służb zatrudnienia, w szczególności:
- osoby powyżej 50 roku życia,
- osoby poniżej 34 roku życia,
- kobiety,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby długotrwale bezrobotne,
- osoby o niskich kwalifikacjach,
- ubogie pracujące,
- zatrudnione na umowach krótkoterminowych i/lub pracujący w ramach umów cywilno-prawnych.

Potencjalni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Obszar całego województwa.

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.8.1.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
8	4a	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO02	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (osoby)	osoby		
8	4a	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO07	Liczba osób w wieku 18-29 lat objętych wsparciem w programie (osoby)	osoby		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatów											
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
8	4a	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (osoby)	osoby					
8	4a	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny	osoby					

					rachunek, po opuszczeniu programu (osoby)						
8	4a	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR05	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, 6 miesięcy po opuszczeniu programu (osoby)	osoby					

2.8.1.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4a	134	73 850 788,00

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4a	01	73 850 788,00

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4a		
---	------	--------------------	----	--	--

Tabla 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4a		

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+¹⁸, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4a		

2.8.2 CEL SZCZEGÓŁOWY 4(D) WSPIERANIE DOSTOSOWANIA PRACOWNIKÓW, PRZEDSIĘBIORSTW I PRZEDSIĘBIORCÓW DO ZMIAN, WSPIERANIE AKTYWNEGO I ZDROWEGO STARZENIA SIĘ ORAZ ZDROWEGO I DOBRZE DOSTOSOWANEGO ŚRODOWISKA PRACY, KTÓRE UWZGLĘDNIĄ ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA

2.8.2.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

Celem interwencji będzie realizacja wsparcia w obszarze adaptacyjności obejmująca:

1. Wsparcie przedsiębiorców/pracodawców i ich pracowników w systemie popytowym poprzez finansowanie usług rozwojowych. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):
  - szkolenia, doradztwo oraz studia dla pracowników zgodne z oczekiwaniami i zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw/pracodawców ukierunkowane na wzmocnienie ich potencjału i konkurencyjności;
  - szkolenia i doradztwo dla właścicieli i kadry zarządzającej przedsiębiorstw/pracodawców wspomagające proces zmiany danego przedsiębiorstwa/pracodawcy, w tym przekształcenia profilu działalności czy optymalizacji procesów zarządzania.
2. Adaptację środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników. Dodatkowo wsparcie pracodawców we wprowadzaniu elastycznych form zatrudnienia, w tym we wprowadzaniu pracy zdalnej. Wsparcie będzie dotyczyło realizacji działań ukierunkowanych na poprawę warunków pracy osób pracujących na regionalnym

¹⁸ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

rynku pracy. Zaplanowano kompleksowe działania odpowiadające na potrzeby pracodawców. Realizowane formy wsparcia mają przyczynić się do stworzenia możliwości wpływających na stworzenie w miejscu pracy warunków, które wpłyną m.in. na stabilność zatrudnienia. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

- adaptacja miejsca pracy do indywidualnych potrzeb pracodawców i pracowników, w tym w zakresie doposażenia i wyposażenia stanowiska pracy, działania związane z zastosowaniem elastycznych form zatrudnienia, w tym np. wprowadzenie pracy zdalnej;
- działania związane z udzielaniem bonów zatrudnieniowych;
- rozwój usług w zakresie pośrednictwa (np. finansowanie kosztów profesjonalnych usług pośrednictwa pracy pracodawcy/osobom poszukującym pracy, pozyskiwanie pracowników, finansowanie kosztów rekrutacji);
- wydłużanie wieku aktywności zawodowej (w tym np. karty medyczne/karty na zajęcia rekreacyjno-sportowe);
- wydłużenie aktywności zawodowej osób w wieku emerytalnym m.in. poprzez system zachęt dla:
  - 1) osób w wieku emerytalnym, które zdecydują się na wydłużenie aktywności zawodowej,
  - 2) pracodawców, np. poprzez dofinansowanie szkoleń czy wynagrodzenia tych osób. Niezbędna jest również promocja korzyści i dobrych praktyk w tym zakresie wśród obu ww. grup;
- organizacja/finansowanie kosztów dojazdu dla pracowników za pośrednictwem pracodawcy.

3. Outplacement dla pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracownika oraz osób odchodzących z rolnictwa.

Działania ukierunkowane na przezwyciężanie negatywnych skutków wynikających z sytuacji gospodarczej i umożliwiające złagodzenie procesów restrukturyzacyjnych. Stąd też zaplanowano wsparcie o charakterze outplacementowym dla pracowników. *Przykłady przedsięwzięć: (m.in.):*

- kompleksowe programy outplacementowe obejmujące m.in. szkolenia, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, staże przygotowujące do podjęcia pracy w nowym zawodzie, studia podyplomowe, poradnictwo psychologiczne, subsydiowane zatrudnienie, dodatek relokacyjny, wsparcie finansowe dla osób planujących rozpocząć działalność gospodarczą, doradztwo, wsparcie pomostowe.

Ponadto celem interwencji będzie realizacja wsparcia w obszarze zdrowia obejmująca:

1. Opracowanie i wdrożenie regionalnych programów zdrowotnych dla specyficznych jednostek chorobowych zdefiniowanych jako istotny problem zdrowotny regionu.

Wsparcie będzie obejmowało opracowanie i wdrożenie regionalnych programów zdrowotnych oraz działania zwiększające zgłoszenia na badania profilaktyczne. Realizowane będą działania, które przyczynią się do poprawy stanu zdrowia zasobów pracy, podniesienia świadomości w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz wydłużenia aktywności zawodowej osób pracujących i osób zagrożonych trwałym wykluczeniem z rynku pracy. Przewidywanymi efektami realizacji interwencji będzie zwiększenie dostępności do programów zdrowotnych i badań profilaktycznych dla mieszkańców regionu przyczyniających się do efektywnego wykorzystania zasobów pracy i wzrostu wydajności zasobów pracy w regionie. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

- opracowanie i wdrożenie regionalnych programów zdrowotnych w zakresie chorób cywilizacyjnych;
- działania zwiększające zgłoszenia na badania profilaktyczne;
- opracowanie i wdrożenie programów zdrowotnych.

2. Działania ukierunkowane na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, w tym działania szkoleniowe.

Wsparcie będzie dotyczyło realizacji działań ukierunkowanych na poprawę warunków pracy osób pracujących na regionalnym rynku pracy. Planuje się także wsparcie działań polegających na przekwalifikowaniu pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na

zdrowie oraz działania ukierunkowane na eliminowanie czynników ryzyka stanowiących istotne zagrożenie dla zdrowia w miejscu pracy. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

- programy przekwalifikowania, szkolenia i doradztwo ukierunkowane na nabycie nowych lub zmianę kwalifikacji lub kompetencji dla osób narażonych na pogorszenie się zdrowia w związku ze specyfiką wykonywanej pracy lub długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, w tym pracujących w warunkach szkodliwych, ukierunkowane na kontynuowanie pracy na stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia,
- działania ukierunkowane na poprawę ergonomii pracy, środowiska pracy,
- rozwiązania organizacyjne i działania służące minimalizowaniu negatywnych czynników narażających pracowników na utratę zdrowia,
- finansowanie dodatkowych pakietów badań podczas badań okresowych wykraczających poza minimalny zakres badań okresowych, itp.

Główne grupy docelowe

- przedsiębiorcy;
- pracodawcy;
- pracownicy;
- osoby zwolnione w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy, przewidziane do zwolnienia lub zagrożone zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy;
- osoby odchodzące z rolnictwa;
- mieszkańcy regionu (zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami);
- osoby dorosłe w wieku aktywności zawodowej, w szczególności ze zidentyfikowanych grup największego ryzyka;
- podmioty lecznicze udzielające świadczeń zdrowotnych;
- pracownicy/współpracownicy podmiotów świadczących usługi w obszarze zdrowia.

Potencjalni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem , z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Obszar całego województwa.

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.8.2.2 WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
8	4d	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	PLDKCO01	Liczba osób objętych programem polityki zdrowotnej (osoby)	osoby		
8	4d	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	PLDCO04	Liczba pracowników mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych) objętych usługą rozwojową (osoby)	osoby		
8	4d	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	EECO19	Liczba objętych wsparciem mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych) (przedsiębiorstwa)	przedsiębiorstwa		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatów

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
8	4d	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	PLDCR01	Liczba pracowników, którzy uzyskali kwalifikacje w wyniku uczestnictwa w usłudze rozwojowej (osoby)	osoby					
8	4d	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	PLDCR03	Liczba osób, które dzięki wsparciu w obszarze zdrowia podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie (osoby)	osoby					
8	4d	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	EECR06	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu (osoby)	osoby					

2.8.2.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	4d	140	17 906 630,00
8	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	4d	146	
8	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	4d	144	14 242 582,00
8	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	4d	147	

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	4d	01	32 149 212,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	4d		

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	4d		

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+19, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	4d		

2.8.3 CEL SZCZEGÓŁOWY 4(F) WSPIERANIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO DOBREJ JAKOŚCI, WŁĄCZAJĄCEGO KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA ORAZ MOŻLIWOŚCI ICH UKOŃCZENIA, W SZCZEGÓLNOŚCI W ODNIESIENIU DO GRUP W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI, OD WCZESNEJ EDUKACJI I OPIEKI NAD DZIECKIEM PRZEZ OGÓLNE I ZAWODOWE KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE, PO SZKOLNICTWO WYŻSZE, A TAKŻE KSZTAŁCENIE I UCZENIE SIĘ DOROSŁYCH, W TYM UŁATWIANIE MOBILNOŚCI EDUKACYJNEJ DLA WSZYSTKICH I DOSTĘPNOŚCI DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

2.8.3.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

Wsparcie na rzecz wychowania przedszkolnego:

Celem interwencji jest poprawa jakości edukacji przedszkolnej, a także tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

- tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego i ich bieżące funkcjonowanie;
- wsparcie istniejących placówek wychowania przedszkolnego w zakresie poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych;
- wsparcie dla przedstawicieli kadry placówek wychowania przedszkolnego ukierunkowane m.in. na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji lub udzielanie pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych;
- dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub realizacja dodatkowej oferty edukacyjnej i specjalistycznej;
- diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci oraz udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom;
- działania wynikające z wychowawczej, wspierającej i społecznej funkcji ośrodka wychowania przedszkolnego oraz z zakresu profilaktyki problemów dzieci (w tym edukacja prozdrowotna).

Wsparcie z lit. a, b i d może być realizowane samodzielnie w projektach. Wsparcie z lit. c, e i f ma charakter uzupełniający.

Wsparcie na rzecz kształcenia ogólnego:

Celem interwencji jest podniesienie efektywności i jakości kształcenia ogólnego. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

1. wsparcie dla uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego w zakresie m.in.:

- kompetencji kluczowych (w tym cyfrowych), społecznych, społeczno-emocjonalnych, umiejętności podstawowych i przekrojowych (transferowalnych);

¹⁹ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

- staży uczniowskich;
- diagnozowania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- działań wynikających z wychowawczej, wspierającej i społecznej funkcji szkoły oraz z zakresu profilaktyki problemów (w tym edukacja prozdrowotna i ekologiczna);
- doradztwa zawodowego;
- działań przeciwdziałających przedwczesnemu opuszczeniu systemu oświaty;
- edukacji włączającej;
- wdrażania nowatorskich metod nauczania.

2. wsparcie dla przedstawicieli kadry szkół i placówek kształcenia ogólnego w zakresie m.in.:

- doskonalenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych;
- doskonalenia kompetencji kluczowych (w tym cyfrowych), społeczno-emocjonalnych i umiejętności przekrojowych (transferowalnych);
- udzielania pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych;
- doradztwa zawodowego;
- edukacji włączającej;
- wdrażania nowatorskich metod nauczania.
- wsparcie dla szkół i placówek kształcenia ogólnego w zakresie m.in.:
zewnętrznego wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego;
- doposażenia w sprzęt i pomoce dydaktyczne niezbędne dla uczniów i przedstawicieli kadry;
- edukacji włączającej;
- wdrażania nowatorskich metod nauczania.

Wsparcie na rzecz kształcenia zawodowego

Celem interwencji jest podniesienie efektywności i jakości kształcenia zawodowego oraz zwiększenie integracji szkolnictwa branżowego z rynkiem pracy. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

1. wsparcie dla uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego w zakresie m.in.:

- podnoszenia umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych zgodnych z zapotrzebowaniem rynku pracy;
- zdobywania doświadczenia zawodowego, w tym kształcenie praktyczne na rzeczywistych stanowiskach pracy;
- kompetencji kluczowych (w tym cyfrowych), społecznych, społeczno-emocjonalnych, umiejętności podstawowych i przekrojowych (transferowalnych);
- diagnozowania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- działań wynikających z wychowawczej, wspierającej i społecznej funkcji szkoły oraz z zakresu profilaktyki problemów (w tym edukacja prozdrowotna i ekologiczna);
- doradztwa zawodowego;
- edukacji włączającej;
- wdrażania nowatorskich metod nauczania.

2. wsparcie dla przedstawicieli kadry szkół i placówek kształcenia zawodowego w zakresie m.in.:

- doskonalenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych;
- pogłębiania współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym;
- doskonalenia kompetencji kluczowych (w tym cyfrowych), społeczno-emocjonalnych i umiejętności przekrojowych (transferowalnych);
- udzielania pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych;
- doradztwa zawodowego;
- edukacji włączającej;

- wdrażania nowatorskich metod nauczania.
- 3. wsparcie dla szkół i placówek kształcenia zawodowego w zakresie m. in.:
  - tworzenia warunków odzwierciedlających rzeczywiste warunki pracy;
  - wzmocnienia cyfryzacji;
  - doposażenia w sprzęt i pomoce dydaktyczne niezbędne dla uczniów i przedstawicieli kadry;
  - zewnętrznego wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego;
  - edukacji włączającej;
  - wdrażania nowatorskich metod nauczania.
- 4. wsparcie dla otoczenia społeczno-gospodarczego w zakresie m. in.:
  - podnoszenia kwalifikacji lub kompetencji opiekunów stażystów;
  - włączenia w system egzaminów zawodowych oraz czeladniczych.

Działania z zakresu wsparcia szkół, uczniów i przedstawicieli kadry w dostarczaniu usług doradztwa zawodowego.

Pomoc stypendialna dla uczniów w szkołach kształcenia ogólnego, jak i kształcenia zawodowego w zakresie przedmiotów zawodowych.

Główne grupy docelowe

- dzieci w wieku przedszkolnym;
- przedstawiciele kadry placówek wychowania przedszkolnego;
- rodzice dzieci w wieku przedszkolnym;
- przedszkola, inne formy wychowania przedszkolnego, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych/zespoły szkolno-przedszkolne;
- uczniowie i wychowankowie szkół i placówek kształcenia ogólnego;
- szkoły oraz placówki kształcenia ogólnego;
- przedstawiciele kadry szkół i placówek kształcenia ogólnego;
- opiekunowie stażystów u podmiotów przyjmujących na staż;
- uczniowie i słuchacze szkół i placówek kształcenia zawodowego;
- szkoły i placówki kształcenia zawodowego;
- przedstawiciele kadry szkół i placówek kształcenia zawodowego;
- otoczenie społeczno-gospodarcze współpracujące ze szkołami i placówkami kształcenia zawodowego;
- rodzice uczniów;
- inne podmioty funkcjonujące w systemie oświaty oraz ich uczestnicy i przedstawiciele kadry.

Potencjalni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji:

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach

celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego brana jest pod uwagę możliwość wykorzystania narzędzi terytorialnych w tym planowane są preferencje we wsparciu OSI krajowych i regionalnych. Ostateczna decyzja w zakresie zastosowania instrumentów zostanie określona w dokumencie „Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego”.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.8.3.2 WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie iwzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCO01	Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoby		
8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCO02	Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego	sztuki		

8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCO03	Liczba uczniów objętych wsparciem	osoby		
8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCO04	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	osoby		
8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCO06	Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	osoby		
8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCO07	Liczba szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	podmioty		

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCR01	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje lub umiejętności po opuszczeniu programu	osoby					
8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCR02	Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby					
8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCR04	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w postaci	osoby					

					staży uczniowskich, uczestniczących w kształceniu lub pracujących 6 miesięcy od ukończenia nauki						
8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCR05	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują przez co najmniej 24 miesiące po zakończeniu dofinansowania ze środków EFS+	sztuki					
8	4f	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCR06	Liczba szkół i placówek systemu oświaty, w których dzięki wsparciu EFS+ świadczone są usługi asystenckie 6 miesięcy po zakończeniu projektu	podmioty					

2.8.3.2 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4f	148	13 110 345,00
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4f	149	79 884 655,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4f		

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4f		

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4f		

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+ ²⁰ , EFRR, Funduszu Spójności i FST					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4f		0

2.8.4 CEL SZCZEGÓŁOWY 4(G) WSPIERANIE UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE, W SZCZEGÓLNOŚCI ELASTYCZNYCH MOŻLIWOŚCI PODNOSZENIA I ZMIANY KWALIFIKACJI DLA WSZYSTKICH, Z UWZGLĘDNIENIEM UMIEJĘTNOŚCI W ZAKRESIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I KOMPETENCJI CYFROWYCH, LEPSZE PRZEWIDYWANIE ZMIAN I ZAPOTRZEBOWANIA NA NOWE UMIEJĘTNOŚCI NA PODSTAWIE POTRZEB RYNKU PRACY, UŁATWIANIE ZMIAN ŚCIEŻKI KARIERY ZAWODOWEJ I WSPIERANIE MOBILNOŚCI ZAWODOWEJ

2.8.4.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

²⁰ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

Edukacja osób dorosłych:

Celem interwencji jest zwiększenie poziomu uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu pozaformalnym i podniesienie poziomu kompetencji podstawowych i zawodowych w społeczeństwie. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

1. Realizacja usług rozwojowych służących nabywaniu, podnoszeniu, uzupełnieniu lub uzyskaniu kompetencji/kwalifikacji zawodowych (w tym językowych) z wykorzystaniem Podmiotowego Systemu Finansowania i Bazy Usług Rozwojowych, w tym doradztwo edukacyjno-zawodowe lub walidacyjne, walidacja lub certyfikacja.
2. Realizacja wsparcia służącego uzyskaniu podstawowych kompetencji, w tym cyfrowych (wdrażanie Upskilling Pathways).

Główne grupy docelowe

Osoby dorosłe, które z własnej inicjatywy chcą nabywać kompetencje lub kwalifikacje.

Potencjalni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami. W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.8.4.2 WSKAŹNIKI

Tabela 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
8	4g	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	PLGCO01	Liczba osób dorosłych objętych usługami rozwojowymi	osoby		

Tabela 3: Wskaźniki rezultatów											
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok referencyjny	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
8	4g	EFS+	Regiony słabiej rozwinięte	PLGCR01	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby					

2.8.4.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod interwencji	Kwota (EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4g	151	29 005 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod finansowania	Kwota (EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4g		

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4g		

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematy EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4g		

Tabela 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+²¹, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4g		0

²¹ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40%. Współczynnik w wysokości 100% ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.8.5 CEL SZCZEGÓŁOWY 4(H) WSPIERANIE AKTYWNEGO WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO W CELU PROMOWANIA RÓWNOŚCI SZANS, NIEDYSKRIMINACJI I AKTYWNEGO UCZESTNICTWA, ORAZ ZWIĘKSZANIE ZDOLNOŚCI DO ZATRUDNIENIA, W SZCZEGÓLNOŚCI GRUP W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI

2.8.5.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań

I. Aktywna integracja - podjęte działania będą umożliwiały aktywne włączenie społeczne, a także powrót na rynek pracy osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym biernych zawodowo. Wsparcie obejmować będzie przede wszystkim całe rodziny oraz w poszczególnych przypadkach pojedyncze osoby, a także społeczności lokalne. Przedsięwzięcia poza narzędziami i metodami pracy socjalnej z wykorzystaniem usług aktywizacji społecznej, edukacyjnej, zdrowotnej czy zawodowej będą mogły również obejmować działania przy wykorzystaniu metod pracy środowiskowej, adresowanej do całych społeczności. Planowana kompleksowość oddziaływań wynika z konieczności dostrzeżenia szerszej perspektywy problemów pojedynczej osoby ze względu na ich zakorzenienie w dysfunkcjach rodziny czy środowiska. Podjęte działania będą również ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w klubach integracji społecznej oraz centrach integracji społecznej zgodnie z Ustawą o zatrudnieniu socjalnym.

Ponadto przewiduje się także działania ukierunkowane na integrację i rehabilitację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnościami, w tym realizowane we współpracy lub przez podmioty ekonomii społecznej. Preferowane będą projekty zakładające realizację wspólnych przedsięwzięć przez partnerstwa samorządowe oraz angażujące różnych interesariuszy mogących mieć realny wpływ na kształtowanie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego na danym obszarze (organizacje obywatelskie, grupy nieformalne, sektor prywatny itp.). Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

- działania ukierunkowane na wsparcie lokalnych projektów na rzecz aktywizacji społecznej osób, rodzin i społeczności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenia lub biernych zawodowo. Projekty te w związku z pracą socjalną będą wykorzystywały usług integracji społecznej, edukacyjnej, zdrowotnej, zawodowej oraz działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych oraz rozwoju kompetencji w zakresie spędzania czasu wolnego i udziału w kulturze (w odniesieniu do dzieci lub dzieci z rodzinami i opiekunami) w tym realizowane we współpracy z podmiotami ekonomii społecznej. Powinny one umożliwiać również korzystanie z innych usług społecznych;
- kompleksowe działania oparte o indywidualną ścieżkę reintegracji skierowane do uczestników istniejących podmiotów reintegracyjnych z zastosowaniem usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, zawodowym i środowiskowym;
- działania polegające na tworzeniu nowych podmiotów reintegracyjnych lub nowych miejsc w istniejących podmiotach w ramach kompleksowych projektów zakładających aktywizację społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizowanych;
- działania związane z realizacją m.in. usług asystenckich, usług trenera pracy lub innych usług umożliwiających uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością,
- działania obejmujące umożliwienie nabywania nowych umiejętności społecznych i zawodowych przez osoby z niepełnosprawnością,
- działania w zakresie udzielania wsparcia w istniejących, jak i tworzenia nowych warsztatów terapii zajęciowej czy zakładów aktywności zawodowej.

II. Ekonomia społeczna - wsparcie będzie obejmować tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej (PES) oraz rozwój istniejących PES, w tym tworzenie możliwości do zwiększenia zatrudnienia w tych podmiotach. Przedsięwzięcia w tym zakresie mają przyczynić się do dalszego rozwoju i wzmocnienia potencjału sektora ekonomii społecznej. Stąd istotnym elementem będzie podtrzymanie kierunku działań podejmowanych w perspektywie finansowej w latach 2014-2020 z zakresu animacji i inkubacji nowych PES

oraz ekonomizacji istniejących PES. Interwencja będzie koncentrować się m.in. na wsparciu finansowym oraz szkoleniowo-doradczym dla osób planujących założenie i rozwój działalności w sektorze ekonomii społecznej. Ponadto jako kluczowe uznano działania obejmujące koordynację i monitorowanie rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie przyczyniające się m.in. do tworzenia regionalnych sieci współpracy, promowania PES (w tym przedsiębiorstw społecznych- PS) jako równorzędnych partnerów dla sektora prywatnego i publicznego, tworzenia lub dofinansowania wspólnych przedsięwzięć regionalnych z powyższego zakresu. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

- działania obejmujące animację, inkubację, wsparcie istniejących przedsiębiorstw społecznych poprzez doradztwo, szkolenia i promocję PES/PS,
- działania na rzecz zwiększenia zatrudnienia w istniejących podmiotach ekonomii społecznej,
- działania związane z tworzeniem nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych oraz wsparcie istniejących przedsiębiorstw społecznych,
- działania z zakresu finansowania usług rozwojowych, obejmujących m.in. wsparcie doradczo-szkoleniowe dla kadry zarządzającej przedsiębiorstw społecznych wspomagające proces zmiany, w tym przekształcenia profilu działalności przedsiębiorstwa, optymalizacji procesów zarządzania oraz budowania strategii rozwoju przedsiębiorstwa, działania szkoleniowe, doradcze oraz studia podyplomowe zaprojektowane zgodnie z oczekiwaniami i zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw społecznych ukierunkowane na wzmocnienie ich potencjału i konkurencyjności.

III. Promowanie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów - wsparcie obywateli państw trzecich, w tym migrantów, w szczególności kobiet i dzieci w zakresie aktywizacji społecznej oraz przygotowania odpowiednich warunków do życia i zatrudnienia.

Podjęte działania mają również obejmować zintegrowane programy integracji cudzoziemców oraz rozszerzenie i wydłużenie programów integracyjnych. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

- działania polegające na wypracowaniu systemu współpracy podmiotów, które współpracowałyby na rzecz integracji i łączyły zasoby na rzecz wsparcia, adaptacji i usamodzielnienia cudzoziemców, w tym ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie z innymi podmiotami, w tym sektorem społecznym,
- działania obejmujące wsparcie społeczne,
- działania w celu aktywizacji i integracji migrantów, w tym w szczególności kobiet oraz dzieci.

IV. Promowanie integracji społeczno-ekonomicznej społeczności zmarginalizowanych, takich jak Romowie - wsparcie społeczności marginalizowanych, w szczególności kobiet i dzieci w zakresie aktywizacji społecznej oraz przygotowania odpowiednich warunków do życia i zatrudnienia.

Podjęte działania mają obejmować zintegrowane programy wsparcia społeczności marginalizowanych.

Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

- działania polegające na wypracowaniu systemu współpracy podmiotów, które współpracowałyby na rzecz wsparcia społeczności zmarginalizowanych, takich jak Romowie, w tym ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie z innymi podmiotami, w tym sektorem społecznym,
- działania obejmujące wsparcie społeczne,
- działania w celu aktywizacji społeczności zmarginalizowanej, w tym w szczególności kobiet oraz dzieci.

Główne grupy docelowe

- osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;
- osoby bierne zawodowo;
- otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby pełniące obowiązki opiekuńcze;
- osoby fizyczne chcące założyć działalność w sektorze ekonomii społecznej;
- podmioty, o których mowa w art. 4, ust.2 pkt. 2 i 3 ustawy o spółdzielniach socjalnych;
- podmioty ekonomii społecznej;
- pracownicy i wolontariusze podmiotów ekonomii społecznej;
- obywatele państw trzecich, w tym migranci oraz ich dzieci;
- otoczenie obywateli państw trzecich, w tym migrantów, w tym osoby pełniące obowiązki opiekuńcze;
- osoby należące do społeczności marginalizowanych, w tym Romowie oraz ich dzieci;
- otoczenie osób ze społeczności marginalizowanych, w tym Romów, w tym osoby pełniące obowiązki opiekuńcze.

Potencjalni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). W ramach typu I – w szczególności instytucje pomocy społecznej (tj. np. ośrodki pomocy społecznej czy powiatowe centra pomocy rodzinie); w ramach typu II wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych) pod warunkiem uzyskania akredytacji przed rozpoczęciem przyznawania dotacji i świadczenia usług wsparcia ekonomii społecznej.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami.

W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Zakres działań ma obejmować obszar całego województwa.

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.8.5.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
8	4h	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO02	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby		
8	4h	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO04	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	osoby		
8	4h	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLHCO01	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	osoby		
8	4h	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	osoby		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródło danych [200]	Uwagi[200]
8	4h	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR01	Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoby					
8	4h	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby					
8	4h	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby					
8	4h	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLHCR01	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	sztuka					
8	4h	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR05	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, 6 miesięcy po opuszczeniu programu	osoby					

2.8.5.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4h	138	15 426 689,00
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4h	154	18 923 311,00
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4h	157	
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4h	163	

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4h	01	34 350 000,00

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4h		

Tabla 7: Wymiar 6 –uzupełniające obszary tematyczne EFS+					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4h		

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+²², EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4h		

2.8.6 CEL SZCZEGÓŁOWY 4(K) ZWIĘKSZANIE RÓWNEGO I SZYBKIEGO DOSTĘPU DO DOBREJ JAKOŚCI, TRWAŁYCH I PRZYSTĘPNYCH CENOWO USŁUG, W TYM USŁUG, KTÓRE WSPIERAJĄ DOSTĘP DO MIESZKAŃ ORAZ OPIEKI SKONCENTROWANEJ NA OSOBIE, W TYM OPIEKI ZDROWOTNEJ; MODERNIZACJA SYSTEMÓW OCHRONY SOCJALNEJ, W TYM WSPIERANIE DOSTĘPU DO OCHRONY SOCJALNEJ, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM DZIECI I GRUP W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI; POPRAWA DOSTĘPNOŚCI, W TYM DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI, SKUTECZNOŚCI I ODPORNOŚCI SYSTEMÓW OCHRONY ZDROWIA I USŁUG OPIEKI DŁUGOTERMINOWEJ

2.8.6.1 INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

Powiązane rodzaje działań:

I. Usługi społeczne i zdrowotne - kompleksowe działania przyczyniające się przejścia od usług społecznych i zdrowotnych świadczonych w formie instytucjonalnej do usług świadczonych w lokalnej społeczności. Przedsięwzięcia w ramach deinstytucjonalizacji usług społecznych i zdrowotnych adresowane będą w szczególności do osób dorosłych wymagających wsparcia m.in. z powodu starości, niepełnosprawności, długotrwałej choroby, czy problemów zdrowia psychicznego. Celem działań jest umożliwienie funkcjonowania ww. grup osób w środowisku rodzinnym lub jak najbardziej zbliżonym do rodzinnego z jednoczesnym ograniczeniem działalności i wygaszaniem roli instytucji w organizacji opieki i wsparcia. Powyższe nie jest możliwe do wdrożenia bez działań skierowanych wprost do rodzin, w tym opiekunów faktycznych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Założenia programu będą przekładać się na zwiększenie liczby trwałych, dostępnych i przystępnych cenowo miejsc świadczenia usług społecznych i zdrowotnych oraz wzmocnienie i wsparcie rodziny i opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę na osobami w gorszej kondycji psychicznej i/lub fizycznej, a także dostosowanie warunków bytowych tych rodzin do ich potrzeb w zakresie opieki i codziennego funkcjonowania. Kluczowe dla zapewnienia ciągłości i kompleksowości wsparcia osób z grup ww. jest zintegrowanie usług społecznych i zdrowotnych w celu pomocy osobie i rodzinie w jej zindywidualizowanych i zmieniających się w czasie problemach, w tym w okresie po pandemicznym. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

- pomoc dla opiekunów faktycznych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, m.in. w zakresie informacji i doradztwa, usług opiekuńczych, usprawnienia w mieszkaniach (adaptowalność), wypożyczalni sprzętu, wsparcia wytnieniowego;
- rozwój usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej w formach środowiskowych, dziennych i całodobowych (w tym wytnieniowych), w tym w ośrodkach wsparcia, w powiązaniu z usługami z zakresu opieki medycznej;

²² Zasadniczo 40 % na EFS+ przyczynia się do „śledzenia płci”. 100 % ma zastosowanie, gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+, a także podjąć konkretne działania w zakresie równości płci.

- rozwój usług asystencji osobistej wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami;
- upowszechnienie form wspólnego zamieszkiwania osób niespokrewnionych oraz zamieszkiwania dziennego lub całodobowego opiekunów w mieszkaniach osób wymagających wsparcia wraz z niezbędnymi usługami; rodzinne domy pomocy;
- rozwój mieszkalnictwa adaptowalnego (w tym terapeuta przestrzeni, doradztwo architektoniczne, dostosowanie i niezbędny remont, zakup niezbędnych urządzeń i wyposażenia);
- rozwój mieszkalnictwa wspomaganego i mieszkań chronionych, w tym zapewnienie kosztów remontu, adaptacji, zakupu wyposażenia oraz zapewnienia usług wspierających dla mieszkańców;
- upowszechnianie transportu indywidualnego typu door-to-door dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności, jako część projektów wspierających;
- wsparcie procesu deinstytucjonalizacji placówek całodobowych o charakterze długoterminowym, polegające na realizowaniu (w oparciu o posiadane zasoby) działań poza dotychczasowymi zadaniami, w tym m.in. form wsparcia dziennego, środowiskowego, wsparcia wytchnieniowego, mieszkalnictwa wspomaganego, oraz jako element działań przygotowanie, uzyskanie i zmianie kompetencji pracowników placówek w działaniach poza placówkami;
- rozwój środowiskowych centrów zdrowia psychicznego i innych form środowiskowego wsparcia psychicznego dla dorosłych;
- działania na rzecz wsparcia opieki medycznej, w tym dziennych domów opieki medycznej, opieki długoterminowej, hospicyjnej czy paliatywnej;
- wsparcie procesu usamodzielniania osób przebywających w placówkach całodobowych na podstawie indywidualnych planów usamodzielniania z wykorzystaniem mieszkalnictwa wspomaganego, usług opiekuńczych, asystentury osobistej, kręgów wsparcia i innych usług specjalistycznych;
- wsparcie działań zapobiegających umieszczaniu osób wymagających wsparcia w placówkach całodobowych długoterminowych z wykorzystaniem mieszkalnictwa wspomaganego, usług opiekuńczych, asystentury osobistej i innych usług specjalistycznych;
- wsparcie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, np. teleopieki, systemów przywoławczych, wyłącznie jako elementu wsparcia i pod warunkiem zagwarantowania kompleksowości usługi opiekuńczej;
- szkolenia oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej oraz zapewnienie dostępu do superwizji;
- wsparcie dla tworzonych i istniejących centrów usług społecznych;
- działania w zakresie przeciwdziałania skutkom covid-19 w obrębie usług społecznych i zdrowotnych.

II. Usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w tym działania w zakresie przejścia od usług świadczonych w formie instytucjonalnej do usług świadczonych w lokalnej społeczności.

Podejmowane działania mają na celu rozwój usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej. Projekty powinny koncentrować się na zapewnieniu wsparcia rodzinom biologicznym w ramach prewencji umieszczania dzieci w pieczy zastępczej oraz na doskonaleniu sposobu funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, tak by w jego centrum znajdowało się zawsze dziecko/młody człowiek i zapewnienie mu bezpiecznego i wspierającego miejsca do życia.

Powyższe możliwe jest do osiągnięcia poprzez koordynację procesu przejścia od form instytucjonalnych opieki nad dzieckiem do opieki w rodzinnych formach pieczy zastępczej, tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej, a także zapewnienie wsparcia dzieciom i młodym ludziom na każdym etapie dorastania i usamodzielniania się, także po opuszczeniu rodziny zastępczej. Docelowo działania powinny przyczyniać się do ograniczenia roli instytucji w systemie pieczy zastępczej do sytuacji wyjątkowych a w perspektywie długoterminowej do całkowitego odejścia od opieki instytucjonalnej nad dziećmi na rzecz rodziny i szeroko rozumianego specjalistycznego wsparcia w środowisku. Przykłady przedsięwzięć (m.in.):

- działania na rzecz realizacji usług w środowisku dla rodzin wychowujących dzieci (naturalnych i zastępczych), w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, m.in. asystentura rodzinna, poradnictwo specjalistyczne, terapia, mediacja, rodziny wspierające, interwencja kryzysowa, ośrodki oferujące wsparcie dzienne i całodobowe: turnusowe i krótkookresowe, w tym o charakterze specjalistycznym (również w formach mieszkań wspomaganych), zwiększenie partycypacji dzieci w procesie ich wspierania;
- działania dla dzieci i młodzieży wymagających wsparcia, przebywających w rodzinach, jak również w różnego rodzaju instytucjach całodobowych (m.in. w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych czy zakładach poprawczych), jak i objętych kuratelą, w tym działania z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży;
- kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą (tzw. młodzi dorośli) i inne instytucje całodobowe, w tym poprzez wsparcie opiekunów/asystentów usamodzielniania, budowanie kręgów wsparcia, mieszkania wspomagane i „usamodzielniania na próbę” (polegającego na wsparciu osoby w doświadczeniu samodzielnego życia poza pieczę zastępczą lub instytucją całodobową, z możliwością powrotu do pieczy lub instytucji całodobowej, albo w sytuacji kryzysu albo żeby w bardziej dojrzały sposób budować plan usamodzielniania; może obejmować m.in. pobyt w mieszkaniu wspomaganim lub dofinansowanie najmu mieszkania, wsparcie związane z poszukiwaniem pracy, wsparcie opiekunów/asystentów usamodzielniania);
- tworzenie rodzinnych form opieki zastępczej, usługi wsparcia dla rodzin zastępczych (m.in. wsparcie wytchnieniowe) oraz szkolenia dla kandydatów do pełnienia opieki zastępczej i osób świadczących rodzinne formy opieki zastępczej;
- wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i wspomaganych oraz innych rozwiązań łączących wsparcie społeczne i mieszkaniowe dla usamodzielnianej młodzieży;
- wsparcie preadopcyjne (np. diagnostyczne, szkoleniowe, doradcze) i postadopcyjne (np. diagnostyczne, rehabilitacyjne, terapeutyczne psychologiczne);
- wsparcie procesu deinstytucjonalizacji placówek całodobowych o charakterze długoterminowym polegające na realizowaniu (w oparciu o posiadane zasoby) działań poza dotychczasowymi zadaniami, m.in. form wsparcia dziennego, środowiskowego, wsparcia wytchnieniowego, mieszkalnictwa wspomagane oraz – jako element działań – przygotowanie, uzyskanie i zmianie kompetencji pracowników placówek całodobowych w działaniach poza placówkami.

Główne grupy docelowe

- osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (w tym z powodu wieku, stanu zdrowia, niepełnosprawności) i ich otoczenie;
- rodziny (naturalnych, zastępcze, adopcyjne) z dziećmi ;
- dzieci, młodzież i młodzi dorośli wymagający wsparcia, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z niepełnosprawnością;
- otoczenie dzieci, młodzieży i młodych dorosłych potrzebujących wsparcia oraz otoczenie ich rodzin (naturalnych, zastępczych, adopcyjnych);
- kandydaci do pełnienia funkcji w ramach pieczy zastępczej, jak i kandydaci na rodziców adopcyjnych oraz członkowie ich rodzin;
- osoby sprawujące opiekę nad seniorami, osobami z niepełnosprawnościami i innymi osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (np. osobami chorującymi i w okresie zdrowienia, osobami po wypadkach itp.);
- osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;
- otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby pełniące obowiązki opiekuńcze;
- jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne;

- inne podmioty polityk sektorowych działających na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- pracownicy i wolontariusze jednostek samorządu terytorialnego oraz ich jednostek organizacyjnych;
- instytucje pomocy i integracji społecznej;

Potencjalni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na gruncie polskim niniejszy artykuł jest realizowany w ramach horyzontalnych zasad równościowych. Tym samym, w każdym z celów szczegółowych Programu ww. zasady będą przestrzegane na każdym poziomie wdrażania. Działania realizowane w ramach celów szczegółowych będą także zgodne z zapisami Karty Praw Podstawowych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odniesieniu do działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania zasad na każdym etapie zarządzania i wdrażania, na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane specjalne kryteria wyboru projektów weryfikujące, czy projekt/operacja jest zgodny z powyższymi zasadami.

W przypadku zasady równości szans kobiet i mężczyzn będzie to weryfikacja w oparciu o tzw. standard minimum. W odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, kryterium to będzie weryfikować, czy planowany do realizacji projekt nie dyskryminuje nikogo ze względu na przesłanki wskazane w ww. art. 9, jak również czy działania projektowe będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Na etapie realizacji projektu sposób wdrożenia tych zasad w praktyce będzie sprawdzany zarówno w procesie monitorowania, jak również ewentualnej kontroli, czy ewaluacji.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Zakres działań ma obejmować obszar całego województwa.

W ramach celu szczegółowego nie przewiduje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Nie dotyczy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach celu szczegółowego główną formą finansowania będzie dotacja. Na chwilę obecną nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych.

2.8.6.2 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
8	4k	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLKCO02	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby		
8	4k	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLKCO03	Liczba opiekunów faktycznych/nieformalnych objętych wsparciem w programie	osoby		
8	4k	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO01	Całkowita liczba osób objętych wsparciem EFS+	osoby		
8	4k	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLLCO01	Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	osoby		

Tabla 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel(2029)	Źródła danych	Uwagi[200]
8	4k	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLKCR02	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	sztuka					
8	4k	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLKCR04	Liczba osób świadczących usługi w społeczności	osoby					

					lokalnej dzięki wsparciu w programie						
8	4k	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLLCR02	Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu projektu	osoby					

2.8.6.3 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ZASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4k	158	107 505 733,00
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4k	160	
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4k	161	

Table 5: Wymiar 2 – forma finansowania					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4k	01	107 505 733,00

Tabla 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4k		
---	------	--------------------	----	--	--

Tabla 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4k		

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar równości płci EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFS+	Słabiej rozwinięte	4k		

2.9 PRIORYTET 9 POMOC TECHNICZNA (EFRR)

Powiązane rodzaje działań

Pomoc techniczna to narzędzie konieczne do sprawnej i efektywnej realizacji Programu. Zapewni ono odpowiednie przygotowanie pod względem kadrowym, technicznym i organizacyjnym systemu zarządzania, wdrażania, certyfikacji, monitorowania, ewaluacji, kontroli operacji finansowanych ze środków Programu oraz systemu informacji i promocji. Dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem funduszy wskazują na to, iż kluczowe znaczenie w tym procesie ma wysoko wykwalifikowana oraz stabilna kadra pracowników. Niezbędnym będzie zatem wsparcie zarówno w zakresie finansowania kosztów zatrudnienia pracowników zaangażowanych w obsługę RPO WK-P 2021-2027, jak również systematycznego podnoszenia ich kwalifikacji zawodowych poprzez finansowanie różnorodnych form kształcenia m.in.: kursów, szkoleń, warsztatów, seminariów, studiów podyplomowych.

Ważnym aspektem w budowaniu właściwego potencjału administracyjnego będzie także zapewnienie odpowiedniego standardu oraz środowiska pracy, umożliwiającego pracownikom prawidłowe wykonywanie powierzonych zadań. Tym samym przewiduje się wsparcie działań mających na celu zabezpieczenie właściwego zaplecza technicznego i organizacyjnego w tym: odpowiedniej powierzchni biurowej, archiwizacyjnej i magazynowej, przygotowanie stanowisk i narzędzi pracy, które obejmują także nowoczesne oprogramowanie i sprzęt komputerowy.

System wdrażania Programu to zestaw wielu procesów i elementów. Tym samym środki PT przeznaczone zostaną na finansowanie wszelkich kosztów związanych z obsługą procesu wyboru projektów, zarządzania finansowego, kontroli i certyfikacji, monitorowania i sprawozdawczości w zakresie operacji realizowanych w ramach Programu. Działaniem usprawniającym system zarządzania i wdrażania Programu będzie finansowanie ze środków pomocy technicznej kosztów przeprowadzania badań ewaluacyjnych, a także studiów, analiz, specjalistycznych ekspertyz, ocen. Ponadto zapewnione zostanie wsparcie dla obsługi i organizacji prac KM RPO oraz innych ciał doradczych zaangażowanych we wdrażanie Programu.

Poza wspieraniem perspektywy 2021-2027 środki pomocy technicznej zostaną przeznaczone także na finansowanie zadań związanych z zamknięciem RPO WK-P 2014-2020. Dodatkowo w celu zapewnienia płynnego przejścia do kolejnego okresu programowania w finalnym okresie wdrażania Programu planuje się realizację działań mających na celu przygotowanie kolejnej perspektywy finansowej po roku 2027.

Ze środków pomocy technicznej sfinansowane zostaną przedsięwzięcia, które przyczynią się do zwiększenia wiedzy potencjalnych oraz faktycznych beneficjentów na temat zasad ubiegania się o wsparcie, realizowania i rozliczania projektów w ramach Programu. Działania te będą polegały m.in. na organizowaniu szkoleń, w tym również szkoleń specjalistycznych odpowiadających potrzebom potencjalnych i faktycznych beneficjentów zidentyfikowanym na poziomie wdrażania poszczególnych projektów (np. w zakresie rozliczania projektów czy zarządzania projektami), konferencji, seminariów. Planowane przedsięwzięcia poprawią tym samym skuteczność zarówno wnioskodawców w ubieganiu się o wsparcie, jak również faktycznych beneficjentów w realizacji projektów. W celu podniesienia efektywności wdrażania projektów o charakterze strategicznym dla społeczno-gospodarczego rozwoju województwa planowane jest również wsparcie beneficjentów w przygotowaniu dokumentacji projektowej na potrzeby realizacji takich projektów.

W obszarze dotyczącym prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych sfinansowane zostaną przedsięwzięcia, które przyczynią się do zwiększenia wiedzy mieszkańców regionu na temat możliwości uzyskania wsparcia w ramach Programu, a także odnośnie celów i korzyści wynikających z wdrażania Programu. Działania te będą polegały m.in. na organizowaniu konferencji, seminariów, przygotowaniu i dystrybucji materiałów informacyjnych i promocyjnych, współpracy z mediami, organizowaniu wydarzeń i akcji promocyjnych, kampanii społecznych oraz konkursów. Prowadzenie strony internetowej umożliwi

bieżące przekazywanie informacji mieszkańcom województwa na temat Programu i postępów w jego wdrażaniu, co zagwarantuje przejrzystość oraz przyczyni się do upowszechniania wiedzy odnośnie wpływu Programu na rozwój regionu i jakość życia jego mieszkańców.

Główne grupy docelowe

Instytucje RPO WK-P 2021-2027 oraz inne podmioty zaangażowane w realizację Programu, beneficjenci projektów strategicznych, mieszkańcy regionu, potencjalni i faktyczni beneficjenci.

2.9.1 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
9	-	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO 149	Średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	Sztuka		
9	-	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO 150	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	Osoby		
9	-	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO 151	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	Sztuka		
9	-	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO 153	Liczba posiedzeń komitetów, sieci grup oraz innych spotkań w celu wymiany doświadczeń z partnerami	Sztuka		
9	-	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO 158	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	Sztuka		

2.9.2 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji				
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
9	EFRR	Słabiej rozwinięty	177	2 543 191,00
9	EFRR	Słabiej rozwinięty	178	46 850 995,00
9	EFRR	Słabiej rozwinięty	179	747 998,00
9	EFRR	Słabiej rozwinięty	180	635 798,00

Tabla 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+				
Priorytet	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar równości płci EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

2.10 PRIORYTET 10 POMOC TECHNICZNA (EFS+)

Powiązane rodzaje działań

Pomoc techniczna to narzędzie konieczne do sprawnej i efektywnej realizacji Programu. Zapewni ono odpowiednie przygotowanie pod względem kadrowym, technicznym i organizacyjnym systemu zarządzania, wdrażania, certyfikacji, monitorowania, ewaluacji, kontroli operacji finansowanych ze środków Programu oraz systemu informacji i promocji. Dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem funduszy wskazują na to, iż kluczowe znaczenie w tym procesie ma wysoko wykwalifikowana oraz stabilna kadra pracowników. Niezbędnym będzie zatem wsparcie zarówno w zakresie finansowania kosztów zatrudnienia pracowników zaangażowanych w obsługę RPO WK-P 2021-2027, jak również systematycznego podnoszenia ich kwalifikacji zawodowych poprzez finansowanie różnorodnych form kształcenia m.in.: kursów, szkoleń, warsztatów, seminariów, studiów podyplomowych.

Ważnym aspektem w budowaniu właściwego potencjału administracyjnego będzie także zapewnienie odpowiedniego standardu oraz środowiska pracy, umożliwiającego pracownikom prawidłowe wykonywanie powierzonych zadań. Tym samym przewiduje się wsparcie działań mających na celu zabezpieczenie właściwego zaplecza technicznego i organizacyjnego w tym: odpowiedniej powierzchni biurowej, archiwizacyjnej i magazynowej, przygotowanie stanowisk i narzędzi pracy, które obejmują także nowoczesne oprogramowanie i sprzęt komputerowy.

System wdrażania Programu to zestaw wielu procesów i elementów. Tym samym środki PT przeznaczone zostaną na finansowanie wszelkich kosztów związanych z obsługą procesu wyboru projektów, zarządzania finansowego, kontroli i certyfikacji, monitorowania i sprawozdawczości w zakresie operacji realizowanych w ramach Programu. Działaniem usprawniającym system zarządzania i wdrażania Programu będzie finansowanie ze środków pomocy technicznej kosztów przeprowadzania badań ewaluacyjnych, a także studiów, analiz, specjalistycznych ekspertyz, ocen. Ponadto zapewnione zostanie wsparcie dla obsługi i organizacji prac KM RPO oraz innych ciał doradczych zaangażowanych we wdrażanie Programu.

Poza wspieraniem perspektywy 2021-2027 środki pomocy technicznej zostaną przeznaczone także na finansowanie zadań związanych z zamknięciem RPO WK-P 2014-2020. Dodatkowo w celu zapewnienia płynnego przejścia do kolejnego okresu programowania w finalnym okresie wdrażania Programu planuje się realizację działań mających na celu przygotowanie kolejnej perspektywy finansowej po roku 2027.

Ze środków pomocy technicznej sfinansowane zostaną przedsięwzięcia, które przyczynią się do zwiększenia wiedzy potencjalnych oraz faktycznych beneficjentów na temat zasad ubiegania się o wsparcie, realizowania i rozliczania projektów w ramach Programu. Działania te będą polegały m.in. na organizowaniu szkoleń, w tym również szkoleń specjalistycznych odpowiadających potrzebom potencjalnych i faktycznych beneficjentów zidentyfikowanym na poziomie wdrażania poszczególnych projektów (np. w zakresie rozliczania projektów czy zarządzania projektami), konferencji, seminariów. Planowane przedsięwzięcia poprawią tym samym skuteczność zarówno wnioskodawców w ubieganiu się o wsparcie, jak również faktycznych beneficjentów w realizacji projektów. W celu podniesienia efektywności wdrażania projektów o charakterze strategicznym dla społeczno-gospodarczego rozwoju województwa planowane jest również wsparcie beneficjentów w przygotowaniu dokumentacji projektowej na potrzeby realizacji takich projektów.

W obszarze dotyczącym prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych sfinansowane zostaną przedsięwzięcia, które przyczynią się do zwiększenia wiedzy mieszkańców regionu na temat możliwości uzyskania wsparcia w ramach Programu, a także odnośnie celów i korzyści wynikających z wdrażania Programu. Działania te będą polegały m.in. na organizowaniu konferencji, seminariów, przygotowaniu i dystrybucji materiałów informacyjnych i promocyjnych, współpracy z mediami, organizowaniu wydarzeń i akcji promocyjnych, kampanii społecznych oraz konkursów. Prowadzenie strony internetowej umożliwi

bieżące przekazywanie informacji mieszkańcom województwa na temat Programu i postępów w jego wdrażaniu, co zagwarantuje przejrzystość oraz przyczyni się do upowszechniania wiedzy odnośnie wpływu Programu na rozwój regionu i jakość życia jego mieszkańców.

Główne grupy docelowe

Instytucje RPO WK-P 2021-2027 oraz inne podmioty zaangażowane w realizację Programu, beneficjenci projektów strategicznych, mieszkańcy regionu, potencjalni i faktyczni beneficjenci.

2.9.1 WSKAŹNIKI

Tabla 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy ("Zatrudnienie i wzrost")	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel (2029)
9	-	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO 149	Średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	Sztuka		
9	-	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO 150	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	Osoby		
9	-	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO 151	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	Sztuka		
9	-	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO 153	Liczba posiedzeń komitetów, sieci grup oraz innych spotkań w celu wymiany doświadczeń z partnerami	Sztuka		
9	-	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO 158	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	Sztuka		

10	-	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO 158	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	Sztuka		
10	-	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLRO	Liczba zakupionych komputerów	Sztuka		

2.9.2 INDYKATYWNY PODZIAŁ ZAPROGRAMOWANYCH ASOBÓW (UE) WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Tabla 4: Wymiar 1 – zakres interwencji				
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
10	EFS+	Słabiej rozwinięty	177	856 809,00
10	EFS+	Słabiej rozwinięty	178	15 784 230,00
10	EFS+	Słabiej rozwinięty	179	252 002,00
10	EFS+	Słabiej rozwinięty	180	214 202,00

Tabla 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+				
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)

Tabla 8: Wymiar 7 – Wymiar równości płci EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST					
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

PLAN FINANSOWY

Tabela 10: Środki finansowe w podziale na poszczególne lata

[illegible]

Tabela 11: Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe

Numer celu polityki lub pomocy technicznej	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia unijnego	Fundusz	Kategoria regionu	Wkład Unii	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy	Indykatywny podział wkładu krajowego		Ogółem	Stopa współfinansowania
						Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności	Kwota elastyczności		publiczny	prywatny		
					(a)=(g)+(h)	(g)	(h)	(b)=(c)+(d)	(c)	(d)	(e) = (a)+(b)	(f) = (a)/(e)
CP 1	1	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	194 452 000,00			34 315 058,82	8 578 764,71	25 736 294,12	228 767 058,82	85%
CP 2	2	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	289 622 465,00			51 109 846,76	30 665 908,06	20 443 938,71	340 732 311,76	85%
CP 2	3	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	195 033 535,00			34 417 682,65	27 534 146,12	6 883 536,53	229 451 217,65	85%
CP 3	4	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	250 722 516,00			44 245 149,88	42 032 892,39	2 212 257,49	294 967 665,88	85%
CP 5	5	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	100 000 000,00			17 647 058,82	12 352 941,18	5 294 117,65	117 647 058,82	85%
CP 4	6	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	233 249 757,00			41 161 721,82	28 813 205,28	12 348 516,55	274 411 478,82	85%
	7	łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Słabiej rozwinięte	52 602 730,00			2 768 564,74	2 630 136,50	138 428,24	55 371 294,74	95%
CP 4	8	łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Słabiej rozwinięte	369 855 733,00			65 268 658,76	55 478 359,95	9 790 298,81	435 124 391,76	85%
	9	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	50 777 982,00			8 960 820,35	8 960 820,35	-	59 738 802,35	85%
	10	łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Słabiej rozwinięte	17 107 243,00			3 018 925,24	3 018 925,24	-	20 126 168,24	85%

EFRR ogółem				1 313 858 255,00	0,00	0,00	231 857 339,12	158 938 678,08	72 918 661,04	1 545 715 594,12	
EFS+ ogółem				439 565 706,00	0,00	0,00	71 056 148,74	61 127 421,69	9 928 727,05	510 621 854,74	
Suma całkowita				1 753 423 961,00	0,00	0,00	302 913 487,85	220 066 099,76	82 847 388,09	2 056 337 448,85	

WARUNKI PODSTAWOWE

Tabela 12: Warunki podstawowe							
Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji	EFRR	(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii (iv) Rozwijanie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Do uzupełnienia a na późniejszym etapie	1. Analiza wyzwań, w tym wąskich gardeł w rozpowszechnianiu innowacji	Do uzupełnienia a na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie
				2. Istnienie właściwej regionalnej lub krajowej instytucji lub podmiotu odpowiedzialnego za zarządzanie strategią inteligentnej specjalizacji	Do uzupełnienia a na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie
				3. Narzędzia monitorowania i ewaluacji w celu pomiaru realizacji celów strategii	Do uzupełnienia a na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie
				4. Funkcjonowanie współpracy z zainteresowanymi stronami („proces przedsiębiorczego odkrywania”)	Do uzupełnienia a na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie

				5. Działania mające na celu poprawę krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji, w stosownych przypadkach	Do uzupełnienia a na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie
				6. W stosownych przypadkach działania wspierające transformację przemysłową	Do uzupełnienia a na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie
				7. Środki służące zacieśnieniu współpracy z partnerami spoza danego państwa członkowskiego w obszarach priorytetowych wspieranych w ramach strategii inteligentnej specjalizacji	Do uzupełnienia a na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie	Do uzupełnienia na późniejszym etapie
Promowanie energii odnawialnej przez inwestycje w moce wytwórcze	EFRR	2(ii)	Tak	<p>Przedłożenie Komisji Zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu zgodnie z art. 3 rozporządzenia (UE) 2018/1999 i z zapewnieniem spójności z określonymi w porozumieniu paryskim długoterminowymi założeniami dotyczącymi redukcji emisji gazów cieplarnianych; plan ten obejmuje:</p> <p>1. wszystkie elementy wymagane we wzorze przedstawionym w załączniku I do</p>	Tak		

[illegible]

				<p>opiera się w przypadku ryzyk związanych z klimatem na prognozach i scenariuszach dotyczących zmian klimatu;</p> <p>2. opis środków w zakresie zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowości i reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy podejmowanych w odpowiedzi na zidentyfikowane kluczowe ryzyka. W odniesieniu do wspomnianych środków zostaną określone priorytety w zależności od danych ryzyk i ich wpływu na gospodarkę, braków w zakresie zdolności²⁴ oraz skuteczności i wydajności, z uwzględnieniem ewentualnych rozwiązań alternatywnych;</p> <p>3. informacje na temat zasobów i mechanizmów finansowania dostępnych na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania związanych z zapobieganiem klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowością i reagowaniem na klęski żywiołowe i katastrofy.</p>	Nie		
--	--	--	--	---	-----	--	--

²⁴ Jak stwierdzono w ocenie zdolności zarządzania ryzykiem wymaganej na mocy art. 6 ust. 1 lit. b) decyzji nr 1313/2013.

Aktualizowane planowanie koniecznych inwestycji w sektorze wodno-kanalizacyjnym	EFRR	2(v) Wsparcie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Nie	<p>Dla każdego sektora lub obu tych sektorów istnieje krajowy plan inwestycji, który obejmuje:</p> <p>1. ocenę obecnego stanu wdrożenia dyrektywy Rady 91/271/EWG1 i dyrektywy Rady 98/83/WE2;</p> <p>2. określenie i planowanie, w tym indykatywne szacunkowe dane finansowe, wszelkich inwestycji publicznych:</p> <p>a) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG, wraz z określeniem priorytetów ze względu na wielkość aglomeracji i wpływ na środowisko oraz z podziałem inwestycji na poszczególne aglomeracje</p> <p>b) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 98/83/WE;</p> <p>c) wymaganych, aby zaspokoić potrzeby wynikające z dyrektywy (UE) 2020/21843, w szczególności w odniesieniu do zmienionych parametrów jakości określonych w załączniku I do tej dyrektywy;</p> <p>3. oszacowanie inwestycji niezbędnych do odnowienia istniejącej infrastruktury wodno-ściekowej, w tym sieci, w</p>	<p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p>		
---	------	--	-----	--	--	--	--

				<p>zależności od ich wieku i planów amortyzacji;</p> <p>4. wskazanie potencjalnych źródeł finansowania publicznego, jeżeli są potrzebne w celu uzupełnienia opłat pobieranych od użytkowników.</p>	Nie		
Aktualizowane planowanie w zakresie gospodarowania odpadami	EFRR	2(vi) Wsparcie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Nie	<p>Istnienie planu (planów) gospodarowania odpadami, jak określono w art. 28 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE</p> <p>1, obejmujący (obejmujące) całe terytorium państwa członkowskiego; plan ten obejmuje (plany te obejmują): 1. analizę bieżącej sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami na danym obszarze geograficznym, w tym rodzaj, ilość i źródło powstających odpadów oraz ocenę kształtowania się tych danych w przyszłości, z uwzględnieniem spodziewanych skutków środków określonych w programie (programach) zapobiegania powstawaniu odpadów opracowanym (opracowanych) zgodnie z art. 29 dyrektywy 2008/98/WE;</p> <p>2. ocenę istniejących systemów zbierania</p>	<p>Nie</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Nie</p>		

				<p>odpadów, w tym materialnego i terytorialnego zakresu selektywnego zbierania oraz środków służących poprawie jego funkcjonowania oraz potrzeby stworzenia nowych systemów zbierania;</p> <p>3. ocenę luki inwestycyjnej uzasadniającą potrzebę zamknięcia istniejących obiektów gospodarowania odpadami oraz wprowadzenia dodatkowej lub zmodernizowanej infrastruktury gospodarowania odpadami, z informacją o źródłach dostępnych dochodów na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania;</p> <p>4. informacje dotyczące kryteriów lokalizacji do celów identyfikacji przyszłych lokalizacji obiektów oraz dotyczące wydolności przyszłych instalacji przetwarzania odpadów.</p>	Tak		
Ramy działań priorytetowych w przypadku koniecznych środków ochrony obejmujących dofinansowanie unijne	EFRR i Fundusz Spójności	2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury,	Spełniony	W przypadku interwencji wspierających środki ochrony przyrody w związku z obszarami Natura 2000 objętymi	Spełnione	<p>Link do dokumentu:</p> <p>http://www.gdos.gov.pl/files/artykuly/5073/PAF_icon.pdf</p>	Spełnieniem warunku jest przyjęcie dokumentu: „Priorytetowe Ramy Działań w zakresie finansowania europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 na lata 2021-2027”.

		w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia		zakresem dyrektywy Rady 92/43/EWG ²⁵ : istnienie ram działań priorytetowych na podstawie art. 8 dyrektywy 92/43/EWG, które obejmują wszystkie elementy wymagane we wzorze ram działań priorytetowych na lata 2021–2027 uzgodnionym przez Komisję i państwa członkowskie, w tym określenie środków priorytetowych i oszacowanie potrzeb w zakresie finansowania.			
Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie	EFRR	3(ii) Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności	Nie	Gotowe jest multimodalne tworzenie map istniejącej i planowanej infrastruktury do 2030 r., które: 1. Zawiera uzasadnienie ekonomiczne planowanych inwestycji, poparte solidną analizą zapotrzebowania i modeli przepływów transportowych, które powinny uwzględniać spodziewany wpływ liberalizacji kolei 2. Odzwierciedla plany ochrony powietrza, z uwzględnieniem w	Niespełnione		Spełnienie warunku zapewnia przyjęcie pakietu następujących narzędzi oraz dokumentów na poziomie krajowym: <ul style="list-style-type: none"> • Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., która zakłada aktualizację obecnie obowiązujących programów sektorowych. • Zintegrowanego (multimodalnego) modelu ruchu • Opracowanie lub aktualizacja 9 planów sektorowych w zakresie transportu w tym zapewnienie środków na realizację i utrzymanie istniejącej i planowanej infrastruktury:

²⁵ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206 z 22.7.1992, s. 7).

				<p>szczegółności krajowych odchodzenia od paliw kopalnych</p> <p>3. Obejmuje inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T zgodnie z definicją w rozporządzeniu (UE) nr 1316/2013, zgodnie z odpowiednimi planami prac TEN-T</p> <p>4. W przypadku inwestycji poza podstawową siecią TEN-T zapewnia komplementarność przez zapewnienie odpowiedniej łączności regionów i lokalnych społeczności w ramach sieci bazowej TEN-T i jej węzłów</p> <p>5. Zapewnia interoperacyjność sieci kolejowej przez wdrożenie ERTMS spełniającego wymagania wzroca-3 obejmującego co najmniej europejski plan wdrożenia</p> <p>6. Promuje multimodalność, określając potrzeby w zakresie transportu multimodalnego lub przeladunkowego oraz terminali pasażerskich i aktywnych sposobów przemieszczania się</p>			<ul style="list-style-type: none"> • Bieżące przekazywanie informacji do KE w oparciu o przyjęty Narodowy Plan Wdrażania ERTMS w Polsce o statusie zabudowy ERTMS na infrastrukturze kolejowej • Krajowe ramy polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych przyjęte przez RM 29 marca 2017 r. • Program Wzmocnienia Krajowej Sieci Drogowej do 2030 roku oraz Program Bezpiecznej Infrastruktury Drogowej na lata 2021-2024 • Programu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego na l. 2021-2030.
--	--	--	--	---	--	--	--

				<p>7. Obejmuje środki mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami polityki</p> <p>8. Obejmuje ocenę zagrożeń dla bezpieczeństwa ruchu drogowego zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa drogowego, wraz z zaznaczeniem dotkniętych dróg i odcinków oraz zapewnieniem kolejności odnośnych inwestycji</p> <p>9. Dostarcza informacji na temat środków budżetowych i finansowych odpowiadających planowanym inwestycjom, koniecznych do pokrycia kosztów eksploatacji i konserwacji istniejącej i planowanej infrastruktury</p>			
Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie	EFRR	3(iii) Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności	Nie	<p>Gotowe jest multimodalne tworzenie map istniejącej i planowanej infrastruktury do 2030 r., które:</p> <p>1. Zawiera uzasadnienie ekonomiczne planowanych inwestycji, poparte solidną analizą zapotrzebowania i modeli przepływów</p>	<p>Nie</p> <p>Nie</p>		

				<p>transportowych, które powinny uwzględniać spodziewany wpływ liberalizacji kolei</p> <p>2. Odzwierciedla plany ochrony powietrza, z uwzględnieniem w szczególności krajowych odchodzenia od paliw kopalnych</p> <p>3. Obejmuje inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T zgodnie z definicją w rozporządzeniu (UE) nr 1316/2013, zgodnie z odpowiednimi planami prac TEN-T</p> <p>4. W przypadku inwestycji poza podstawową siecią TEN-T zapewnia komplementarność przez zapewnienie odpowiedniej łączności regionów i lokalnych społeczności w ramach sieci bazowej TEN-T i jej węzłów</p> <p>5. Zapewnia interoperacyjność sieci kolejowej przez wdrożenie ERTMS spełniającego wymagania wzroca-3 obejmującego co najmniej europejski plan wdrożenia</p> <p>6. Promuje multimodalność, określając</p>	<p>Tak</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Tak</p> <p>Nie</p>	<p>Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030</p> <p>Istniejący Plan wdrożenia ERTMS spełnia kryterium.</p> <p>Przyjęte dokumenty spełniają kryterium.</p>	
--	--	--	--	--	--	---	--

				<p>potrzeby w zakresie transportu multimodalnego lub przeładunkowego oraz terminali pasażerskich i aktywnych sposobów przemieszczania się</p> <p>7. Obejmuje środki mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami polityki</p> <p>8. Obejmuje ocenę zagrożeń dla bezpieczeństwa ruchu drogowego zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa drogowego, wraz z zaznaczeniem dotkniętych dróg i odcinków oraz zapewnieniem kolejności odnośnych inwestycji</p> <p>9. Dostarcza informacji na temat środków budżetowych i finansowych odpowiadających planowanym inwestycjom, koniecznych do pokrycia kosztów eksploatacji i konserwacji istniejącej i planowanej infrastruktury</p>	<p>Tak</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p>		
--	--	--	--	--	----------------------------------	--	--

Ramy strategiczne polityki na rzecz opieki zdrowotnej	EFRR	<p>4(iv)</p> <p>Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p> <p>Zwiększenie równego i terminowego dostępu do wysokiej jakości, zrównoważonych i niedrogich usług; modernizacja systemów zabezpieczenia społecznego, w tym promowanie dostępu do ochrony socjalnej, poprawa dostępności, skuteczności i odporności systemów opieki zdrowotnej i usług opieki</p>	Yes/No	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne ramy strategiczne polityki zdrowotnej, które obejmują:</p> <p>1. Tworzenie map potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym pod względem personelu medycznego, w celu zapewnienia zrównoważonych i skoordynowanych środków</p> <p>2. Środków na rzecz zapewnienia skuteczności, zrównoważenia, dostępności i przystępności cenowej usług opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób wykluczonych z systemów opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej</p> <p>3. Środki na rzecz wspierania usług na poziomie społeczności lokalnych, w tym profilaktyki i podstawowej opieki zdrowotnej, opieki w domu i usług środowiskowych</p>	Y/N		
---	------	---	--------	--	-----	--	--

		długoterminowej EFS+					
Ramy strategiczne polityki na rzecz aktywnej polityki rynku pracy	EFRR, EFS+	<p>EFRR</p> <p>4 (i) Poprawa skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i wspieranie ekonomii społecznej</p> <p>EFS+</p> <p>4 (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, także poprzez promowanie samozatrudnienia i</p>	Tak	Ramy strategiczne polityki na rzecz aktywnej polityki rynku pracy stanowi ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1409, z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi. Ustawa jest aktem prawnym szczegółowo definiującym rolę poszczególnych szczebli Publicznych Służb Zatrudnienia ((PSZ): minister właściwy ds. pracy, zarząd województwa, zarząd powiatu, wojewoda) i instytucji rynku pracy oraz współpracę z podmiotami zewnętrznymi (np. instytucje szkoleniowe, agencje zatrudnienia). Ustawa i akty wykonawcze stanowią obligatoryjne wytyczne dla poszczególnych procesów związanych z działaniami na rzecz aktywnej polityki rynku pracy, w szczególności w zakresie usług rynku pracy, stosowanych instrumentów i form pomocy. Ustawa zawiera	Tak	<p>Warunek jest spełniony poprzez przygotowanie m.in. następujących narzędzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Narzędzia Indywidualnego Planu Działania, • Centralnej Bazy Ofert Pracy, • Systemu rad rynku pracy (przy ministrze właściwym do spraw pracy, marszałku województwa i staroście), • Realizację badania "Bezrobotni i poszukujący pracy zarejestrowani w urzędach pracy", w którym na podstawie informacji z urzędów pracy w jednolitym systemie informatycznym zbierane są m. in. dane nt. liczby aktywizowanych bezrobotnych w rozbiciu na poszczególne formy aktywizacji. Na podstawie powyższych danych MRiPS przygotowuje raporty i analizy, • Analizy efektywności wybranych form aktywizacji bezrobotnych realizowanych przez powiatowe urzędy pracy, finansowanych z Funduszu Pracy. Kluczowe mierniki to efektywność zatrudnieniowa i kosztowa, • Realizacja projektu pt. „Wypracowanie metodologii i wdrożenie monitorowania efektywności zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji zawodowej 	Uznany za spełniony przez PL

		<p>ekonomii społecznej.</p> <p>4 (b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy</p>		<p>także wytyczne w odniesieniu do procedur badania efektywności zadań PSZ (wskaźniki efektywności kosztowej i zatrudnieniowej oraz urzędów pracy na rzecz aktywizacji bezrobotnych).</p> <p>Link do dokumentów: https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/akty-prawne </p>		<p>bezrobotnych w okresie dłuższym niż 12 miesięcy od zakończenia działań urzędu pracy"(POWER 2014-2020),</p> <ul style="list-style-type: none"> Plan realizacji Gwarancji dla Młodzieży w Polsce" zaktualizowany w październiku 2015 r. <p>Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf </p>	
Krajowe ramy strategiczne na rzecz równości płci	EFS+	<p>EFRR</p> <p>4 (i) Poprawa skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i promowanie</p>	Nie	<p>Spełnieniem warunku będzie przyjęcie Krajowego Programu Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2021-2030 (KPDRT). KPDRT obejmuje następujące priorytety: Polityka antydyskryminacyjna, Praca i zabezpieczenia społeczne, Edukacja, Zdrowie, Dostęp do dóbr i usług, Budowanie świadomości, Gromadzenie</p>	Nie	<p>Priorytety, działania i zadania określone w Programie są spójne z priorytetami i kierunkami działań państwa określonymi w innych dokumentach rządowych w zakresie równego traktowania m.in. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Programie Dostępność Plus 2018-2025, projekcie Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021,</p>	Uznany za spełniony przez PL

		<p>ekonomii społecznej</p> <p>EFS+</p> <p>4 (c) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu</p>		<p>danych i badania, Koordynacja.</p> <p>Priorytety, działania i zadania określone w Programie są spójne z priorytetami i kierunkami działań państwa określonymi w innych dokumentach rządowych w zakresie równego traktowania m.in. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Programie Dostępność Plus 2018-2025, projekcie Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021, Programie integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030.</p>		<p>Programie integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030</p>	
<p>Ramy strategiczne polityki na rzecz systemu kształcenia i szkolenia na wszystkich szczeblach</p>	<p>EFRR/EF S+</p>	<p>EFRR</p> <p>4 (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia</p>	<p>Tak</p>	<p>Spełnienie warunku zapewnia Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030:</p> <p>część ogólna (przyjęta uchwałą Rady Ministrów nr 12/2019 w dniu 25.01.2019 r.),</p> <p>część szczegółowa (przyjęta uchwałą Rady</p>	<p>Tak</p>	<p>Spełnieniem warunku jest ponadto system narzędzi funkcjonujących w obszarze kształcenia, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • system monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów ELA, 	<p>Uznany za spełniony przez PL</p>

		<p>się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p> <p>EFS+:</p> <p>4 (e) Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania umiejętności kluczowych, w tym w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego.</p>		<p>Ministrów nr 195/2020 w dniu 28.12.2020 r.).</p> <p>Raport „Strategia umiejętności OECD: Polska” stanowi istotny wkład do części szczegółowej Strategii, zwłaszcza w obszarze rozwijania umiejętności w miejscu pracy (raport ogłoszono 11.12.2019 r.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • monitoring karier absolwentów publicznych i niepublicznych szkół ponadpodstawowych, • prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy, reforma systemu oświaty (kształcenie ogólne, kształcenie zawodowe), • reforma szkolnictwa wyższego, • ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, • Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie i ZSK, • Rada Interesariuszy ZSK, • Rada Programowa do spraw kompetencji, • Sektorowe Rady do spraw kompetencji, • Program Senior+, • Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji, • projekt „Szansa - nowe możliwości dla dorosłych”, • program "Doktorat wdrożeniowy", • finansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli, • szkolenia branżowe dla nauczycieli kształcenia zawodowego. <p>Link do dokumentów:</p>	
--	--	--	--	--	---	--

		<p>4 (g) Wsparanie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.</p> <p>4 (f) Wsparanie równego dostępu do dobrej jakości włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i</p>			<p>https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejetnosci-2030-czesc-ogolna/</p> <p>https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejetnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	
--	--	--	--	--	---	--

		opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.					
Krajowe ramy strategiczne polityki na rzecz włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa	EFRR/EF S+	EFRR 4 (iii) Wsparcie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne EFS+:	Tak	Spełnieniem warunku jest Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030" (KPPUiWS) oraz w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych Strategia Rozwoju Usług Społecznych.	Tak	KPPUiWS to dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, w którym przedstawiono działania do realizacji celów związanych z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju” oraz celu szczegółowego w tym obszarze wskazanego w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) -tj.: redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wśród krajowych dokumentów strategicznych o szczególnym znaczeniu dla polityki walki z ubóstwem i wykluczeniem należy wymienić, poza SRKL:, Narodowy Program Mieszkaniowy, Strategię na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego oraz opracowywaną Politykę Migracyjną.	Uznany za spełniony przez PL

		4 (h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji			<p>Razem z obowiązującymi aktami prawnymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ustawą 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876 t. j. z późn. zm.); - ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 8210); - ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85, 374, 695, 875 i 1086); - ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. poz. 1818, z późn. zm.); - ustawą z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 poz. 1787) - ustawą z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. 2007 poz. 1378 t.j.); - ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkania (Dz. U. z 2020 r. poz. 551), - ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1409 t.j.) tworzą krajowe ramy strategiczne i prawne. 	
--	--	---	--	--	---	--

Krajowa strategia integracji Romów	EFS+	4 (j) Wsparcie integracji społeczno-gospodarczej społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie;	Tak	<p>Spełnieniem warunku jest Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030 przyjęty 21 grudnia 2020 r. przez Radę Ministrów. Dokument obejmuje działania przyspieszające integrację Romów, zapobiegające i eliminujące segregację, z uwzględnieniem płci i sytuacji młodych Romów oraz wyznacza podstawowe etapy oraz cele do osiągnięcia. Realizacja Programu integracji została uruchomiona w dniu 3 lutego 2021 r., tak, aby zachować ciągłość działań prowadzonych w 2020 r., w ramach poprzedniego wieloletniego Programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020.</p> <p>Systemowe działania Polski na rzecz poprawy sytuacji Romów są podejmowane nieprzerwanie od 2001 r., obejmując szerokie spectrum działań i przy zapewnieniu stałego finansowania z budżetu państwa.</p> <p>Link do dokumentu:</p>	Tak	Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030	Uznany za spełniony przez PL
------------------------------------	------	--	-----	---	-----	--	------------------------------

				https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rada-ministrow-uchwalila-nowy-program-integracji-spolecznej-i-obywatelskiej-romow-w-polsce-na-lata-2021-2030			
Ramy strategiczne polityki na rzecz opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej	EFRR, EFS+	<p>EFRR:</p> <p>4 (v) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p> <p>EFS+:</p> <p>4 (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej</p>	Nie	<p>Spełnienie warunku zapewni przyjęcie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mapa potrzeb zdrowotnych (MPZ) na kolejny okres w zmienionej formule (mapa wraz z rekomendacjami będzie obejmować okres 5 lat, co roku aktualizowane będą dane statystyczne i wyniki analiz), • Policy paper 2021+ w obszarze zdrowia. Obecna nazwa: „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030”, • Ram strategicznych w zakresie deinstytucjonalizacji w obszarze zdrowia na lata 2021-2030 (Strategia Deinstytucjonalizacji zapewnia spełnienie warunku w tym zakresie. 	Nie	Trwają prace nad przedmiotowymi dokumentami na poziomie krajowym.	Niespełniony.

		na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnoś ciami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej					
--	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 13: Instytucje programu			
Instytucje programu	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej za kontakty	E-mail
Instytucja zarządzająca	Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego)	Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego	fe.sekretariat@kujawsko-pomorskie.pl
Instytucja audytowa	Szef Krajowej Administracji Skarbowej (Departament Audytu Środków Publicznych - Ministerstwo Finansów)	Szef Krajowej Administracji Skarbowej	sekretariat.DAS@mf.gov.pl
Podmiot otrzymujący płatności od Komisji	Ministerstwo Finansów	Departament Instytucji Płatniczej	Sekretariat.IP@mf.gov.pl
W stosownych przypadkach, podmiot lub podmioty otrzymujące płatności od Komisji w przypadku pomocy technicznej na podstawie art. 36 ust 5 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów			
Zadania w zakresie księgowania wydatków w przypadku gdy są powierzone podmiotowi innemu niż instytucja zarządzająca			

Zasada partnerstwa jest jedną z nadrzędnych zasad horyzontalnych, które określają sposób funkcjonowania funduszy europejskich. Oznacza ona ścisłą współpracę w opracowaniu oraz realizacji programów współfinansowanych przez UE z instytucjami na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz organizacjami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerów działających na rzecz ochrony środowiska, organizacje społeczne i wolontariackie. Zastosowanie tej zasady gwarantuje większe zaangażowanie podmiotów różnych szczebli w realizację programu i odpowiedzialność za planowane interwencje. Pozwala także na korzystanie z wiedzy i doświadczenia szerszej grupy instytucji oraz zapewnia większą przejrzystość w podejmowaniu decyzji. Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego od samego początku przygotowania Programu regionalnego dąży do pełnej realizacji zasady partnerstwa wyrażonej w art. 5 ust. 1 Rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 z 17 grudnia 2013 r. oraz Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

W związku z powyższym, na mocy Zarządzeń nr 27/2019 Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 27/2019 z dnia 3 kwietnia 2019 r. oraz nr 55/2021 z dn. 18 sierpnia 2021 r. powołany został Zespół ds. programowania przyszłej perspektywy finansowej na lata 2021-2027 (dalej: Zespół). Zespół jest ciałem opiniująco-doradczym dla Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego w zakresie działań podejmowanych na rzecz przyszłego okresu programowania na lata 2021-2027.

Do głównych zadań Zespołu należy:

1. analizowanie zalet i wad funkcjonowania obecnego systemu zarządzania i wdrażania programów operacyjnych;
2. monitorowanie przebiegu prac związanych z przyszłą perspektywą finansową na lata 2021- 2027;
3. opiniowanie projektów dokumentów rządowych i unijnych związanych z przyszłą perspektywą finansową na lata 2021-2027;
4. wypracowanie założeń wydatkowania środków unijnych w przyszłej perspektywie finansowej zgodnie z priorytetami rozwojowymi województwa;

W ramach Zespołu działają cztery Podzespoły tematyczne: ds. przedsiębiorczości (CP1), ds. środowiska i transportu (CP2, CP3), ds. społecznych i zdrowia (CP 4), ds. polityki terytorialnej i rewitalizacji (CP 5). W skład Zespołu wchodzi pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz eksperci ze środowiska akademickiego, samorządowcy, reprezentanci strony rządowej, Lokalnych Grup Działania, środowisk biznesowych, środowisk działających w dziedzinie ochrony środowiska oraz partnerzy społeczni. Członkowie Zespołu brali udział w konsultacjach projektu Programu Regionalnego w trakcie spotkań organizowanych w 2019 r. i 2021 r.

Dodatkowo, w prace nad przygotowaniem programu FEKP na lata 2021-2027, włączony został Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu. Powołał on w tym celu zespoły robocze, które będą zajmowały się kwestiami związanymi z problemem włączenia społecznego. Obszary, którymi będą się zajmowały zespoły zostały określone 14 sierpnia 2019 r. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu. Zostały wybrane następujące obszary: usługi opiekuńcze, usługi dziennego opiekuna na obszarach wiejskich, pomoc sąsiedzka, wolontariat opiekuńczy, mieszkania chronione dla osób niesamodzielnych, zielona opieka, dzienny dom pomocy, dzienny dom opieki medycznej. W pracach zespołów będą również brali udział przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Włączenie partnerów w prace nad Programem nastąpi również poprzez ich udział w konferencjach, warsztatach, webinarach oraz spotkaniach konsultacyjnych, konsultacjach Programu, oraz pracach Komitetu Monitorującego.

Szczególne znaczenie dla przygotowania Programu miały konsultacje społeczne. Do udziału w konsultacjach zaproszono szerokie grono osób i instytucji, a w szczególności przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, partnerów społecznych, gospodarczych, przedstawicieli administracji rządowej, organizacji pozarządowych, środowisk akademickich, związków zawodowych i osoby prywatne. Konsultacje trwały w terminie.....

W ich trakcie zorganizowano łącznie ..... konferencji i spotkań konsultacyjnych, w których wzięło udział ponad ..... uczestników. W okresie trwania procesu konsultacyjnego, ... osoby i instytucje skorzystały z możliwości wyrażenia opinii na temat dokumentu, przekazując łącznie ... uwag.

Kluczową rolę we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji Programu będzie pełnił Komitet Monitorujący FEKP oraz grupy robocze powołane przez Komitet Monitorujący. Przedstawiciele partnerów będą członkami Komitetu Monitorującego będą uczestniczyć w przygotowaniu dokumentów wdrożeniowych, w szczególności zatwierdzać kryteria wyboru operacji oraz ich zmian, a także zatwierdzać wszelkie propozycje instytucji zarządzającej dotyczące zmiany Programu. W zakresie monitoringu i ewaluacji członkowie Komitetu Monitorującego będą min. analizować i oceniać m.in.: postępy we wdrażaniu Programu oraz osiąganiu celów pośrednich i celów końcowych; postęp dokonany w przeprowadzaniu ewaluacji, syntez, ich wyników i wszelkich działań następczych podjętych na ich podstawie.

Założenia ogólne

Komunikacja o Programie to informowanie o jego ofercie, rezultatach i wpływie polityki spójności na rozwój kraju i Unii Europejskiej. Szczególne miejsce w komunikacji mają działania podnoszące świadomość ogółu społeczeństwa o roli i wartości dodanej wsparcia UE w ww. zakresie i wartościach reprezentowanych przez Politykę Spójności. Komunikacja o Funduszach Europejskich w ramach Programu obejmuje systematyczne i powszechne informowanie o możliwościach, wynikach i wpływie polityki spójności i FE. Przekaz dotyczący celów FE i projektów (w tym zwłaszcza projektów o znaczeniu strategicznym) powiązany jest z informowaniem o celach rozwojowych UE opartych na wspólnych wartościach, upowszechniając idee integracji europejskiej. W efekcie ma na celu zwiększyć widoczność korzyści dla mieszkańców w ich życiu i tym samym podnieść świadomość o roli i znaczeniu UE. Takie informowanie o Funduszach Europejskich stanowi element krajowego systemu komunikacji marki Fundusze Europejskie, który podkreśla cele i znaczenie Unii Europejskiej. Działania komunikacyjne wiążą cele programu z głównymi celami polityki spójności, które są zgodne z celami UE. Działania komunikacyjne prowadzone są przez IZ, IP oraz IK UP we współpracy z instytucjami europejskimi, krajowymi, regionalnymi, a także partnerami społeczno-gospodarczymi i beneficjentami z województwa kujawsko-pomorskiego.

Szczegóły założeń przedstawionych w tym rozdziale znajdują się w Strategii komunikacji Funduszy Europejskich dla Kujawsko-Pomorskiego 2021-2027.

Cele

Działania komunikacyjne mają na celu:

- aktywizację do sięgania po Fundusze Europejskie,
- wsparcie w realizacji projektów,
- zapewnienie wysokiej świadomości działań rozwojowych regionu, realizowanych przy pomocy Funduszy Europejskich oraz znaczenia przynależności do Unii Europejskiej w kształtowaniu przyszłości Europy.

Działania prowadzone są wyłącznie w obszarze Funduszy Europejskich w zakresie ww. celów, z wyłączeniem działań mających inny zakres np.: promowania instytucji lub osób oraz działań o charakterze politycznym. Działania informacyjno-promocyjne dotyczące celów i możliwości finansowania działań z programu i na temat wyników programu i projektów, dopasowane są do potrzeb i oczekiwań konkretnych grup docelowych.

Grupy docelowe

- potencjalni beneficjenci,
- beneficjenci,
- ogół społeczeństwa.

Konkretne grupy priorytetowe uwzględniające specyfikę programu, a także te wymagające dodatkowych działań i opieki komunikacyjnej zostaną szczegółowo opisane w Strategii komunikacji Funduszy Europejskich dla Kujawsko-Pomorskiego 2021-2027.

Kanały komunikacji

Kanały i narzędzia komunikacji będą dobierane do grupy docelowej i będą wynikały z analizy bieżących trendów konsumpcji mediów przez poszczególne grupy odbiorców. Planowane działania będą koncentrować się na wszystkich grupach docelowych, a wybór konkretnych kanałów i narzędzi będzie powiązany z wyznaczonymi celami.

Priorytetowe kanały to m.in.:

- media o szerokim zasięgu (np. telewizja, radio, prasa, Internet),
- media społecznościowe (kanały własne, w tym profil na Facebooku, YouTube, Instagramie oraz kampanie w kanałach płatnych),
- wydarzenia informacyjne i promocyjne,
- publikacje i materiały audio-video,
- reklama zewnętrzna,
- portal Funduszy Europejskich – wspólna platforma internetowa dla wszystkich programów,
- serwis internetowy Programu,
- sieć PIFE.

W komunikacji duży nacisk położony będzie na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego beneficjentów i zaangażowanie ich w rolę ambasadorów marki FE. Aby wesprzeć beneficjentów w promocji projektów, opracowany będzie m.in. poradnik beneficjenta i wzory grafik do pobrania.

Budżet

Szacunkowy budżet na działania komunikacyjne IZ i IP wynosi 4 000 000,00 euro w tym 3 400 000,00 euro wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Kwoty w podziale na grupy docelowe oraz cele określone są w rocznych planach.

Budżet na realizację działań informacyjnych i promocyjnych w podziale na lata w mln EUR

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Suma
0									

Monitoring i ewaluacja

Działania komunikacyjne podlegają stałej ewaluacji i monitoringowi pod kątem ich jakości, trafności w realizacji celów komunikacyjnych i skuteczności w dotarciu do grup docelowych. Służą temu m.in. bieżące badania ankietowe, badania jakościowe (FGI, IDI, analizy eksperckie), analizy użyteczności. Ewaluacja strategiczna obejmuje systematyczne monitorowanie osiągania założonych celów i wskaźników strategii komunikacji (w odstępie 1-3 miesięcy). Dodatkowo realizowane jest regularne badanie społeczeństwa polskiego pod kątem oceny wiedzy i świadomości oraz rozpoznawalności FE i dostarczenia użytecznych rekomendacji dla prowadzonych działań.

Monitoringowi i ocenie podlega szereg wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania, w tym m.in.:

1. Odsetek respondentów dostrzegających wpływ FE na rozwój województwa kujawsko-pomorskiego
2. Znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w województwie kujawsko-pomorskim
3. Odsetek mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego uważających, że osobiście korzystają z FE.

Ocena bieżąca i strategiczna działań komunikacyjnych dotyczących Funduszy Europejskich będzie podstawą do planowania kolejnych działań w tym obszarze i podejmowania ewentualnych działań naprawczych.

STOSOWANIE KOSZTÓW JEDNOSTKOWYCH, PŁATNOŚCI RYCZAŁTOWYCH, STAWEK RYCZAŁTOWYCH I FINANSOWANIA NIEPOWIĄZANEGO Z KOSZTAMI

Tabela 14: stosowanie kosztów jednostkowych, płatności ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Wskazanie dotyczące stosowania art. 94 i 95 ²⁶	TAK	NIE
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe w ramach priorytetu zgodnie z art. 94 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 1)		
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami zgodnie z art. 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 2)		

Dane zostaną uzupełnione na późniejszym etapie.

²⁶ Pełne informacje będą podawane zgodnie ze wzorami załączonymi do RWP.

SPIS TABEL

Tabela 1.	Uzasadnienie wyboru celów szczegółowych
Tabela 2.	Wskaźniki produktu
Tabela 3.	Wskaźniki rezultatu
Tabela 4.	Wymiar 1 – zakres interwencji
Tabela 5.	Wymiar 2 – forma finansowania
Tabela 6.	Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne
Tabela 7.	Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+
Tabela 8.	Wymiar 7 - Wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST
Tabela 10.	Środki finansowe w podziale na poszczególne lata
Tabela 11.	Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe
Tabela 12.	Warunki podstawowe
Tabela 13.	Instytucje programu
Tabela 14.	Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU:

ANEKS 1 - WKŁAD UNII W OPARCIU O STAWKI JEDNOSTKOWE, KWOTY RYCZAŁTOWE I STAWKI RYCZAŁTOWE

ANEKS 2 – WKŁAD UNII W OPARCIU O FINANSOWANIE NIEPOWIĄZANE Z KOSZTAMI

ANEKS 3 - WYKAZ PLANOWANYCH OPERACJI O ZNACZENIU STRATEGICZNYM WRAZ Z HARMONOGRAMEM